

LUK

Luk a anjam endi nenġrenjosiq Tiofilus aqaq qarinyej

¹⁻² O Tamo Koba Tiofilus, kumbra kalil Qotei a nami gago ambleq di yoqnej qaji di aqa wau tamo nanġi unoqnsib deqa iga saigoqneb. Nanġo anjam di tamo gargekoba nanġi quoqnsib nenġrenjyoqneb.

³ Deqa e dego anjam di nenġrenjosiq inoq qarinyqa are qalem. Are qalsimqa anjam aqa damu geregere qalieqajqa deqa nenemosim laqnem. Nenemosim laqnsimqa anjam di utruq na nenġrenjyosim agi inoq qarinyonum.

⁴ Deqa ni sisiyosim qalieqam, anjam ni nami mermoqneb qaji di bole kalil.

Sekaraia aqa njaun Elisabet a gumaņej

⁵ Herot a Judia sawa nanġo mandor sonaqa bati deqa atra tamo bei aqa ñam Sekaraia a soqnej. A atra tamo Abiya aqa moma. Sekaraia aqa njaun a atra tamo gate Aron aqa moma. Aqa ñam Elisabet.

⁶ Sekaraia aqa njaun wo nanġo kumbra tulaņ boledamu. Nanġi Qotei aqa dal anjam kalil geregere dauryoqnsib soqneb. Nanġi Tamo Koba aqa njaungalaq di une saiqoji.

⁷ Elisabet aqa miligi ugeeġ deqa aqa gumbulun wo anġro saiqoji sosibqa qelib.

⁸ Bati bei Sekaraia aqa wau qujai nanġi ti Qotei atraiyqa marsibqa Jerusalem gileb. ⁹ Nanġo ambleq dena tamo bei giltibqa a Tamo Koba aqa atra tal miligiq gilsim njaun qaq koitim quleqamqa Qotei

atrayqajqa deqa Jerusalem gileb. Gilsib nanği tamo yai giltqab di qalieqajqa deqa nanği meniñ alaño bubuñeb. Meniñ alaño nabqa Sekaraia aqa meniñ na buñyej. Deqa nanği Sekaraia giltonabqa a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyej.

¹⁰ Qotei atraiyeqnaqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği atra tal oqeq di koroosib Qotei pailyosib soqneb.

¹¹⁻¹² Onaqa Tamo Koba aqa lañ anğro bei aisiq Sekaraia aqa ulatamuq di brantosiqa atra bijal ñam qağ koitoqnej qaji bañ woq di tigelonaq unsiqa tulañ ulaugetej.

¹³ Onaqa lañ anğro na minnej, “Sekaraia, ni ulaaim. Qotei a ino pailyo quetmqo. Deqa ino ñaun Elisabet a gumañosim anğro mel oqas. Yim ni aqa ñam Jon waiyqam.

¹⁴ Anğro di a ñambabimqa ni tulañ areboleboleimqas. Tamo unğasari gargekoba nanği dego a unsibqa tulañ areboleboleinjrqas.

¹⁵ Anğro di a Tamo Koba aqa ñamgalaq di ñam koba ti sqas. A wain ti ya siñgila ti uyoqnqasai. A aqa ai miligiq di soqnimqa Mondor Bole na a siñgilatoqnqas.

¹⁶ Bunuqna a na Israel gargekoba nanği are bulyetnjroqnm nanği nanço Tamo Koba Qotei areiy-oqnqab.

¹⁷ Kristus a bqa laqnmqa Jon a namoosim Qotei aqa medabu o tamo Elaija aqa kumbra ti siñgila ti osim Kristus aqa gam gereiyetqas. A Kristus aqa gam endegsi gereiyetqas. Abu nanço anğro nanği ti jeu jeu soqnibqa a na nanği are bulyetnjroqnm nanği are qujaitosib sqab. Tamo unğasari Qotei aqa

anjam gotranjeqñub qaji nanği dego a na are buyetnjroqñim nanği kumbra bole bole dauryoqñqab. Jon na degsim tamo unğasari nanğo areqalo gereiyetnjrim soqñibqa Tamo Koba a bğas.”

¹⁸ Onaqa Sekaraia na kamba lañ anğro di minjej, “E tulañ qelionum. Ijo ñauñ a dego qeliqo. Deqa e kiyersiy qalieqai, ino anjam di bole?”

¹⁹ Onaqa lañ anğro na Sekaraia minjej, “Ijo ñam Gebriel. E Qotei aqa ulatamuq di tigelejunum. Qotei a segi na e qarınbqoqa bosim anjam bole endi ni mermonum.

²⁰ Deqa ni que. Ni ijo anjam poimosai deqa bini medabu getenmimqa sqam. Bunuqna anjam e ni mermonum qaji aqa damu kalil brantimqa ino medabu olo waqtosim anjam maroqñqam. Bati Qotei na giltqo qaji batiamqa ijo anjam aqa damu kalil brantim ni unqam.” Lañ anğro na degsiqa Sekaraia minjej.

²¹ Tamo unğasari nanği Sekaraia a olo atra talq dena oqedqajqa deqa tariñoqñeb. Osib maroqñeb, “Sekaraia a kiyaga atra tal miligiq di sokobaiyqo?”

²² Onaqa Sekaraia a oqedosiqa nanği anjam minjrqa yonaq keresaiyej. Deqa nanği mareb, “Qotei aqa mañwa bei atra tal miligiq di brantqoqa Sekaraia a unqo. Deqa a anjam marqa keresai.” Sekaraia aqa medabu getenjej deqa a bañ na segi nanği anjam minjroqñej.

²³ Ariya bunuqna aqa atraiyo wauqa bati ko-boonaqa a olo puluosiqa aqa qureq oqej.

²⁴ Bati bei aqa ñauñ Elisabet a gumañej. Deqa a bai 5 aqa talq di soqñej. A boleq di walweloşaioqñej. Osiqa marej,

25 “Bini Tamo Koba a kumbra tulaŋ boledamu e ebsiqa tamo ungasari naŋgo ŋamgalaq di ijo gulbe kobotetbqo.”

Lan angro Gebriel a Maria aqaq di brantej

26 Onaqa bai 5 di koboonaqa Qotei na aqa lan angro Gebriel olo qarinyonaqa Galili sawa naŋgo qure bei ñam Nasaret deq aiyej.

27 Aisiq dia dungeŋe bei aqa ñam Maria aqaq di brantej. Tamo bei aqa ñam Josep a na Maria oqajqa saga qameb. Josep a Mandor Koba Devit aqa moma.

28 Gebriel a Maria aqaq di brantosiq a minnej, “O Maria, kaiye. Tamo Koba a ni ombla unub. A ni kumbra tulaŋ boledamu emqo.”

29 Onaqa Maria a anjam di qusiqa tulaŋ prugugetej. Osiqa are qalej, “Lan angro di aqa anjam e poibosai.”

30 Onaqa lan angro na minnej, “Maria, ni ulaaim. Qotei a ni qa are tulaŋ boledamuiyqo.

31 Deqa ni gumaŋosim angro mel oqam. Osim aqa ñam Yesus waiyqam.

32 A ñam tulaŋ kobaquja oqas. Naŋgi a qa maro-qnqab, ‘A Qotei Goge Koba aqa Njiri.’ Qotei na a giltimqa a Mandor Koba sqas. A na aqa moma Devit nami mandor koba soqnej qaji aqa wau osim a kamba Mandor Koba sqas.

33 Deqa a Jekop aqa moma kalil naŋgo Mandor Koba sosimqa naŋgi bati gaigai taqatnjroqnqas. Aqa wau di koboqa keresai.”

34 Onaqa Maria na lan angro di minnej, “Kumbra di kiyersi brantqas? E tamo osaiunum.”

³⁵ Onaqa laŋ aŋgro na minjej, “Mondor Bole a inoq aisim Qotei Goge Koba aqa siŋgila emimqa ni aŋgro oqam. Deqa naŋgi a qa maroŋqab, ‘A Qotei aqa Niri.’ A Qotei aqa segi kumbra ti sqas.

³⁶ “Ni que. Ino gagai Elisabet a dego aŋgro mel oqas. A qeliosiq gumaŋqo. Naŋgi nami a qa maroqneb, ‘A aŋgro oqa keresai.’ Ariya bini a gumaŋqo bai 6 gilqo.

³⁷ Qotei a kumbra kalil yqa kere. Kumbra bei a yqa keresai di sosai.”

³⁸ Onaqa Maria na laŋ aŋgro di minjej, “E Tamo Koba Qotei aqa kaŋgal uŋa. Anjam ni e merbonum qaji di Qotei na dauryosim kumbra degsi ebem.” Onaqa laŋ aŋgro a Maria uratosiqa gilej.

Maria a Elisabet unqajqa gilej

³⁹ Bati deqa Maria a tigelosiqa urur ti Sekaraia aqa qureq oqej. Qure di yambaŋ. A Judia sawaq di unu.

⁴⁰ Oqsiq Sekaraia aqa talq di brantosiq Elisabet itosiq metej, “O gagai Elisabet, kaiye.”

⁴¹⁻⁴² Metonaqa Elisabet a Maria aqa anjam di qunaqa aŋgro a Elisabet aqa meneq di anŋilej. Onaqa Mondor Bole a Elisabet aqaq aisiq siŋgila yonaqa a tulaŋ maosiqa Maria minjej, “Qotei a kumbra tulaŋ boledamu ni emqo. Kumbra deqaji Qotei a nami uŋgasari qudei naŋgi enjrosai oqnej. Aŋgro ino meneq di unu qaji a dego Qotei na kumbra tulaŋ boledamu yqo.

⁴³ O Maria, ni ijo Tamo Koba aqa ai. E uŋa kiyero deqa ni ijo talq bonum?

44 Ni que. Ni e metbonum e ino anjam quon-umqa anjro ijo meneq di unu qaji a areboleboleiyqoqa anjilqo.

45 Tamo Koba a na ni kumbra boledamu emqas anjam di mermonaqa ni qusim marem, ‘Bole, Qotei aqa anjam di aqa damu brantqas.’ Ni degsi marem deqa ni tulan areboleboleimim sqam.” Elisabet na degsiqa Maria minjej.

Maria a Qotei aqa ñam soqtej

46 Onaqa Maria a kamba medabu waqtosiqa marej,

“Ijo are na e Tamo Koba aqa ñam soqtosim a binjiyeqnum.

47 E Qotei qa tulan areboleboleibeqnu. Agi a na iga padalo sawaq na elenjej.

48 E aqa kanjal uña. E ñam saiqoji. Di unqum. Qotei na e uratbosai. A na e nubsiqua areibqo.

Deqa bati endeqa ti bunuq qa ti tamo unqasari kalil nanqi e qa endegsib maroqnqab, ‘Qotei na Maria kumbra tulan boledamu yej.’

49 Qotei singila koba ti unu qaji a na e aqaryaibeqnu.

Qotei aqa ñam getento koba. Une bei aqaq di sosai.

50 Qotei a tamo unqasari kalil aqa sorgomq di unub qaji nanqi qa tulan duleqnu. Bati endeqa ti bunuq qa ti Qotei a nanqi qa duloqnsim sqas.

51 Qotei a wau singila koba yeqnu.

Tamo unqasari nanqo segi ñam soqtqa are qaleq-qnub qaji nanqi Qotei na olo winjreqnaq jaraiyeq-qnub.

52 A na mandor kokba nanġi kobotnjroqnsiqa tamo unġasari nanġo segi ñam aguq ateqnub qaji nanġi olo ñam soqtetnjreqnu.

53 Tamo unġasari mam unub qaji nanġi Qotei na inġi anainjreqnaq nanġi kere na unub.

Ariya tamo unġasari inġi koba ti unub qaji nanġi a na uratnjreqnaqa nanġi inġi saiinjreqnu.

54-55 A na aqa wau tamo Israel nanġi aqaryainjreqnu.

A nami marej, ‘E Israel nanġi qa gaigai duloqnqai.’ A aqa anjam deqa are qaloqnsiqa agi bini Israel nanġi aqaryainjreqnu.

Qotei aqa anjam di a na nami gago moma utru nanġi minjrej.

Agì a na anjam di Abraham aqa moma kalil nanġi ti minjrej.”

Maria a medabu waqtosiqa anjam degsi marej.

56 Bai qalub Maria a Elisabet aqa talq di soqnej. Di koboonaqa a olo puluosiqqa aqa qureq gilej.

Elisabet a aqaratonaq Jon a ñambabej

57 Onaqa Elisabet aqa bati kereonaqa a aqaratej. Aqaratonaqqa aqa anġro mel ñambabej.

58 Nambabonaqa aqa qure qujai nanġi ti aqa len nanġi ti kalil endegsi poinjrej, “Tamo Koba a Elisabet qa tulañ dulosiqa aqa miligi gereiyqoqa anġro mel oqo.” Nanġi degsi poinjrej deqa nanġi Elisabet koba na areboleboleinjrej.

59-60 Bati 8 koboonaqa nanġi anġro di muluñ waiyqa marsib koroeb. Koroosib aqa ñam Sekaraia waiyqa laqnaqqa aqa ai na saidnjrsiqa minjrej, “Iga aqa ñam Jon waiyqom.”

61 Onaqa nanġi na minjeb, “Ñam di ino len nanġoq di sosai.”

62 Degsi minjsib bañ na Sekaraia nenemyeb, “Ni ino anġro ñam yai waiyqam?”

63 Onaqa a bañ na minjrej, “Pepa bei osbabqa e aqa ñam neñgrenyit niñgi unqab.” Pepa osi bonabqa endegsi neñgrenyej, “Aqa ñam Jon waiyqom.” Degsi neñgrenyonaqa nanġi kalil tulañ prugeb.

64 Onaqa bati qujai deqa Sekaraia aqa meñ otyonaqa medabu waqtosiqa anjam maroqnsiqa Qotei aqa ñam soqtoqnej.

65 Bati deqa tamo unġasari kalil qure dia soqneb qaji nanġi kumbra deqa qusib ulaeb. Ulaosib kumbra deqa mare mare laq nabqa nanġo anjam di tulañ kobaonaqa qure kalil Judia sawaq di so qaji nanġi quekriteb.

66 Tamo unġasari anjam di queb qaji nanġi kalil maroqneb, “Anġro di a tamo kiyero sqas?” Nanġi degsi maroqneb. Di kiyaaq? Qotei aqa siñgila anġro di aqaq di sonaq uneb deqa.

Sekaraia a Qotei aqa medabu osiqa anjam marej

67 Onaqa Mondor Bole a Jon aqa abu Sekaraia aqaq aisiq siñgila yonaqa medabu waqtosiqa anjam endegsi marej,

68 “Iga Tamo Koba Qotei aqa ñam tulañ soqtoqnom. A Israel gago Qotei. Iga aqa segi tamo unġasari unum deqa a na bosim iga awaigim iga padalqasai.

69 Aqa wau tamo Devit aqa len na tamo siñgila koba bei ñambabqas. Qotei na tamo di giltej deqa a na iga elenqas.

⁷⁰ Qotei aqa kumbra deqa nami aqa segi medabu o qaji tamo nanği anjam palontoqneb.

⁷¹ Nanği anjam endegsib palontoqneb, ‘Qotei a gago jeu tamo nanğo banğq dena iga elenğas. Osim tamo kalil iga qa ugeeqnub qaji nanğo banğq na dego iga elenğas.’ Nanği anjam degsib palontoqneb.

⁷² Qotei a gago moma utru nanği qa dulosiqa aqaryainjrej. Aqa segi anjam nami sinğilatej qaji deqa are qalsiqa nanği aqaryainjrej.

⁷³ Aqa anjam di a sinğilatosiq gago moma utru Abraham minjej.

⁷⁴ Deqa a na gago jeu tamo nanğo banğq dena iga elenğamqa iga aqa wau ojoqnqom. Iga ulağasai.

⁷⁵ Iga bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di aqa segi kumbra bole tinğinj dauryoqnqom.

⁷⁶ O ijo anğro Jon, bunuqna ni Qotei Goge Koba aqa medabu o qaji tamo sqam. Tamo unğasari nanği degsib ni qa maroqnqab. Tamo Koba a bqa laqnimqa ni namoosim aqa gam gereiyetosim soqnim a bqas.

⁷⁷⁻⁷⁸ Ni na Qotei aqa segi tamo unğasari nanği anjam minjroqnimqa nanği quoqnsib endegsi poinjroqnğas, ‘Bole, Qotei a iga qa dulej deqa a na gago une kobotetgosim iga elenğas.’ Gago Qotei a lağ goge na suwağ qarinyim gagoq bqas.

⁷⁹ Tamo unğasari ambruq di sosib morenqa ulaeqnub qaji nanği Qotei na suwantnjroqnğas. Osim a na iga gam osorgoqnimqa iga lawo kumbra dauryoqnqom.” Sekaraia a anjam degsi marej.

⁸⁰ Onaqa Jon a kobaqujaeqnaqa Qotei aqa Mondor na sinğila yoqnej. A wadau sawaq di sosisqa

a na Israel tamo unğasari naŋgi Qotei aqa anjam minjrqajqqa bati qa tariŋoqnej.

2

Maria a aqaratonaqqa Yesus a ŋambabej

¹ Bati deqa Rom naŋgo mandor koba Sisar Ogas-tus a marej, “Iga sawa sawa kalilq di tamo unğasari naŋgo ñam sisiyqom.”

² Degsi marnaqa Kwirinius a Siria sawaq di gate sonaqa naŋgi na ñam sisiyeb. Naŋgi nami ñam sisiyosaioqneb.

³ Deqa tamo unğasari kalil naŋgi na naŋgo ñam atelenqajqa marsibqa naŋgo segi segi qure utruq gileleneb.

⁴ Josep a Nasaret qureq dena tigelosiqa Devit aqa qure utruq oqej. Nasaret qure a Galili sawaq di unu. Devit aqa qure utru aqa ñam Betlehem. Betlehem a Judia sawaq di unu. Josep a deq oqej. Di kiyaaqa? A Devit aqa leŋ na ŋambabej deqa.

⁵ Maria a Josep aqa ŋaun soqnej deqa naŋgi aiyel ombla na naŋgo ñam atqa marsibqa Betlehem oqeb. Bati deqa Maria a gumaŋ ti.

⁶⁻⁷ Naŋgi Betlehem di sonabqa Maria aqa bati kereonaqa a angro ej. Nereŋo tal koba qaji tamo na maqej deqa aqa angro matu mel ŋambabonaqa gara na dalaosiq makau naŋgo inŋi uyo tabirq di ŋeiotej.

Laŋ angro naŋgi na kaja taqato tamo naŋgi Qotei aqa anjam minjreb

⁸ Qolo qujai deqa qure qalaq di tamo qudei naŋgo kaja ñiŋ uyeqnaabqa taqatnjresoqneb.

⁹ Onaqa Tamo Koba aqa lanj angro bei aisiqa nango areq di tigelonaq uneb. Aqa rian na nanği suwantnjrnaqa nanği unsib tulan ulaugeteb.

¹⁰ Onaqa lanj angro dena nanği minjrej, “Ninği ulaaib. E ninği anjam bole mernğwajqa bonum. Mernğitqa ninği qusib tulan areboleboleinğwas. Tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği dego tulan areboleboleinjrğas.

¹¹ Anjam bole agiende. Bini Tamo Koba Kristus a Devit aqa qure utruq di nambabqo. A na qujai tamo unğasari nanği elenamqa nanği padalqasai.

¹² Angro mom di gara na dalaosib makau nango inği uyo tabirq di njeitonub unu. Ninği aisib unsib poiğwas.”

¹³ Degsi minjreqnaqa lanj angro tulan gargekoba nanği lanj goge na bosib lanj angro nami bej qaji a ombla tigelosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneb,

¹⁴ “Lanj goge di Qotei a ñam kobaquja oqo. Mandamq endi tamo unğasari nanği lawo na soqnebe. Qotei a nanği qa are tulan boleiyeqnu.”

Kaja taqato tamo nanği Yesus unqajqa marsib Betlehem qureq aiyeb

¹⁵ Lanj angro nanği olo puluosib lanj qureq oqeqnabqa kaja taqato tamo nanği qairosib mareb, “Iga tigelosim Betlehem aisim Tamo Koba a iga kumbra deqa mergwo qaji di unqom.”

¹⁶ Degsib marsibqa gurgur ti aisib Maria Josep wo nango angro mom a makau nango inği uyo tabirq di njeitosib sonab unjreb. ¹⁷ Unjrsibqa angro deqa anjam lanj angro na minjrej qaji di kalil ubtosib saaqneb.

18 Saeqnab tamo unğasari kalil anjam di queb qaji nanği prugugetosib are koba qaloqneb.

19 Ariya Maria a anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq soqnej.

20 Onaqa kaja taqato tamo nanği olo puluosib gileb. Anjam kalil lañ anğro na minjrnaq queb qaji deqa ti kumbra kalil nanği uneb qaji deqa ti nanği tulañ areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib giloqneb.

Nanği anğro aqa ñam Yesus waiyeb

21 Ariya Yesus a ñambabosiq sonaqa bati 8 kereonaqa a muluñ waiyeb. Osib aqa ñam Yesus waiyeb. Ñam di nami lañ anğro na Maria gumanoşaisonaq minjej qaji.

Simeon Ana wo nanği atra talq di Yesus uneb

22 Juda nanğo dal anjam bei agiende. Uña anğrotimqa bati 40 koboamqa nanği uña aqa jejamu yansetqab. Dal anjam di Moses a nami marej. Deqa Maria aqa jejamu yansetqa bati kereonaqa aqa gumbuluñ wo Jerusalem gilsibqa atra tal miligiq di Maria aqa jejamu yansetosib Yesus osib Tamo Koba aqa banq di ateb.

23 Agi Moses a nami Tamo Koba aqa dal anjam endegsi nenğrenyej, “Anğro matu mel ñambabamqa niñgi Tamo Koba Qotei aqa banq di atiy. Atibqa a Qotei aqa segi tamo sqas.”

24 Nanği aiyel Tamo Koba Qotei aqa dal anjam di dauryosib wagme bei osib Qotei atraiyeb. Agi dal anjam endegsi unu, “Binonñ aiyel kiyo qebari bunuj aiyel kiyo osib Qotei atraiyiy.”

25 Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Simeon. Aqa kumbra tulañ boledamu. A Qotei

aqa sorgomq di geregere soqnej. Mondor Bole na a singilatonaq soqnej. A endegsi are qaloqnej, “Bati brantimqa Qotei na Israel tamo ungasari nanjo are boletetnjrqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa bati di brantqajqa tarijoqnsiq soqnej.

²⁶ Mondor Bole na nami Simeon minjej, “Ni mati moiqasai. Ni moyosaisoqnmqa Tamo Koba a na aqa Kristus qarinyim bamqa ni unsim moiqam.”

²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa Mondor na Simeon aqa are tigeltetonaqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa Maria Josep wo nanji dal anjam dau-ryosib nanjo angro Yesus osib Qotei aqa banq di atqa marsibqa atra tal miligiq gileb.

²⁸ Onaqa Simeon a Yesus unsiqa a osiq soqonyej. Soqonyosiq Qotei aqa ñam soqtosiq endegsi pai-lyej,

²⁹ “O Tamo Koba, e ino wau tamo. Ino anjam ni nami e merbem qaji di ni uratosai. Deqa e lawo na moiqai.

³⁰ Ni na ino segi tamo ungasari nanji elenam nanji padalaib deqa ino Kristus qarinyem agi e unonum.

³¹ Tamo ungasari kalil nanjo namdamuq di ni kum-bra di yqajqa gam gereiyem.

³² Kristus aqa rian na sawa bei bei qaji nanji suwantnjroqnas.

Osim ino segi tamo ungasari Israel nanji dego suwantnjrimqa nanjo ñam kobaqas.”

³³ Simeon a Yesus qa anjam degsi marnaqa Yesus aqa ai abu nanji qusib tulan prugeb.

³⁴ Onaqa Simeon a nanji aiyel qa Qotei pai-lyosiq Yesus aqa ai Maria minjej, “Ni que. Qotei na angro endi giltej deqa Israel gargekoba nanji

ulonjosib padalqab. Gargekoba dego olo tigelosib nambile bole oqab. Anġro endi a toqor bul soqn-imqa gargekoba nanġi na a jeutoqnqab.

³⁵ Deqa gargekoba nanġo areqalo uliejunu qaji di olo boleq dqas. Yimqa serie na ino are qametmo bul are jaqatiġ oqnqam.”

³⁶ Bati deqa Qotei aqa medabu o qaji uġa bei soqnej aqa ñam Ana. A Fanuel aqa anġro. A Aser aqa moma. A tulaġ qeliej. A nami tamo osiqa gumbuluġ wo wausau 7 soqneb.

³⁷ Aqa gumbuluġ moinaqa a segi qobul soqnej. Aqa wausau kalil 84. A qobul sosisqa a bati gaigai qolo ti qanam ti atra tal miligiq giloqnsiqa inġi ti ya ti uratoqnsiqa Qotei pailyoqnej. A atra tal uratosaiyoqnej.

³⁸ Simeon a anjam marsiq koboonaqa Ana a bosiq anġro kiñala di unsiqa Qotei aqa ñam soqtej. Osiqa Jerusalem tamo unġasari kalil Qotei na awainjrqa marsib tariñoqneb qaji nanġi Yesus qa sainjroqnej.

Maria Josep wo nanġi olo Nasaret qureq gileb

³⁹ Maria Josep wo nanġi Jerusalem dia Tamo Koba aqa dal anjam kalil dauryekritosib nanġi olo puluosib Galili sawaq gilsib nanġo segi qure utru Nasaret di soqneb.

⁴⁰ Di sosibqa nanġo anġro kiñala Yesus a boleoqnsiqa sinġilaoqnsiq powo qelikoba oqnej. Qotei a Yesus qa are tulaġ boleiyonoqnej.

Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a Jerusalem aiyej

41 Yesus aqa ai abu nanği wausau gaigai Juda nanžo yori bati koba ñam Pasova di unqajqa maroqnsib Jerusalem aiyoqneb.

42 Deqa Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a na aqa ai abu nanği daurnjrsiqa yori bati di unqajqa koba na Jerusalem aiyeb.

43 Aisib yori bati di unsib koboonaqa tamo unğasari kalil nanği puluosib nanžo segi segi qureq olo gileq nabqa anğro wala Yesus a segi Jerusalem di soqnej. Aqa ai abu nanği deqa qaliesai.

44 Nanği are qaleb, “Yesus a tamo qudei nanği daurnjrsiqa nami gilqo kiyo?” Degsib are qalsibqa qanam qujai nanği walwelosib gileb. Gilsib gamq di Yesus unosai deqa nanği na nanžo segi kadoi nanği ti nanžo segi lej nanği ti Yesus qa nene nenemnjroqneb.

45 Onaqa ugeinjrnaqa nanği aiyel olo puluosib Jerusalem aisib dia Yesus qa ñamoqneb.

46 Bati qalub nanği Yesus qa ñamoqneb. Namosib gilsib atra tal miligiq di ñam atsib Yesus a di awesonaq uneb. A dal anjam qalie tamo nanžo ambleq di awesosiqa nanžo anjam quoqnsiqa anjam qudei nanği nenemnjroqnej.

47 Aqa powo tulan kobaquja deqa a dal anjam qalie tamo nanği kamba anjam bole bole minjreqnaqa tamo kalil aqa anjam di quoqneb qaji nanği prugoqneb.

48 Onaqa aqa ai abu nanği a unsib prugugetosib aqa ai na minjej, “O ijo anğro, ni kiyaaqa aqo ino abu wo kumbra deggonum? Ni que. Aqo aiyel are tulan gulbeigwoqa ni qa ñamoqnam.”

49 Onaqa Yesus na minjrej, “Niñgi kiyaaqa e qa

ņamoq nab? E ijo Abu aqa talq endi sqai. Niņgi di qaliesai kiyo?”

⁵⁰ Onaqa aqa ai abu naņgi aqa anjam di qusib poinjrosai.

⁵¹ Onaqa Yesus a tigelosiqa aqa ai abu naņgi daurnjrsiqa Nasaret qureq gileb. Gilsib dia a naņgo aiyel anjam geregere dauryoqnsiqa naņgo sorgomq di soqnej. Aqa kumbra kalil di aqa ai na unoqnsiqa tulaņ areboleboleiyeqnaqa aqa areqaloq di atnaq soqnej.

⁵² Yesus a Nasaret qureq di sosisqa a tamo kobaqujaoqnsiqa aqa powo dego qelikobaoqnej. Qotei a Yesus qa are boleiyiqnej. Tamo uņgasari naņgi dego Yesus qa are boleinjroqnej.

3

Jon yansjro qaji a wadau sawaq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Bunuqna Sekaraia aqa ģiri Jon a wadau sawaq di sonaqa Qotei na aqa anjam minjnaq quej. Bati deqa Sisar Taiberius a wausau 15 Rom naņgo mandor koba soqnej. Pontius Pailat a Judia sawa naņgo gate soqnej. Herot a Galili sawa taqatoqnej. Herot aqa was Filip a Ituria sawa ti Trakonitis sawa ti taqatoqnej. Lisanias a Abilene sawa taqatoqnej. Anas Kaiafas wo naņgi aiyel atra tamo gate soqneb.

³ Jon a sawa kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji deq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq tamo uņgasari naņgi endegsi minjroqnej, “Niņgi are bulybqa e na niņgi yansņgwai. Amqa Qotei a nuņgo une kalil kobotetņgwas.”

⁴ Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami nengrenyej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa anjam endegi nengrenyej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulan lelenoqnsim tamo ungasari nanji endegsim minjroqnas, “Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti. Gam tingiteti.

⁵ Botau kalil mororyiy. Mana kokba ti mana kiñilala ti kalil ginjenjrsib taqal atiy. Gam kanenjo kalil tingitiy. Gam niñaqejunub qaji kalil di dego gereiyiy.

⁶ Yimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji Qotei na padalo sawaq dena elenam unqab.’ ”

⁷ Tamo ungasari tulan gargekoba nanji Jon na yansnrqa marsibqa aqa areq beqnabqa singila na endegi minjroqnej, “Ninji kumbra uge yo qaji tamo. Ninji amal uge bul. Ninji yai na merngwoqa mondon Qotei aqa minjin nungoq aiyaim deqa ulaosib ijoq bonub?

⁸ Ninji are buliyiy. Osib nungo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, ‘Bole, ninji are bulyonub.’ Osiy ninji yansngwai. Ninji endegsib are qalaib, ‘Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole.’ Ninji degsib are qalaib. Ninji quiy. Qotei na marimqa meniñ kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab.

⁹ Qotei na tapor qalat ojsiqa nam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa nam kalil gei bole ato-saieqnuub qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim namyuwoq di breinjrqaas.”

¹⁰ Jon a tamo ungasari nanngi anjam degsi minjre-
naqa nanngi na kamba nenemyeb, “Ni anjam degsi
mergonum deqa iga kumbra kiyeryqom?”

¹¹ Onaqa Jon na minjrej, “Ni gara aiyel soqn-
imqa bei osim tamo gara saiqoji di ye. Ni inngi uyo
soqnimqa qudei osim tamo inngi saiqoji di anaiye.”

¹² Onaqa takis o qaji tamo qudei nanngi Jon na
yansnrqa marsibqa aqa areq bosib nenemyeb, “O
Qalie Tamo, ni mare. Iga takis o qaji tamo. Deqa
iga kumbra kiyeryqom?”

¹³ Onaqa Jon na minjrej, “Nunngo gate kokba
nanngi takis silali gembub ninngi oqajqa merngonub
kere dego oqniy. Silali bei laña goge ataib.”

¹⁴ Onaqa qaja tamo qudei nanngi Jon aqa areq
gilsib nenemyeb, “Ni mare. Iga kumbra kiy-
eryqom?” Onaqa Jon na minjrej, “Ninngi tamo
nanngi ugeugeinjraib. Osib nanngo silali bajinjoqnaib.
Ninngi tamo qudei gisan na nanngo jejamuq di une
qametnjraib. Ninngi endegsib are qaloqniy, ‘Gago
awai iga eqnum di iga qa kere.’ ”

¹⁵ Bati di tamo ungasari nanngi Kristus bqajqa
tariñoqnsib soqneb. Deqa nanngi Jon aqa anjam
quoqnsib are qaloqneb, “Jon a Kristus kiyo?”

¹⁶ Onaqa Jon a nanngo areqalo di qalieosiqa min-
jrej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A
tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai.
Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. E ya na
laña yansngeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa
Mondor Bole aqa singila na ti namyuwo na ti ninngi
yansngwas.

¹⁷ A bem sum ñoqoryosim damu elenjosim aqa talq
di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim
namyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab.”

18 Jon na tamo ungasari nanjo are qametnjqra osiq deqa anjam gargekoba nanji minjroqnej. A Qotei aqa anjam bole nanji minjroqnej.

Herot na Jon ojsiqa tonto talq di waiyej

19 Bati bei Jon na mandor Herot aqa une qa nirinfej. Aqa une agi a na aqa segi was aqa njan Herodias yayiosiq ej. Une deqa ti kumbra uge uge kalil Herot a yoqnej qaji deqa ti Jon na nirinfej.

20 Deqa Herot a olo kumbra uge bei dego yej. Aqa kumbra uge bei agiende. A Jon ojsiqa tonto talq di waiyej.

21 Ariya tamo ungasari kalil nanji yanso eqn-abqa Yesus a dego yanso ej. Yanso osiqa bati deqa a tarosiq lan goge koqyosiq Qotei pailyeqnaqa lan waqej.

22 Lan waqonaqa Mondor Bole a binonj bulosiq aisiqa Yesus aqa jejamuq di awoej. Awoonaqa lan goge na Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, “Ni ijo segi angro qujai. E ni tulan qalaqalaimeqnum. E ni qa tulan areboleboleibeqnu.”

Yesus aqa moma nanjo nam kalil

23 Yesus aqa wausau 30 kereonaqa aqa wau utru atej. Nanji Yesus qa endegsib maroqneb, “A Josep aqa niri.” Yesus aqa moma nanjo nam kalil agi marqai. Josep a Heli aqa niri.

24 Heli a Matat aqa niri. Matat a Livai aqa niri. Livai a Melki aqa niri. Melki a Janai aqa niri. Janai a Josep aqa niri.

25 Josep a Matatias aqa niri. Matatias a Amos aqa niri. Amos a Nahum aqa niri. Nahum a Esli aqa niri. Esli a Nagai aqa niri.

26 Nagai a Mat aqa niri. Mat a Matatias aqa niri. Matatias a Semen aqa niri. Semen a Josek aqa niri. Josek a Joda aqa niri.

27 Joda a Joanan aqa niri. Joanan a Resa aqa niri. Resa a Serubabel aqa niri. Serubabel a Sealtiel aqa niri. Sealtiel a Neri aqa niri.

28 Neri a Melki aqa niri. Melki a Adi aqa niri. Adi a Kosam aqa niri. Kosam a Elmadam aqa niri. Elmadam a Er aqa niri.

29 Er a Josua aqa niri. Josua a Elieser aqa niri. Elieser a Jorim aqa niri. Jorim a Matat aqa niri. Matat a Livai aqa niri.

30 Livai a Simeon aqa niri. Simeon a Juda aqa niri. Juda a Josep aqa niri. Josep a Jonam aqa niri. Jonam a Eliakim aqa niri.

31 Eliakim a Melea aqa niri. Melea a Mena aqa niri. Mena a Matata aqa niri. Matata a Natan aqa niri. Natan a Devit aqa niri.

32 Devit a Jesi aqa niri. Jesi a Obet aqa niri. Obet a Boas aqa niri. Boas a Salmon aqa niri. Salmon a Nason aqa niri.

33 Nason a Aminadap aqa niri. Aminadap a Atmin aqa niri. Atmin a Arni aqa niri. Arni a Hesron aqa niri. Hesron a Peres aqa niri. Peres a Juda aqa niri.

34 Juda a Jekop aqa niri. Jekop a Aisak aqa niri. Aisak a Abraham aqa niri. Abraham a Tera aqa niri. Tera a Nahor aqa niri.

35 Nahor a Seruk aqa niri. Seruk a Reu aqa niri. Reu a Pelek aqa niri. Pelek a Eber aqa niri. Eber a Sela aqa niri.

36 Sela a Kainan aqa niri. Kainan a Arpaksat aqa niri. Arpaksat a Siem aqa niri. Siem a Noa aqa niri.

Noa a Lamek aqa njiri.

³⁷ Lamek a Metusela aqa njiri. Metusela a Enok aqa njiri. Enok a Jaret aqa njiri. Jaret a Mahalalel aqa njiri. Mahalalel a Kenan aqa njiri.

³⁸ Kenan a Enos aqa njiri. Enos a Set aqa njiri. Set a Adam aqa njiri. Adam a Qotei aqa njiri.

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹⁻² Mondor Bole a Yesus aqa jejamuq di awoon-aqa a Jordan yaq dena olo pulueqnaqa Mondor na a wadau sawaq osi gilej. Osi gilsiq uratonaga bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiq Yesus a une bei atqa marsiq walawalaiyoqnej.

Bati deqa Yesus a ingi uratoqnsiq qurienj ti soqnej. Bati 40 koboonaqa a mamyej.

³ Onaqa Satan na minjej, “Ni Qotei aqa Niriamqa meninj kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye.”

⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minjej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Tamo nanji ingi uyo na segi njambile sqasai.’ ”

⁵ Onaqa Satan a Yesus olo osiq mana goge kobaq oqsiiq dia Yesus tigeltosiq sawa sawa kalil mandor kokba nanji na taqatejunub qaji di Yesus osoryej.

⁶ Osoryosiq minjej, “Sawa sawa kalil di nanjo singila ti ñoro ti ni emqai. Sawa sawa kalil di ijo. Qotei na nami ebej. Deqa e na tamo bei yqa are soqnim yqai.

⁷ Deqa ni ijo ulatamuq endi singa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di ni emqai.”

⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Nami Qotei aqa anjam bei endegsib nengrenyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.’ ”

⁹ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsiq goge dia Yesus atsiqa minjej, “Ni Qotei aqa Niriamqa endena prugosim mandamq aiye.

¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Qotei na aqa lanj angro nanji minjrimqa bosib ni taqatmqab.’

¹¹ Anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Lanj angro nanji bosib ban na ni soqt-mibqa ino singa menin na qalqasai.’ ”

¹² Onaqa Yesus na kamba Satan minjej, “Qotei aqa anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa singila lanja tenemtqa osim a gisanjaim.’ ”

¹³ Satan a kumbra kalil dena Yesus uneq waiyqa yonaq ugeiyonaqa a uratosiq ulanej. Bunuqna a na olo Yesus walawalaiyqa marsiqa tarijosiq soqnej.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Qotei aqa Mondor aqa singila Yesus aqaq di soqnej deqa a olo puluosiq Galili sawaq aiyej. Aisiq di sonaqa qure kalilq di tamo ungasari nanji a qa saoqnsib laqneb.

¹⁵ A bati gaigai Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiqa tamo ungasari nanji Qotei aqa anjam minjreqnaqa nanji quoqnsib aqa ñam soqtoqneb.

Nasaret qureq di nanji Yesus qa minjin oqetnjrej

16 Onaqa Yesus a dena walwelosiq Nasaret qureq aiyej. Di aqa qure utru. A dia boleej. Aisiq di sosisqa yori bationaqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam sisiyqa osiq tigelej.

17 Onaqa buk Baibel yonabqa a na waqtosiqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nengrenyej qaji mutu bei itosiq endegsi sisiyej,

18 “Tamo Koba aqa Mondor ijoq di unu deqa a na e giltbosiqa merbej, ‘Ni na tamo ungasari sougete-junub qaji nanji ijo anjam bole minjroqne.’ Osiqa a na e qarinqbosiqa merbej, ‘Ni na tamo ungasari nam qandimo unub qaji nanji boletnjroqne. Osim tamo ungasari nanjo segi une na ojejunu qaji nanji gereinjroqne. Osim tamo ungasari jeu tamo nanji na ugeugeinjreknub qaji nanji aqaryainjroqne.

19 Osim anjam endegsi palontqne, “Tamo Koba a na tamo ungasari nanji boletnjrqajqa bati brantqo.” ’ ’ ’

20 Yesus a anjam degsi sisiyosiq koboonaqa buk Baibel kabutosiq Qotei tal taqato tamo yosiq a olo awoej. Onaqa tamo ungasari kalil Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanji Yesus koqyesoqneb.

21 Onaqa Yesus na nanji minjrej, “Qotei aqa anjam e endego sisiyonum ninji quonub qaji di aqa damu agi bini brantqo.”

22 Degsi minjrnaqa nanji kalil aqa anjam di qusib mareb, “Yesus aqa anjam di bolequja.” Osib olo areqalo kobaiyoqnsib maroqneb, “Yesus a Josep aqa niri. Deqa a powo qabe na osiq anjam bole endeqaji palontosiq mergeqnu?”

23 Onaqa Yesus na minjrej, “Ninji yawo anjam endegsib merbqab kiyo, ‘O yu qangra tamo, ni ino

segi jejamu gereiye.’ Osib nıngi endegsib mer-bqab, ‘Kaperneam qureq di ni manwa babteqnam iga deqa queqnum. Manwa kere dego ni ino segi qure utruq endi babtım iga unqom.’ ”

²⁴ Osiqa Yesus a olo endegsi minjrej, “E bole merıngwai. Qotei aqa medabu o tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqıqas di nanıgi aqa anjam qetqa asginjrıqas. Deqa a ñam saiqoji sqas.

²⁵ E bole merıngwai. Elaija aqa bati qa lan geteıesonaqa wausau qalub bai 6 gilsiq awa bo-saiognej. Deqa sawa sawa kalilq di nanıgi mam koba eb. Bati deqa Israel sawaq di uņa qobul gargekoba soqneb.

²⁶ Sonabqa Qotei na Elaija nanıgoq qarınıyosai. A na Elaija qarınıyonaqa Saidon sawaq gilsiq Sarefat qureq di uņa qobul bei aqaq di segi brantosiq aqarıyaiyej.

²⁷ Qotei aqa medabu o tamo Elisa dego aqa bati qa tamo gargekoba nanıgo jejamu yu na ugeelenej qaji nanıgi Israel sawaq di soqneb. Ariya Elisa a nanıgi boletnjrosai. A Siria sawaq gilsiq dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa ñam Naman a segi boletej.”

²⁸⁻²⁹ Yesus na tamo unıgasari Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanıgi anjam degsi minjrnaqa nanıgi kalil qusibqa minjin ani oqetnjrnaqa tigelosib Yesus ojsib tututosib qure qalaq osi gileb. Nanıgo qure mana goge di soqnej deqa nanıgi Yesus mana goge dena waiyqa mareb.

³⁰ Onaqa a nanıgo ambleq na loumosiq ulanıej.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

³¹ Onaqa Yesus a Kaperneam qureq gilej. Qure di Galili sawaq di unu. Gilsiq di sosiqa yori batieqnaqa tamo ungasari nanqi Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

³² Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. A segi anjam di aqa Abu. Deqa tamo ungasari kalil nanqi aqa anjam di quoqnsib tulan prugugetoqneb.

³³ Yori bati bei tamo mondor uge na ojeq qaji a Qotei tal miligiq di soqnej. Deqa a tulan lelenosiqa Yesus minjej,

³⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa segi Niri bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji.”

³⁵ Mondor uge dena Yesus degsi minjnaqa a singila na nirinatosiq minjej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulan.” Onaqa mondor uge dena tamo di uratqa osiqa tamo ungasari nanjo ambleq di a waiyonaq mandamq di neiesonaqa uratosiq ulanej. Tamo di aqa jejamu yala ugetosai. A bole soqnej.

³⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa nanqi tulan prugugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. Agi a na mondor uge nanqi anjam minjreqnaqa nanqi aqa anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu.”

³⁷ Tamo ungasari nanqi degsib maroqnsib olo walwelosib sawa sawa kalilq di Yesus aqa manwa deqa saooqnsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

³⁸ Onaqa Yesus a tigelosiq Qotei tal uratosiq Saimon aqa ñam bei Pita aqa tal gogetej. Tal gogetosiq Saimon aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanjanjonaq unej. Deqa Yesus aqa angro nanji na minjeb, “Ni a boletime.”

³⁹ Onaqa Yesus a gilsiq uña maiyej qaji aqa areq di tigelosiq anjam segi minjnaqa aqa jejamu kanjan di koboej. Onaqa uña a tigelosiq nanji inji goiyetnjrej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanji boletnjroqnej

⁴⁰ Sen aiqa laqnaqa tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nanjo was nanji na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneb. Beqnabqa Yesus na aqa ban nanjo gateq di ateqnaqa nanjo ma koboeqnaqa nanji jaraiyoqneb.

⁴¹ Mondor uge gargekoba dego Yesus na winjreqnaqa nanji olo tamo ungasari nanji uratnjroqnsib jaraiyoqneb. Jaraiyoqnsib tulan lelenjoqnsib Yesus minjoqneb, “Ni Qotei aqa Njiri.” Yeqnabqa Yesus a singila na saidnjroqnej, “Ningi ijo ñam ubtosib maraib.” Degsi saidnjroqnej. Di kiyaaq? Nanji qalie, Yesus a Kristus.

Yesus a qure qureq giloqnsiq Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej

⁴² Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo ungasari nanji alelnjrsiq qure di uratosiq wadau sawaq gilej. Gilsiq di sonaqa nanji a qa ñamosib gilsib itosib minjeb, “Ni iga uratgaim.”

⁴³ Onaqa Yesus na minjrej, “E qure bei beiq dego giloqnsiyqa Qotei aqa anjam bole endegsi minjroqnai, ‘Ningi are buliyibqa Qotei a nunjo Mandor

Koba sosim ningi taqatngwas.' Degsi minjroqñai. Qotei a deqa e qarinjbonaq mandamq aiyem."

⁴⁴ Yesus na tamo ungasari nangi degsi minjrsiqa nangi uratnjrsiq gilsiq Judia sawaq di walweloqn-siqa Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnej.

5

Yesus na Pita minjnaqa a kakan waiyosiq qe aniej

¹ Bati bei Yesus a Genesaret ya agu kobaqujaq gilsiq alile dia tigelesonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi Qotei aqa anjam quqwajqa are qalsibqa Yesus aqa areq bosib koroeb.

² Koroesonabqa Yesus a nam atsiqa qobun aiyel alile di tiryosib sonab unjrej. Qe o qaji tamo nangi qobun dena mandamq aisib nanjo kakan yansoqneb.

³ Qobun bei Saimon aqa qobun. Yesus a Saimon aqa qobun gogetosiq di awoosiqa Saimon minjej, "Qobun tututim kiñala sasalem." Onaqa Saimon na qobun tututonaq sasalonaqa Yesus a qobun miligiq di awoosiqa tamo ungasari kalil nangi alile di sonabqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

⁴ Anjam minjrsiq koboonaqa a na Saimon minjej, "Ningi qobun oyoosib ya robuq oqsib nunjo kakan waiyqab qe oqab."

⁵ Onaqa Saimon na kamba minjej, "O Tamo Koba, iga qolo waukobaonum gilsiq nebeqo. Iga qe bei yala osai. Di unqum. Ni maronum deqa e kakan olo waiyqai."

⁶⁻⁷ Onaqa qe o qaji tamo nanği ya robuq oqsib kakan olo waiyosib qe tulan ani eb. Qe ani onabqa nanço kakan qe na maqej deqa branqa laqnaqa titqa keresaiinjrej. Deqa nanği na nanço was qudei qobun beiq di soqneb qaji nanği metnjrnab bosib koba na kakan titosib qe osib qobun aiyel miligiq di jugonab maqosib tugwa laqneb.

⁸ Onaqa Saimon aqa ñam bei Pita a Yesus aqa manwa di unsiq aqa sinğaq di sinğa pulutosiq minjej, “O Tamo Koba, e une tamo. Deqa ni e uratbosim gile.”

⁹ Saimon na Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Aqa was nanği ti qe tulan koba elenşosib prugugeteb deqa.

¹⁰ Sebedi aqa ñiri aiyel Jems Jon wo nanği Saimon ombła wau qujai. Nanği dego Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugeb. Onaqa Yesus na Saimon minjej, “Ni ulaaim. Ni qe o tamo unum deqa ni qe eqnum. Bunuqna ni degsim olo tamo oqnqam.”

¹¹ Onaqa nanği nanço qobun alile dia atsib nanço ai abu nanği uratnjrsib nanço ñoro ti inği inği kalil ti uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

¹² Nanği Yesus dauryosib bati bei nanği koba na qure beiq gileb. Dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus unsiq aqa areq bosiq sinğa pulutosiq mandamq di ñam quosiq Yesus pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnim e boletbe. E qalie, ni e boletbqa kere.”

¹³ Degsi minjnaqa Yesus a ban waiyosiq tamo di aqa jejamu ojej. Ojsiqa minnej, “E ni boletmqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu uge kalil mosoosiq aqa jejamu boleej.

¹⁴ Onaqa Yesus na minnej, “Ino jejamu boleqo deqa ni tigelosim gile. Ni tamo qudei nanqi ijo ñam ubtosim minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inqi inqi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo ungasari nanqi ni numsid marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’ ”

¹⁵ Onaqa a gilsiq ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na a boletej deqa mare mare laqnaqa aqa anjam tulan kobaosiq sawa sawa kalil keretej. Deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Yesus aqa anjam quqwajqa ti a na nanqo ma boletetnrqajqa ti are qalsibqa boqnsib aqa areq di koroqneq.

¹⁶ Ariya bati gargekoba Yesus a tamo ungasari nanqi alelnjroqnsiq wadau sawaq giloqnsiq dia a segi sosiq Qotei pailyoqnej.

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹⁷⁻¹⁸ Bati bei tamo ungasari nanqi olo koroos-onabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Minjreqnaqa bati di Farisi nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti bosib Yesus aqa areq di awesoqneq. Nanqi Galili sawa ti Judia sawa ti nanqo qure qureq dena beleneq. Nanqi Jerusalem dena dego beleneq. Tamo Koba Qotei aqa sinqila Yesus aqaq di soqnej deqa a na tamo

uŋgasari naŋgo ma boletetnjrqajqa wauoqnej. On-aqa tamo qudei naŋgi tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di ŋeiosib Yesus aqa areq di atqa marsibqa qoboyosib beb.

19 Bosib ŋam ateb di tamo tulan gargekoba siranmeq di jujuneb. Deqa naŋgi Yesus aqa areq gilqa keresaiinjrnaga tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej.

20 Onaqa Yesus a naŋgo areqalo unej di naŋgo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Deqa a na tamo di minjej, “O ijo was, ino une kalil e na kobotetmonum.”

21 Onaqa dal anjam qalie tamo naŋgi ti Farisi naŋgi ti tal dia awesoqneb qaji naŋgi Yesus aqa anjam di qusibqa naŋgo areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinyqo. Yai na tamo naŋgo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.”

22 Naŋgi degsib are qaleqnaqba Yesus a naŋgo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Niŋgi kiyaga degsib are qaleqnub?”

23 Anjam kiye e na tamo jejamu laiyo qaji di minjit niŋgi qusib e qa poiŋgwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo?

24 E segi Tamo Anqro. E mandamq endi siŋgila ti unum deqa e na tamo naŋgo une kobotetnjrqqa kere. Niŋgi degsi poiŋgwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a naŋgi degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minjej, “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.”

25 Degsi minjnaqa a tamo uŋgasari kalil naŋgo ŋamdamuq di tigelosiqqa aqa sapera ŋeiesoqnej qaji

di qoboiyosiqa Qotei aqa ñam soqtosiqa walwelosiq aqa talq gilej.

²⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nanği Qotei aqa mañwa di unsibqa nanği tulañ prugugetosib Qotei aqa ñam soqtosib a binjiyeb. Osib nanği ulaosib mareb, “Mañwa iga endego unonum di kumbra bei. Tamo qudei na mañwa deqaji yeqnab iga nami unosaioqnem.”

Yesus na Livai minjej, “Ni e daurbe”

²⁷ Yesus a dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa ñam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Itosiqa minjej, “Ni e daurbe.”

²⁸ Onaqa a na aqa inği inği kalil uratosiqa tigelosiq Yesus dauryej.

²⁹ Osiqa bati bei Livai a maruro atsiqa takis o qaji tamo tulañ gargekoba nanği ti Yesus aqa segi anğro nanği ti tamo laña lañaj nanği ti metnjrnaq bosib koba na awoosib inği uyoqneb.

³⁰ Onaqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti bosib kumbra di unsibqa Yesus aqa anğro nanği njirinjnrsib minjreb, “Ninği kiyaqa takis o qaji tamo ti une tamo ti nanği koba na awoosib inği ti ya ti uyeq nub?”

³¹ Onaqa Yesus a nanço anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiqoji nanği yu qanğra tamo aqaq gilo-saieq nub. Tamo ma ti nanği segi yu qanğra tamo aqaq gileq nub.

³² Tamo bei a marças, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marças, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurienḡ qa anjam marej

³³ Onaqa Farisi naḡi na olo Yesus minjeb, “Jon aqa aḡro naḡi bati gaigai iḡi uratoqnsib qurienḡoqnsib Qotei pailyoqnsib unub. Farisi naḡo aḡro naḡi dego kumbra degyeqnub. Ariya ino aḡro naḡi kiyaaqa qurienḡosaieqnub? Agi naḡi bati gaigai iḡi ti ya ti uyoqnsib unub.”

³⁴ Onaqa Yesus a naḡo anjam di qusiqa a kamba yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a uḡa baḡ ojqa bati qa aqa was naḡi ti soqnsibqa naḡi qurienḡab e? Sai.

³⁵ Bunuqna naḡo was a naḡi uratnjrimqa bati deqa naḡi qurienḡoqnsib sqab.”

³⁶ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branḡoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di a na gara jugo bunuj di ugeugeiyqas. Amqa gara sari aqa uno bole-saiqas. Di kiyaaqa? Gara sari ti gara bunuj ti kerekereqasai.

³⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kaḡraḡosiq siḡgilaej. Deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenḡosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas.

³⁸ A ya nobu bunujq di wain bunuj qamimqa ombla bole sqab.

³⁹ Tamo bei a wain namij uysimqa a olo wain bunuj uyqasai. Di kiyaaqa? A marqas, ‘Namij di bole.’ ”

6

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa angro nanği ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nanği bem sum gei elenqnsib ban na ñoqoryoqnsib uye uye giloqneb.

² Nanği degsib gileqnabqa Farisi qudei nanği bosib nanği unjrsib minjreb, “Ninği kiyaaq kumbra degyeqñub? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.”

³ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanği minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanği ti mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di ninği buk miligiq di sisiyosai kiyo?”

⁴ Devit a atra tal miligiq gilsıqa Qotei atraiyqajqa bem uysıqa aqa wau tamo nanği dego anainjrnaq uyeb. Bem di getento. Di atra tamo nanço segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Ninği anjam di sisiyosai kiyo?”

⁵ Osiqa minjrej, “E Tamo Angro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

⁶ Olo yori bati bei Yesus a Juda nanço Qotei tal miligiq gilsıqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Qotei tal miligiq di tamo bei ban wo qandamyey qaji a soqnej.

⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti Yesus koqyoqneb. Nanği are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’ ” Deqa nanği Yesus koqyoqneb.

8-9 Onaqa Yesus a nanġo areqalo di qalieosiqa tamo baŋ qandamyej qaji di minnej, “Ni tigelosim gago ambleq au.” Degsi minjnaqa a tigelosiq nanġo ambleq bonaqa Yesus na Farisi nanġi minjrej, “E niŋgi anjam bei nenemŋgwai. Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam bole sqas di kere kiyo iga a uratonam padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marġo?”

¹⁰ Yesus na nanġi kalil degsi minjrnsiq koqnrnsiq tamo baŋ qandamyej qaji di minnej, “Ni ino baŋ waij.” Degsi minjnaqa aqa baŋ waiyonaq boleej.

¹¹ Onaqa Farisi nanġi Yesus aqa kumbra di unsi-bqa minjiŋ oqetnrnaqa nanġi Yesus kiyeryqajqa deqa qairoqneb.

Yesus na aqa anġro 12 nanġi giltnjrej

¹² Bati deqa Yesus a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Manaq oqsiq dia Qotei pailyeqnaqa nebeej. ¹³ Nebeonaqa Yesus na tamo kalil a dau-ryosib laqneb qaji nanġi metnrnaqa aqa areq bonabqa nanġo ambleq dena anġro 12 giltnjrej. Nanġi a ombla sosib aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej.

¹⁴ Nanġo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanġi aqa was Andru wo. Bei Jems. Nanġi aqa was Jon wo. Bei Filip. Bei Bartolomyu.

¹⁵ Ariya Matyu Tomas wo. Bei Alfias aqa ŋiri Jems. Bei Saimon agi Rom nanġi winjrqaqqa maro-qnej qaji.

16 Ariya bei Jems aqa n̄iri Judas. Bei Judas Iskar-
iot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nan̄go ban̄q
di atej qaji.

*Yesus na tamo un̄gasari gargekoba nan̄gi bolet-
njroqnej*

17-18 Onaqa Yesus na aqa an̄gro nan̄gi di joqsiqa
koba na manaq dena olo aiyeb. Aisib sawa guñ
dia sonabqa tamo un̄gasari gargekoba a dauryosib
laqneb qaji nan̄gi bosib aqa anjam quqwajqa ti
a nan̄go ma boletetn̄jqajqa ti koroeb. Tamo
un̄gasari lan̄a lan̄aj gargekoba dego Judia sawa
nan̄go qure qureq dena ti Jerusalem dena ti Tair
qure wo Saidon qure wo nan̄go sawa alile jojom
dena ti beleneb. Bonabqa Yesus a tamo kalil mon-
dor uge uge na ojeleno qaji nan̄gi boletnjroqnej.

19 Aqa jejamuq na singila gileqnaqa tamo ma
ti kalil nan̄go ma kobooqnej. Deqa nan̄gi kalil
aqa jejamuq di nan̄go ban̄ atqa maroqnsib ban̄
waiyoqnsib ojoqneb.

Tamo yai nan̄gi tulan̄ arebolebolein̄jqas?

20 Onaqa Yesus a bulosiqa aqa an̄gro nan̄gi koqn-
jr̄siqa endegsi minjrej,

“Nin̄gi bini sougetejunub qaji bunuqna Qotei a
nun̄go Mandor Koba sosim nin̄gi taqatn̄gwas. Deqa
nin̄gi tulan̄ arebolebolein̄gwas.

21 “Nin̄gi bini mam unub qaji bunuqna kere na
sqab. Deqa nin̄gi tulan̄ arebolebolein̄gwas.

“Nin̄gi bini akam ti unub qaji bunuqna akam
uratosib olo kikiqab. Deqa nin̄gi tulan̄ arebole-
bolein̄gwas.

22-23 “Ninigi e Tamo Angro daurbeqnub deqa bunuqna tamo qudei na ninigi jeutnjoqnsib misilingoqnsib nuŋgo ñam ugeugeiyooqnaqab. Nami nango moma nanği na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği degsib ugeugeinjroqneb. Nanği ninigi ugeugeinğibqa, di uŋgum, ninigi tulaŋ areboleboleinğem. Ninigi quiy. Nuŋgo awai bole agi laŋ goge di unu. Bunuqna ninigi oqsib awai di itqab.

24 “Ariya ninigi bini ñoro koba ti unub qaji ninigi ŋam atoqniy. Nuŋgo are boletetŋwajqa inği inği agi ninigi mandamq endi ekritonub deqa bunuqna ninigi gulbe koba oqab.

25 “Ninigi bini inği qa kere na unub qaji ninigi dego ŋam atoqniy. Bunuqna ninigi mam oqab.

“Ninigi bini kiekeqnub qaji ninigi dego ŋam atoqniy. Bunuqna ninigi are ugeinğim akam ti sqab.

26 “Tamo kalil nanği na nuŋgo ñam soqtetŋwab di uge. Deqa ninigi ŋam atoqniy. Nami nango moma nanği na dego gisaŋ anjam maro tamo nango ñam soqtetnjroqneb.

Ninigi nuŋgo jeu tamo nanği qa boleoqnsib gereinjroqniy

27 “Ninigi ijo anjam endi queqnub qaji e na olo endegsi mernğwai. Tamo qudei na ninigi jeutnjoqnsibqa ninigi kamba olo nanği jeutnjraib. Ninigi nanği qa boleoqnsib qalaqalainjroqniy.

28 Tamo qudei na ninigi misilingoqnsibqa ninigi kamba olo nanği misilinğnjraib. Ninigi anjam bole bole minjroqniy. Tamo qudei na ninigi ugeugeinjoqnsibqa ninigi kamba olo nanği ugeugeinjraib. Ninigi nanği qa Qotei pailyoqniy.

29 Tamo bei na ula ponmimqa belosim waline bei osoryimqa ponjem. Tamo bei a ino gara jugo yaimimqa ni na saidyaim. Olo ino gara jugo bei dego ye.

30 Tamo bei na ino ingi bei yaimqajqa mer-mimqa ye. Yosim a na kamba olo ni emqajqa minjaim.

31 Kumbra bole bole tamo nanqi na ninqi engwajqa arearetngenu qaji di ninqi na olo nanqi enjroqniy.

32 “Tamo ungasari ninqi qa boleeqnuq qaji nanqi qa segi ninqi kamba boleoqnqab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanqi dego kumbra degyeqnuq.

33 Tamo ungasari ninqi geregereingeqnuq qaji nanqi segi ninqi na kamba geregereinjroqnqab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanqi dego kumbra degyeqnuq.

34 Ninqi na tamo qudei nanqi inqi bei enjrqa osibqa nanqi kamba olo ninqi engwajqa minjrsib inqi enjrqab di kumbra tulan bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanqi dego kumbra degyeqnuq.

35 Deqa ninqi ijo anjam endi quiy. Tamo qudei na ninqi jeutngonqibqa ninqi kamba olo nanqi jeutnjraib. Ninqi nanqi qa boleoqnsib nanqi qalaqalainjroqniy. Osib inqi bole bole enjroqnsib nanqi na kamba olo ninqi engwajqa minjroqnaib. Ninqi kumbra degyqab di ninqi Qotei Goge Koba aqa angro bole sosib awai tulan boledamu oqab. Ninqi qalie, tamo ungasari kumbra uge uge yoqn-sib Qotei binjyqa urateqnuq qaji nanqi di Qotei na kamba kumbra uge uge enjroaieqnu. A na

nangi olo kumbra bole bole enjreqnu. Deqa ningi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo bole ti tamo uge ti nangi turtnjroqnsib kumbra bole bole enjroqniy. Ningi kumbra degyqab di ningi Qotei aqa angro bole sqab.

³⁶ Nungo Abu a tamo nangi qa duleqnu deqa ningi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo nangi qa duloqniy.

Ningi na tamo qudei nangi peginjraib

³⁷ “Ningi na tamo qudei nangi peginjraib. Ningi peginjraqasai di Qotei a kamba dego ningi pegingwasai. Ningi na tamo qudei nanggo jejamuq di une qametnjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nungo jejamuq di une qametngwasai. Ningi na tamo nanggo une kalil taqal atetnjroqniy. Yimqa Qotei a dego nungo une kalil taqal atetnggoqnqas.

³⁸ Ningi na tamo nangi lueinjroqnsib ingi ingi enjroqniy. Yimqa Qotei a kamba dego ningi lueingqnsim ingi ingi engoqnqas. Osim ingi ingi tulan koba engoqnsim nungo mogomq di bilentoqnimqa ojqa keresaiingqonimqa bilenqnsib dobulq aiyoqnqab. Ningi tamo nangi kumbra enjroqnqab kere dego Qotei a kamba ningi kumbra engoqnqas.” Yesus na aqa angro nangi anjam degsi minjrej.

³⁹ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei nam qandimo unu qaji a na tamo bei dego nam qandimo unu qaji di gam osoryqa keresai. A na aqa ban ojsim ombla walwelqab di ombla mangalsib subq aiqab.

⁴⁰ Skul angro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. A kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab.

41 “Kiyaqa ni ino was aqa namdamuq di nam ñengi kiñala unu di unsimqa ino segi namdamuq di nampañ kobaquja unu di ni unosai?”

42 Kiyaqa ino segi namdamuq di nampañ kobaquja soqnimqa ni na tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino namdamuq di nam ñengi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ Kiyaqa ni degsi minjqam? Kiyaqa nampañ kobaquja ino segi namdamuq di unu qaji di ni unosai? Ni gisañ tamo. Ni mati nampañ kobaquja ino segi namdamuq di unu qaji di taqal waiyosim namdamu suwanmimqa ariya degam nam ñengi kiñala ino was aqa namdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.”

Nam uge nanqi gei uge ateqnub

43 Osiqa Yesus a olo marej, “Nam bole nanqi gei bole ateqnub. Nanqi gei uge atosai eqnub. Nam uge nanqi gei uge ateqnub. Nanqi gei bole atosai eqnub.

44 Deqa tamo nanqi nam aqa gei unsibqa dena nanqi poinjrqa, ‘Nam di bole. Nam di uge.’ Niñgi mañ luwit marinq dena qura gei osib uyo-sai eqnub. Sil luwit marinq dena wain gei osib uyosaieqnub.

45 Dego kere tamo bole nanqo are miligiq di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanqi kumbra bole yeqnub. Ariya tamo uge nanqo are miligiq di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanqi kumbra uge yeqnub. Tamo nanqo areqalo kalil nanqo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu.”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

⁴⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Kiyaqa ninji ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metboqnsib olo ijo anjam dauryosaieqnub?”

⁴⁷⁻⁴⁸ Ninji quiy. Tamo ungasari nanji ijoq bosib ijo anjam qusib dauryqab di nanji tal gereiyo tamo bul sqab. Tal gereiyo tamo di a tal utru atqa osiqa tal ai sub bogelenosiq guma koba aiyelenosiq menin itelenej. Bunuqna awa koba bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyaqa? A menin quraq di tal atej deqa.

⁴⁹ Ariya tamo ungasari nanji ijo anjam qusib olo dauryqa uratqab di nanji tamo bei laqa sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. Tal atnaq sonaqa awa koba bosiq ya meli dosiqa tal di qamsiq renjintosiq putonaq aisiq tulan ninaqej.”

7

Yesus na qaja tamo gate bei aqa kanjal tamo boletej

¹ Yesus a anjam kalil degsi marnaqa tamo ungasari nanji qunabqa a nanji uratnjrsiqa Kaperneam qureq aiyej.

² Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. Aqa kanjal tamo a tulan qalaqalaiyoqnej qaji di makobaiyosiq moiqa laqnej.

³ Deqa tamo qudei na qaja tamo gate di minjeb, “Yesus a bqa Kaperneam endi unu.” Degsi minjnb quej. Qusiqa Juda gate qudei nanji Yesus minjib bosim aqa kanjal tamo boletqajqa deqa qarinjrnac gileb.

⁴ Gilsib Yesus itosib singila na pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga uratgaim. Qaja tamo gate di a tamo bolequja.

⁵ A Juda kalil nangi qa tulan boleqnsiqa gaigai geregereinjqnu. Agi a na gago Qotei tal gereiyej.”

⁶ Nangi degsib Yesus minjnab qusiqa tigelosiq nangi daurnjrnsiq koba na aiyeb. Aisib tal jomyqa laqnabqa qaja tamo gate dena aqa was qudei nangi olo qarinqjrnaq gilsib gamq di Yesus turosib minjeb, “O Tamo Koba, gago was a marqo, ‘Ungum, ni laja waukobaaim. E tamo bolesai deqa ni ijo talq baim.

⁷ E dego ino areq bqa keresai. Deqa ni anjam segi marimqa ijo kanqal tamo a boleqas.

⁸ E dego tamo kokba qudei nanqo sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nangi ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, “Ni gile.” Yimqa a gilqas. Bei minjqai, “Ni au.” Yimqa a bqas. Ijo kanqal tamo bei minjqai, “Wau di ye.” Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas.’ ”

⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa bulosiq tamo unqasari gargekoba a dauryoqneb qaji nangi minjrej, “E ningi endegsi mernqwai. Qaja tamo gate di a e qa aqa areqalo tulan singilatqo. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo singilato qaji bei unosai.”

¹⁰ Onaqa qaja tamo gate aqa was nangi a na qarinqjrej qaji nangi olo puluosib aqa talq gilsib kanqal tamo di a boleosiq sonaq uneb.

Yesus a unq qobul bei aqa niri moiyej qaji di olo tigeltej

¹¹ Olo bati bei Yesus a qure beiq aiyej. Qure di aqa ñam Nain. Tamo unğasari gargekoba nanği Yesus aqa anğro ti koba na aiyeb.

¹² Yesus a qure polomq di branteqnaqa tamo bei nami moiyej qaji a subq atqajqa qoboyosib giloqneb. Tamo di aqa ai qobulej. Aqa anğro qujai bole qujai agi a segi. Anğro di qoboyosib gileqnaqqa tamo unğasari tulan gargekoba qure dia soqneb qaji nanği unğa di koba na walwelosib giloqneb.

¹³ Onaqa Tamo Koba a unğa di unsiqa a qa tulan dulosiqa minjej, “Ni akamaim.”

¹⁴ Degsi minjsiq walwelosiqa ban waiyosiq kulum anğro jige b qaji di ojnaqa tamo nanği a qoboyosib giloqneb qaji tigeleb. Onaqa Yesus na anğro moiyej qaji di minjej, “O anğro, e ni mermqai, ni tigel.”

¹⁵ Degsi minjnaqa a tigelosiq awoosiq anjam maroqnej. Onaqa Yesus na a ban ojsiqa osi gilsiq aqa ai yej.

¹⁶ Onaqa tamo unğasari kalil qure dia soqneb qaji nanği Qotei aqa mañwa di unsibqa nanği tulan prugugetosib Qotei aqa ñam soqtosib maroqneb, “Bole, bini Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja a gago ambleq endi brantqo. Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği aqaryainjr qajqa deqa tamo di qarinyqo bqo.”

¹⁷ Yesus a mañwa di yonaqa tamo unğasari nanği unsib deqa mare mare laqna b Judia sawaq di, sawa bei beiq di nanği quekriteb.

Jon yansnjro qaji aqa anğro aiyel nanği anjam bei Yesus nenemyeb

18 Jon aqa anġro nanġi maŋwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa Jon saiyeb.

19 Saiyonab Jon na aqa anġro aiyel nanġi metnġr-naq aqa areq bonabqa minġrej, “Niġi Tamo Koba aqa areq gilsib endegsib nenemyiy, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tariŋqom kiyo?’ ”

20 Jon na nanġi aiyel degsi minġrsiq qarinyrnaqa Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Jon yansnġro qaji a na iga qarinywoqa inoq bonum. A ni endegsi nenemmqo, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tariŋqom kiyo?’ ”

21 Bati deqa Yesus na tamo unġasari tulaŋ gargekoba ma utru segi segi nanġi ti tamo nanġo jejamu mondor uge uge na ojeleno qaji nanġi ti boletnġroqnej. Tamo ŋam qandimo gargekoba dego boletnġreqnaqa ŋam poinġroqnej.

22 Deqa Yesus a tamo aiyel Jon na qarinyġrej qaji nanġi di minġrej, “Niġi aisib kumbra niġi uneqnuq qaji deqa ti anjam niġi queqnuq qaji deqa ti Jon saiyosib minġjiy. Endegsib minġjiy, ‘Tamo ŋam qandimnġro qaji nanġi olo ŋam poinġreqnaqa sawa uneqnuq. Tamo jejamu lainġro qaji nanġi olo walweleqnuq. Tamo nanġo jejamu yu na ugeeleno qaji nanġo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getenġro qaji nanġo dabkala olo waqeqnu. Tamo moreno qaji nanġi olo tigeleqnuq. Tamo sougete-junub qaji nanġi Qotei aqa anjam bole queqnuq.’ ”

23 Tamo nanġi e qa nanġo areqalo singilatoqnsib olo ijo ñam ulontosaieqnuq qaji nanġi tulaŋ are-boleboleinġreqnu.’ ”

24 Onaqa Jon aqa anꝓro aiyel naꝓgi Yesus aqa anjam di qusibqa naꝓgi olo puluosib Jon minjqa-jqa aiyeb. Aiyeqnabqa Yesus na tamo unꝓasari gargekoba a ombla soqneb qaji naꝓgi Jon qa endegsi minjrej, “Niꝓgi tamo kiyero unꝓajqa wadau sawaq gileb? Niꝓgi tamo silai aqa banꝓa bul jagwa na pileteqnaqa di unꝓajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai.

25 Deqa niꝓgi tamo kiyero unꝓajqa wadau sawaq gileb? Niꝓgi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unꝓajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaoqnsib ñoro koba ti unub qaji naꝓgi mandor kokba naꝓgo talq di unub.

26 Deqa niꝓgi tamo kiyero unꝓajqa wadau sawaq gileb? Niꝓgi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unꝓajqa gileb kiyo? Od. Agide. Niꝓgi deqa unqa gileb. Deqa e niꝓgi endegsi mernꝓwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil naꝓgi tulan buꝓnjrejunu.

27 Agi nami e mandamꝓ aiyosaisonamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmꝓas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nenꝓrenꝓ di unu.

28 Deqa e bole mernꝓwai. Jon yansnjro qaji a na tamo kalil mandamꝓ endi unub qaji naꝓgi tulan buꝓnjrejunu. Ariya tamo qudei ñam saiꝓoji unub qaji naꝓgi Qotei na taqatnjroqnsiqa naꝓgo Mandor Koba unu deqa naꝓgi olo Jon tulan buꝓnejunub.”

29 Onaqa tamo unꝓasari naꝓgi ti takis o qaji tamo naꝓgi ti anjam di qusib mareb, “Bole. Qotei aqa

kumbra kalil di bole tiñtiñ.” Nanği degsib mareb. Di kiyaaqa? Nanği nami are bulyonab Jon na yansnjrej deqa.

³⁰ Ariya Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti Jon na yansnjrqa urateb deqa nanği gam bole Qotei na osornjrej qaji di qoreiyeb.

³¹ Onaqa Yesus a olo marej, “Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanğo kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai?”

³² E nanğo kumbra qa endegsi marqai. Nanği anğro du du bul qure ambleq di alañoqnsib anğro qudei na qudei minjreqnub, ‘İga yumba anjamonumqa niñgi lou tuosai. İga are uge qa louonumqa niñgi akamosai.’ ”

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Jon yansnjro qaji a bosiqqa inği ti wain ti uratosiq sonaqa niñgi a qa mareqnub, ‘A mondor uge ti unu.’ ”

³⁴ Ariya e Tamo Anğro bosimqa inği ti wain ti uyeqnamqa niñgi e nubooqnsib mareqnub, ‘Niñgi uniy. Yesus a qunjan ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nanği koba na walweleqnub.’ ”

³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo unğasari nanği bole qalieeqnub, aqa powo tulan kobaquja.”

Unğa bei a goreñ quleq ti osiq Yesus aqa sinğa liyoqnej

³⁶ Bati bei Farisi tamo bei aqa ñam Saimon a Yesus minjej, “Ni ijo talq bamqa aqo ombla inği uyqom.” Onaqa Yesus a Saimon odyosiqa aqa talq gilsiqqa Saimon ombla awoosib inği uyoqneb.

37-38 Onaqa sambala uña bei qure dia soqnej qaji a anjam endegsi quej, “Yesus a Saimon aqa talq di sosiqa ingi uyeqnu.” A anjam degsi qusiqa goren jaliña quleq ti osiqa Saimon aqa tal miligiq gilsiq Yesus aqa qoreq na bosiq aqa siŋga jojomq di tigelosiq akamej. Akamonaqa aqa ñam ya Yesus aqa siŋgaq ainaqa siŋga tombol na awoosiq aqa ñam ya siŋgaq aiyej qaji di aqa segi gate baŋga na piyoqnsiqa Yesus aqa siŋga kundoqyoqnsiqa goren quleq ti dena Yesus aqa siŋga liyoqnej.

39 Uña a kumbra di yonaqa Saimon a unsiqa are qalej, “Yesus a Qotei aqa medabu o tamo unu qamu uña endi bosiq aqa jejamu ojgo qaji di sambala uña a degsi poiyoqo qamu.”

40 Onaqa Yesus a Saimon aqa areqalo di qalieosiqa minjej, “Saimon, e ni anjam bei mermqai.” Onaqa Saimon na minjej, “O Qalie Tamo, ni mare.”

41 Onaqa Yesus na yawo anjam endegsi Saimon minjej, “Tamo aiyel na tamo bei silali yaiyeb. Bei na 100 kina yaiyej. Bei na 10 kina yaiyej. Yaiyon-abqa minjrej, ‘Bunuqna niŋgi na kamba silali di olo e ebqab.’

42 Ariya bunuqna naŋgi aiyel na kamba silali di a olo yqa keresai deqa a na naŋgi aiyel minjrej, ‘Uŋgum, niŋgi na silali di olo ebaib. Uratij.’ Degsi minjrej. Deqa Saimon, ni merbe, tamo yai a tamo deqa tulaŋ are boledamuiyqas? Tamo 100 kina yaiyej qaji a kiyo tamo 10 kina yaiyej qaji a kiyo?”

43 Onaqa Saimon na minjej, “E are qalonum, tamo 100 kina ej qaji a tamo deqa tulaŋ are boledamuiyqas.” Onaqa Yesus na Saimon minjej, “Ni kere maronum.”

⁴⁴ Osiq bulosiqa sambala uña di areiyosiq Saimon minjej, “Ni uña endi unime. E ino tal miligiq gilonumqa ni ijo sinğa yansetbosai. Ariya uña endi a bosiq aqa ñam ya na ijo sinğa yansetbosiq aqa gate banğa na ijo sinğa piyqo.

⁴⁵ E ino tal miligiq gilonumqa ni e kundoqbosai. Ariya uña endi a bosiq ijo sinğa kundoqyoqnaj agi kundoqyoqnsiq unu.

⁴⁶ Ni na ijo gate goreñ na liyosai. Ariya uña endi a goreñ boledamu quleq ti osi bosiq dena ijo sinğa liyqo.

⁴⁷ Deqa Saimon, e ni mermqai. Sambala uña endi aqa une tulañ gargekoba. E na aqa une kalil kobotetonum deqa a e qa are tulañ boledamuiyqo. Ariya e na tamo bei aqa une quja quja segi kobotetqai di a e qa are bolekiñalayqas.”

⁴⁸ Osiqa uña di minjej, “Ino une kalil e na kobotetmonum.”

⁴⁹ Onaqa tamo nañgi Yesus koba na awoosib inği uyoqneb qaji nañgi aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa a na tamo nañgo une kobotetnjreqnu?”

⁵⁰ Onaqa Yesus na uña di minjej, “Ni ino areqalo e qa sinğilatonum deqa Qotei na ni oqo. Deqa ni are lawo na gilime.”

8

Uñgasari qudei nañgi Yesus dauryosib koba na walweloqneb

¹ Bati bei Yesus a walwelosiqa qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiq Qotei a tamo

uᅅgasari naᅅgo Mandor Koba sosim naᅅgi taqat-njrᅅas anjam bole di minjre minjre laqnej. Tamo 12 Yesus na giltnjrej qaji naᅅgi a ti walweloqneb.

² Uᅅgasari qudei nami naᅅgo jejamuᅅ dena Yesus na mondor uge uge winjrej qaji naᅅgi ti uᅅa qudei nami mainjrnaᅅa Yesus na boletnjrej qaji naᅅgi ti Yesus dauryosib koba na walweloqneb. Uᅅa bei aᅅa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Nami mondor uge 7 naᅅgi aᅅa jejamuᅅ di sonabᅅa Yesus na winjretej.

³ Uᅅa bei aᅅa ñam Joana. A Kusa aᅅa ᅅauᅅ. Kusa a Mandor Herot aᅅa tal taqatoqnej qaji. Uᅅa bei aᅅa ñam Susana. Uᅅgasari gargekoba naᅅgi dego Yesus dauryoqneb. Naᅅgi naᅅgo segi silali na Yesus aᅅa aᅅgro naᅅgi ti iᅅgi awaiyetnjroqneb.

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

⁴ Bati deᅅa tamo uᅅgasari tulaᅅ gargekoba naᅅgi qure qure kalilᅅ dena bosib Yesus aᅅa areᅅ di koroonabᅅa a tigelosiqᅅa yawo anjam endegsi minjrej,

⁵ “Tamo bei a saga yago osiq aᅅa iᅅgi wauᅅ di breiyej. Breiyonaᅅa saga yago qudei gam qalaᅅ aiyelenᅅeb. Ainabᅅa tamo qudei naᅅgi walwelosib saga yago di soselenᅅonabᅅa qebari naᅅgi bosib uyekriteb.

⁶ Saga yago qudei mandam lanjaᅅ di aiyelenᅅeb. Mandam di guma meniᅅ ti. Gogeᅅ di mandam kiᅅala. Deᅅa saga yago aiyelenᅅosib urur oᅅoᅅu-jateb. Onaᅅa mandam olo kaᅅgraᅅonaᅅ saga yago laosib moreᅅeb.

⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyelenjeb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnjrnaq geitosai.

⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulan gargekoba ateb. 100 dego.” Yesus na tamo ungasari nanqi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa a tulan lelenosiq marej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanqi yawo anjam minjroqnej?

⁹ Onaqa Yesus aqa angro nanqi aqa yawo anjam di qusibqa nanqi anjam aqa utru geregere qalieqajqa deqa Yesus nenemyeb.

¹⁰ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo angro ninqi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari lanaj nanqi yawo anjam segi minjroqnqai. Deqa nanqi nam atoqnqab di nanqi ijo anjam aqa damu unqasai. Nanqi dab atoqnqab di nanqi ijo anjam aqa utru poinjrqsai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babetj

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru e na babtinqa ninqi quiy. Saga yago di Qotei aqa anjam.

¹² Saga yago qudei gam qalaq aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam qusib nanjo are miligiq di atib soqnimqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqsas. Yim nanqi

Qotei aqa anjam nanngo areqaloq di singilatqa kere-sai. Deqa Qotei a nanngi elenqasai.

¹³ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanngo areq atqab. Ariya anjam di nanngo are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala gulbe bei bei nanngoq bamqa nanngo areqalo Yesus qa singilateqnub qaji di nanngi olo ulontqab.

¹⁴ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya bunuqna nanngo segi jejamu qa ulaqajqa ti ñoro koba oqajqa ti mandam qa ingi ingi qa areboleboleinjrqajqa ti kumbra dena anjam bole nanngo are miligiq di unu qaji di tentim loumqas. Saga yago uge nanngi gei bole atosaiqnub dego kere.

¹⁵ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib ojsib dauryoqnqab. Nanngo are miligi bolequja deqa nanngi singila na tigelesosib gulbe qoboioqnqab. Saga yago bole nanngi gei bole atelenqnub dego kere.”

Tamo bei a lam qatrentosim kulum miligiq jugwasai

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim web na kabutqasai. A bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo ungasari nanngi tal miligiq gilsib warum geregere unqab.

17 Deگو kere kumbra kalil uliejunu qaji di olo boleq dqas. Ingi ingi kalil kabuejunu qaji di deگو olo boleq dimqa tamo ungasari nanji unsib utru qalieqab.

18 “Deقا ninqi ijo anjam geregere qusib poingem. Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yaiyimqa a laña sqas. Tamo di a marqas, ‘E powo ti.’ Di sai. A powo saiqoji.”

Tamo yai nanji Yesus aqa was bole? Tamo yai nanji Yesus aqa ai bole?

19 Onaqa Yesus aqa was nanji aqa ai koba na Yesus aqaq bosib talq di iteb. Itosib tamo ungasari gargekoba siranmeq di jujuneb deقا nanji aqa areq gilqa keresaiinjrej.

20 Deقا tamo qudei na Yesus minjeb, “Ino was nanji ino ai ombla na ni numqa bonub agi oqeq di tigelejunub.”

21 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo ungasari Qotei aqa anjam qusib dauryeqnub qaji nanji ijo ai bole. Nanji ijo was bole deگو.”

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

22-23 Bati bei Yesus aqa angro nanji ti qobun bei gogetosibqa Yesus na minjrej, “Iga ya agu taqal beiq gilqom.” Degsi minjrsiqa nanji koba na qobun na gileqnabqa Yesus a urnamyonaqa qobun miligiq di ñeisiq qambumtej. Onaqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiqa qobun qaloqnsiqa morman miligiq aieyqnaqa ya maqonaqa qobun tugwa laqnej.

²⁴ Deqa Yesus aqa anqro nanqi tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, iga padalqa laqnum.” Degsi minjnabqa Yesus a nanqo anjam di qusiqa qutusiqa tigelej. Tigelosiqa jagwa ti ya ti singila na minjrej, “Ninqi laoiy.” Onaqa jagwa ti ya ti laosib tulan maninej.

²⁵ Onaqa Yesus na aqa anqro nanqi minjrej, “Ninqi kiyaaqa e qa nunqo areqalo singilatosa?” Degsi minjrnaqa nanqi tulan ulaugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrqaqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

²⁶ Onaqa Yesus aqa anqro nanqi ti Galili sawa uratosib ya agu ambleq na potosib qobun na gilsib Gerasa sawaq di tiryeb.

²⁷ Tiriyosib Yesus a mandamq ainaqa qure deqaji tamo bei a bosiq Yesus itej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleno qaji. A bati gaigai yosi laqnej. A nami koba degsi soqnej. A talq di nejosaioqnej. A gaigai tamo sub ato sawaq di nejioqnej.

²⁸ Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenosiqa bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiqa minnej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Niri, ni e kiyerbqa bonum? E ni endegsi mermqai, ni e jaqatin ebaim.”

²⁹ Mondor uge dena Yesus degsi minnej. Di kiyaaqa? Yesus na singila na minjoqnej, “Ni tamo di uratosim ulan.” Mondor uge dena bati gargekoba tamo di aqa jejamu ugeugeiyeteqnaqa tamo qudei

na ojoqnsib sil kokba na aqa siŋga ti baŋ ti tontoqnsib gegerere taqatoqneb. Yeƣnaqa mondor uge dena sil kokba kukoqyelenjoqnsiqa tamo di oqnsiqa wadau sawaq osi giloqnej.

³⁰ Deqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Onaqa minjej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba.” A na Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Mondor uge tulaŋ gargekoba tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa.

³¹ Onaqa mondor uge naŋgi siŋgila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga sub guma kobaq di waigaim.”

³²⁻³³ Bati deqa bel tulaŋ gargekoba naŋgi mana goge dia suwaroqneb. Deqa mondor uge naŋgi na Yesus minjeb, “Ni iga qarĩngimqa iga bel naŋgo jejamuq gileleŋqom.” Onaqa Yesus a mondor uge naŋgi odnjrnaqa naŋgi na tamo di uratosibqa segi segi bel naŋgo jejamuq gileleŋeb. Gilnabqa bel kalil naŋgi gurgurosib botau dena prugelenjosib yaq aisib ya uysib moreŋeb.

³⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo naŋgi kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo uŋgasari kalil naŋgi sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb.

³⁵ Onaqa tamo uŋgasari naŋgi kumbra di unqa-ƣa beb. Bosib Yesus aqa areq di koroosib ñam ateb di tamo nami mondor uge ti sosisiq yosi laqnej qaji aqa areqalo boleosisiq gara tigsig Yesus aqa siŋga jojomoq di awesonaq uneb. Unsib ulaugeteb.

³⁶ Onaqa tamo naŋgi Yesus aqa maŋwa di uneb qaji naŋgi na tamo uŋgasari naŋgi sainjreb. Yesus na mondor uge winjrnaq tamo a boleej deqa sainjreb.

³⁷ Yesus a maŋwa di babtej deqa tamo uŋgasari kalil Gerasa sawaq di soqneb qaji naŋgi tulaŋ ulaugetosib minjeb, “Ni iga uratgosim ulaŋ.” Onaqa Yesus a qobuŋ gogetosiqa naŋgi uratnjrsiq aiyej.

³⁸ Aiqqa laqnaqa tamo Yesus na mondor uge winjretej qaji a singila na pailosiq minjej, “E ni daurmqai.” Onaqa Yesus na saidyosiq minjej,

³⁹ “Ni olo ino segi qureq gilsim Qotei na kumbra tulaŋ boledamu emqo deqa naŋgi sainjre.” Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na kumbra tulaŋ boledamu yej deqa tamo uŋgasari kalil naŋgi sainjroqnsiq laqnej.

Uŋa bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiqa olo angro moiyej qaji a tigeltej

⁴⁰ Onaqa Yesus a olo qobuŋ gogetosiqa Galili sawaq gilej. Gilsiq qobuŋ tiryonaq mandamq aisiq ŋam atej di tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi nami bosib a qa tariŋesonab unjrej. Deqa naŋgi a unsibqa tulaŋ areboleboleinjrej.

⁴¹ Onaqa Qotei tal taqato tamo bei aqa ñam Jairus a bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minjej, “Ni ijo talq au.”

⁴² Degsi minjej. Di kiyaaqa? Aqa angro sebiŋ qujai bole qujai moiqa laqnej deqa. Angro aqa wausau 12.

Onaqa Yesus na Jairus odyosiqa tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi dego naŋgi aiyej daurnjrsib jujunosiŋ giloqneb.

⁴³ Gileqnabqa naŋgo ambleq di uŋa bei ma ti soqnej qaji a naŋgi daurnjrsiq giloqnej. Uŋa di nami

bai na unej len aiyocnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. Tamo gargekoba nanği nami a boletqa yeqnab nanği keresainjroqnej.

⁴⁴ Deqa a Yesus aqa qoreq na dadauryosiqa ban waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Ojnaqa aqa len aiyocnej qaji di koboej.

⁴⁵ Onaqa Yesus a marej, “Yai na ijo gara ojjo?” Onaqa tamo unğasari kalil nanği saidonabqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Tamo unğasari tulan gargekoba nanği ni daurmosib jujujmejunub.”

⁴⁶ Onaqa Yesus a kamba marej, “E qalieonum, bei na ijo gara ojjoqa siğila qudei ijo jejamu uratosiq aqaq gilqo.”

⁴⁷ Onaqa unğa di a are qalej, “E Yesus aqa gara ojonum ijo ma kobogo di ulitqa keresai.” A degsi are qalsiqa are tonTonyonaqa jinga na bosiq Yesus aqa areq di siğa pulutosiq tamo unğasari kalil nanği nğdamuq di aqa kumbra yej qaji di ubtekritej. A Yesus aqa gara ojej deqa ti aqa ma urur koboej deqa ti ubtej.

⁴⁸ Onaqa Yesus na minjej, “O unğa, ni ino areqalo e qa siğilatosisim ijoq bonum deqa ino ma ağı kobogo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

⁴⁹ Yesus na unğa degsi minjeqnaqa tamo bei a Jairus aqa talq dena bosiq Jairus minjej, “Unğum. Ino anğro nami moiço. Deqa ni Qalie Tamo a lanğa wau koba yaim. Uratim aiyem.”

⁵⁰ Degsi minjnaqa Yesus a anjam di qusiqa Jairus minjej, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo siğilatimqa ino anğro a boleosisim nambile sqas.”

⁵¹ Osiqa Jairus ombla gilsib Jairus aqa talq di branteb. Brantosib Yesus na tamo unğasari kalil nanği tal gogetqa saidnırsıqa anğro moiyej qaji aqa ai abu aqa anğro qalub agi Pita na Jon na Jems na nanği segi joqsıqa tal gogeteb.

⁵² Tamo unğasari kalil nanği na anğro moiyej qaji a akamkobatoqneb. Deqa Yesus na minjrej, “Nıngi akamaib. Anğro di a moiyoşai. A laņa ıneisıq qambumtejunu.”

⁵³ Degsi minjrnaqa nanği Yesus kikiyeb. Nanği qalieeb, “Anğro a nami moiyoşoletqo.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb.

⁵⁴ Onaqa Yesus a warum miligiq gilsıqa anğro aqa baı ojsıqa soqtosıq minjej, “O Anğro, ni tigel.”

⁵⁵ Degsi minjnaqa a olo ıambile osıqa urur tigelej. Onaqa Yesus na aqa ai abu nanği minjrej, “Nıngi ıngi osib a anaiyiy.”

⁵⁶ Aqa ai abu nanği Yesus aqa maıwa di unsib deqa nanği tulaı prugugeteb. Onaqa Yesus na minjrej, “Nıngi ijo maıwa endi unonub deqa nıngi ijo ınam ubtosib tamo qudei minjraib.”

9

Yesus na aqa anğro 12 nanği wau enjrej

¹ Bati bei Yesus na aqa anğro 12 nanği koroinjrsıqa sıngıla enjrej. Nanği tamo unğasari nanğo jejamuq dena mondor uge uge winjrqaıqa ti tamo nanğo ma kobotetnjrqajqa ti deqa sıngıla enjrej.

² Osiqa nanği qarınjrsıqa minjrej, “Nıngi giloqn-sıbqa Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqat-njrsim nanğo Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqnsıbqa nanğo ma kobotetnjroqniy.”

³ Osiqa olo minjrej, “Ningi ingi ingi osib gilaib. Toqon ojaib. Nungo qaquñ aib. Ingi uyo bei osib gilaib. Silali osib gilaib. Gara jugo aiye aiye aib.

⁴ Ningi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Dena olo tigeloqnsib qure beiq giloqniy.

⁵ Tamo nanği ningi gereingosaiabqa ningi qure di uratqa oqnsib nungo sinğa tumburum butuyoqniy. Yimqa nanği nungo kumbra di unsib poinjrças, ‘Bole, iga kumbra ugetonum.’ ”

⁶ Onaqa Yesus aqa anğro 12 nanği tigelosib qure qureq giloqnsibqa Yesus aqa anjam bole tamo unğasari nanği minjre minjre laqnsib nanço ma kobotetnroqneb.

Herot a qalieqajqa, “Yesus a tamo yai?”

⁷ Mandor Herot a manwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa quej. Qusiq areqalo kobaiyej. Di kiyaca? Tamo qudei nanği maroqneb, “Tamo di a Jon yansjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo.”

⁸ Onaqa qudei nanği maroqneb, “Tamo di a Elaija kiyo olo bço?” Olo qudei nanği maroqneb, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanği nami soqneb deqaji bei. A olo subq na tigelqo.”

⁹ Ariya Herot a segi marej, “Tamo di a Jon sai. Jon agi e na kakro gentem moiyej koboej. Di tamo yai olo bço? E a qa anjam gargekoba queqnum.” Herot a degsi marsiqqa Yesus unqajqa are qalsiq soqnej.

Yesus a tamo 5,000 nanği ingi anainjrej

¹⁰ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanği olo bosib aqa areq di koroosibqa kumbra kalil

nanği yoqneḅ qaji deqa saiyosib minjoqneḅ. Minjnabqā Yesus a qusiqa nanği joqsiq qure bei ñam Betsaida gileḅ.

¹¹ Gileqñabqā tamo uᅇgasari nanği endegsib queḅ, “Yesus a Betsaida gileqnu.” Degsib qusiḅqā Yesus dauryosib gileḅ. Dauryosib gileqñabqā unjrsiqa Qotei na aqa segi tamo uᅇgasari nanği taqatnjrsim nanᅇo Mandor Koba sqaḱ anjam di minjroqnej. Tamo uᅇgasari ma ti so qaji nanği dego Yesus dauryosib gileqñabqā a na nanği kalil boletnjroqnej.

¹² Onaqa seᅇ aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa anᅇro 12 nanği aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na tamo uᅇgasari nanği minjrimqa qure qureq gilsib dia iᅇᅇi uysib ᅇereᅇqab. Endi wadau sawa. Iᅇᅇi saiqoji.”

¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Niᅇᅇi na iᅇᅇi anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanği na kamba minjeb, “Iga iᅇᅇi sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu. Di keresai. Iga aisim iᅇᅇi tulaᅇ koba awaiyosim tamo uᅇgasari kalil endi nanği anainjrqom di dego kereqasai.”

¹⁴ Nanği degsib mareḅ. Di kiyaaqa? Tamo 5,000 soqneḅ deqa.

Onaqa Yesus a kamba aqa anᅇro nanği endegsi minjrej, “Niᅇᅇi na tamo uᅇgasari nanği minjribqā qur segi segi 50 awoelenqab.”

¹⁵ Onaqa Yesus aqa anᅇro nanği na tamo uᅇgasari nanği minjrnab dedegsib awoelenjeb.

¹⁶ Awoonabqā Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa laᅇ goge tarosiqa Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti giᅇᅇᅇᅇyosiqa aqa anᅇro

nanği enjreqnaqa nanği na osi giloqnsibqa tamo unğasari nanği jeisib enjreqnab uyoqneb.

¹⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa ingi oto urateleñeb qaji di Yesus aqa anğro nanği na ko-roiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenej.

Pita a Yesus qa poiyoñaqa aqa ñam ubtej

¹⁸ Bati bei Yesus aqa anğro nanği ti sasalosib nanği segi sosibqa Yesus a Qotei pailyoqnej. Pailyo koboonaqa a na aqa anğro nanği endegsi nenem-njrej, “Tamo unğasari nanği e qa kiyersib mareqñub?”

¹⁹ Onaqa aqa anğro nanği na minjeb, “Tamo qudei nanği mareqñub, ni Jon yansnjro qaji. Qudei nanği mareqñub, ni Elaija. Qudei nanği mareqñub, ni Qotei aqa medabu o tamo nanği nami soqneb deqaji bei agi subq na tigelqo.”

²⁰ Onaqa Yesus a nanği olo nenemnjrej, “Ninği segi e qa kiyersib mareqñub?” Onaqa Pita na minjej, “Ni Qotei aqa Kristus.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²¹ Pita a anjam degsi marnaqa Yesus na aqa anğro nanği sinğila na getentnjrsiqa minjrej, “Ninği anjam di ubtosib tamo qudei minjraib.”

²² Osiqa minjrej, “E Tamo Anğro. Bunuqna e jaqatin koba oqai. Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti e qoreibosib lubsib moyotbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

²³ Osiqa aqa anğro kalil nanği endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim bati gaigai aqa segi ñamburbas qoboiyosim e daurboqnem.

24 Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas.

25 Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondon aqa segi qunun padalqas di ñoro dena a kiyersim olo aqaryaiyqas? Di keresai.

26 E Tamo Angro. Tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondon e bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas. Bati di e ijo segi rian na ti ijo Abu aqa rian na ti ijo Abu aqa lan angro nanjo rian na ti bqai.

27 E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanqi morenosaisoqnibqa Qotei na nanqi taqatnrjsim nanjo Mandor Koba soqnmqqa nanqi unqab.”

Yesus aqa angro qalub nanqi mana goge di Yesus aqa jejamu bulyonaq unobeiteb

28 Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa bati 8 onaqa a Qotei pailyqa marsiqa Pita na Jon na Jems na nanqi qalub joqsiqa koba na manaq oqeb.

29 Manaq oqsib dia Yesus a Qotei pailyeqnaqa aqa ulatamu bulyonaq nanqi unobeiteb. Aqa gara dego tulan pulonosiq qatekritej.

30 Onaqa tamo aiyel brantosib Yesus ombla anjam maroqneb. Tamo aiyel di Moses Elaija wo.

31 Nanqi aiyel rian koba ti Qotei aqa singila ti beb. Bosibqa Yesus a bunuqna Jerusalem dia aqa wau kobotosim moism mandam uratqas anjam deqa Yesus ombla qairoqneb.

32 Yesus aqa angro qalub nanqi tulan urnjamnrnaqa nerenesoqneb deqa olo qtuosibqa

ɲam poinjrnaqa Yesus aqa rian koba de ti tamo aiyel a ombla tigelesoqneb qaji nanɲi ti unjreb.

³³ Onaqa Moses Elaija wo nanɲi olo Yesus urateq nabqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” Pita a anjam bei marqa saiyonaqa anjam di lanja marej.

³⁴ Mareqnaqa lanbi aisiqa nanɲi kabutnjrnaqa nanɲi ulaugeteb.

³⁵ Onaqa lanbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanɲi queb, “Endi ijo Anɲro qujai e segi na giltem qaji. Niɲgi aqa anjam quetoqniy.”

³⁶ Onaqa Yesus aqa anɲro nanɲi anjam di qusib ɲam ateb di Yesus a segi nanɲi koba na sonab uneb. Nanɲi tamo bei unosai. Bati deqa nanɲi kumbra uneb qaji di ubtosib tamo qudei nanɲi minjrosaiyoqneb. Nanɲi mequmosib soqneb.

Yesus a anɲro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

³⁷ Nebeonaqa nanɲi manaq dena olo aisib tamo unɲasari tulan gargekoba mana utruq di tariɲesonab itnjreb.

³⁸ Onaqa tamo unɲasari nanɲo ambleq dena tamo bei a brantosiqa tulan maosiq Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni ijo anɲro mel unime. A ijo anɲro qujai bole qujai.

³⁹ Mondor uge na aqa jejamu ojoqnsiqa mandamq waiyeqnaqa a tulan leleɲoqnsiqa aqa medabuq na maul aiyeqnu. Mondor uge dena a qunjimyoqnsiqa aqa jejamu tulan ugeugeiyeqnu. A olo uratosaieqnu.

⁴⁰ Deqa e na ino angro nanği minjronum, ‘Ninği mondor uge di wiyiy.’ Minjronumqa nanği na wiyqa yonub keresaiinjrqo.”

⁴¹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, “Ninği tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nungo areqalo e qa singilatosai bole sai. Nungo areqalo ti kumbra ti tulan uge. Bati gembub e ninği koba na sosiyqa nungo gulbe di qoboiyoqnqai?” Degsi marsiqa angro di aqa abu minjej, “İno angro mel di osau.”

⁴² Onaqa osi beqnaqa mondor uge dena aqa jejamu ojsiq mandamq waiyosiq qunjimyoqnej. Yeqnaqa Yesus na mondor uge di nirințosiq wiyonaq angro aqa jejamu uratonaq boleej. Boleonaqa Yesus na angro di ban ojsiq osi gilsiq aqa abu yej.

⁴³ Onaqa tamo unğasari kalil mana utruq di soqneb qaji nanği Qotei aqa mañwa di unsibqa tulan prugugeteb.

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

Tamo unğasari nanği mañwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa are koba qaleqnabqa a na aqa angro nanği endegsi minjrej,

⁴⁴ “Ninği ijo anjam endi geregere quiy. E Tamo Angro. Jeu tamo nanği na e ojsib tamo qudei nango banq di atqab.”

⁴⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanği aqa anjam di qusib anjam aqa utru Qotei na ulitej deqa nanği poinjrosai. Deqa nanği Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa angro yai a ñam ti sqas?

46 Bati bei Yesus aqa angro nanği segi segi niriņosib angro yai a nanği kalil bunjrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb.

47-48 Onaqa Yesus a nanžo areqalo di qalieosiqa angro kiñala bei osiqa aqa areq di tigeltosiqa nanği osornjrej. Osornjrsiqa minjrej, “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa angro kiñala ende-qaji bei osim gegerereiyqas di a e dego osim gegerereibqas. Tamo a e osim gegerereibqas di a na ijo Abu e qarınbej qaji di dego osim gegerereiyqas. Nunžo ambleq di tamo bei a aqa segi ñam soqtqa uratqas di tamo dena niņgi kalil bunģosim ñam ti sqas.”

Tamo nanği niņgi jeutņgosaieq nub di nanği niņgi koba na wau qujai

49 Onaqa Jon na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanği winjreqnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaa? A iga koba na wauosaieqnu deqa.”

50 Onaqa Yesus na minjej, “Niņgi a saidyaib. Tamo nanği niņgi jeutņgosaieq nub di nanği niņgi koba na wau qujai.”

Samaria tamo nanği na Yesus qoreiyeb

51 Onaqa Yesus a mandam uratosim lan qureq oqwajqa bati jojomonaqa a Jerusalem aiqajqa areqalo qujaitosiqa Jerusalem areiyosiq walwelej.

52-53 Walweloqnsiqa aqa angro qudei nanği qarınjrnnaqa nanği namo aisib Samaria nanžo qure beiq di brantosib Yesus a di ñeiqajqa minjrnabqa nanği na saideb. Di kiyaa? A Jerusalem aiyooqnej deqa.

54 Onaqa Yesus aqa angro aiyel Jems Jon wo nanği kumbra di unsibqa minjiñ oqetnjrnaqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga ñamyuwo metonam lañ goge na aisim tamo nanği di koitnjrqas.”

55 Onaqa Yesus a bulosiqa nanği aiyel ñirinñnjrej.

56 Osiqa aqa angro kalil nanği joqsiqa koba na qure beiq aiyeb.

Tamo qudei nanği Yesus dauryqajqa mareb

57 Nanği gam dauryosib aiyeqnabqa tamo bei na Yesus minjej, “Ni sawa sawaq giloqnmqa e ni daurmoqnqai.”

58 Onaqa Yesus na minjej, “Baun juwan nanği tal ti. Agi sub miligiq di ñereñeqnub. Qebari nanği simi ti. Deqa nanği simiq di ñereñeqnub. Ariya e Tamo Angro ñeiqajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.”

59 Osiqa tamo bei minjej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa tamo dena minjej, “O Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tariñoqnqai. A moiymqa subq atsiy di e ni daurmqai.”

60 Onaqa Yesus na minjej, “Uñgum. Tamo moiyo qaji nanği segi na tamo moiyo qaji nanği subq atelenoqnqab. Ariya ni sawa sawaq giloqnsimqa Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqne.”

61 Onaqa tamo bei na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni marimqa e mati gilsiy ijo was nanği bañ ojelenosiy bosiy ni daurmqai.”

62 Onaqa Yesus na minjej, “Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanço Mandor

Koba sqas anjam di ni mare mare laqne. Ni que. Tamo bei a kuñi ojsimqa a bulosim qoreq nam atognqas di a Qotei aqa wau ojqa keresai.”

10

Tamo 72 nanği Yesus aqa anjam mare mare laqneb

¹ Bati bei Tamo Koba a na tamo kalil a daury-oqneb qaji nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanço ambleq dena tamo 72 nanği giltnjrej. Nanği aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltnjrej. Gilt-njrsiqa nanği aiye aiyel namoosib qure kalil a segi bunuqna walwelosim aiqas qaji nanği deq aiqajqa minjrsiqa qarinjnrnaq aiyeb.

² A nanği qarinjnrqa osiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Wauq di inği gargekoba melionub. Ariya inği meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. Deqa ninği wau lanja minjibqa a na wau tamo nanği qarinjnrmaq nanği aqa wauq gilsib inği meli bunuj otorelenqab.

³ “Deqa ninği aiyiy. Ninği kaja du du bul unub deqa e na ninği qarinqitqa aisib baun juwan nanço ambleq di wauoqnqab.

⁴ Ninği silali osib aiyaib. Nunço qaquñ aib. Singa tatal jigaib. Ninği aiyoqnsibqa gamq di tamo qudei turoqnsibqa nanği anjam bei minjraib.

⁵ Ninği tal bei gogetoqnsibqa tamo unğasari tal miligiq di unub qaji nanği endegsib minjroqniy, ‘Ninği lawo na soqniy.’

⁶ Degsib minjroqniybqa lawo tamo bei sqas di a nunço lawo anjam di oqas. Ariya lawo tamo

bei sqasai di nungo lawo anjam di olo puluosim nungoq bqas.

⁷ Ningi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Olo tal bei bei gogetoqnaib. Nanqi na ningi joqsib ingi ti ya ti anaingoqnbqa uyoqniy. Ningi Qotei aqa wau tamo unub deqa nungo awai agi oqniy.

⁸ “Ningi qure beiq di brantoqnbqa nanqi ningi joqoqnsib ingi anaingoqnbqa uyoqniy.

⁹ Ningi qure dia sosibqa tamo ungasari ma ti unub qaji nanqi boletnjroqnsib endegsib minjroqniy, ‘Qotei a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomoq.’

¹⁰ Ariya ningi qure beiq di brantoqnbqa nanqi ningi gereingosaiabqa ningi nanqi uratnjrqa oqnsib nanjo qure ambleq di tigelqnsibqa endegsib minjroqniy,

¹¹ ‘Ningi Qotei qoreiyonub deqa nungo qure qa tumburum gago singa qandratqo qaji agi butuyetngonum. Ariya ningi endegsib qalieoiy, Qotei a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomoq.’ O ijo angro, ningi degsib minjroqniy.

¹² E ningi merngwai. Mondon Qotei a tamo ungasari nanjo une qa peginjrqa batiamqa a na qure deqaji nanqi tulan padaltnjrougetqas. A na Sodom qure nanqi degsim padaltnjrqaasai. A nanqi gulbe kiñala enjrqa.

Tamo ungasari are bulyosai qaji nanqi mondon tulan padalougetqab

¹³ “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Manwa e nungoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nanjoq

di brantej qamu nanği nami are bulyosib are uge qa gara jigsib ñam sumq di awoeb qamu.

¹⁴ Deqa e ninği endegsi mernğwai. Mondon Qotei a tamo unğasari nanço une qa peginjrqa batiamqa a na ninği tulan padaltngougetqas. A na Tair qure ti Saidon qure ti nanği degsim padaltnjrqasai. A nanği gulbe kiñala enjrqas.

¹⁵ O Kaperneam tamo unğasari, ninği lan qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ninği breingimqa moiyo qureq aiqab.”

¹⁶ Osıqa Yesus na aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Tamo bei a nunço anjam qusim dauryqas di a ijo anjam dego qusim dauryqas. Ariya tamo a ninği qoreingwas di a na e dego qoreibqas. Tamo a e qoreibqas di a na ijo Abu e qarınbej qaji di dego qoreiyqas.”

Tamo 72 Yesus na qarınjrej qaji nanği olo aqa areq beb

¹⁷ Yesus na tamo 72 nanği di qarınjrnaq aisib aqa anjam mare mare laqneb. Onaqa bunuqna nanço wau di koboonaqa nanği olo puluosib Yesus aqa areq bosib areboleboleinjrnaqa minjeb, “O Tamo Koba, ıga ino ñam na mondor uge uge nanği winjreqnamqa nanği gago anjam dauryoqnsib jaraiyoqneb.”

¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Kola minjal urur mandamq aiyeqnu dego kere Satan a urur lan goge na ulonosiq aiyeqnaq e unonum.

¹⁹ Ninği quiy. E na Qotei aqa singila ninği enğonum. Deqa ninği singila di osib amal uge ti degin ti nanço singila tentoqnsib laqnqab. Gago jeu tamo Satan aqa singila kalil dego ninği

na kobotoqñqab. Deqa ingi bei na yala ningi ugeugeingwa keresai.

²⁰ Mondor uge nangi nungo anjam dauryoqn-sib jaraiyeqñub di bolequja. Ariya ningi deqa tulan areboleboleingaiq. Qotei a nungo ñam lan qureq di nenngrenyej unu. Ningi deqa tulan areboleboleingem.”

Yesus a tulan areboleboleiyonaqa Qotei pailyej

²¹ Bati deqa Mondor Bole a Yesus aqaq aisiq areqalo singilatetonaqa a tulan areboleboleiyonaqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, ni segi lan qa ti mandam qa ti Koba. E ino ñam soqteqñum. Di kiyaaqa? Ni ijo anjam kalil powo tamo nangi qa ulitoqñsimqa tamo nangi angro du du bul unub qaji nangi segi qa babteqñam nangi poinjreñu. Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqñum.”

²² Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na ingi ingi kalil ijo banq di ateleñej unu. E segi Qotei aqa Niri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa qalie. E na tamo qudei nangi ijo Abu osornjrqa areibqas di osornjrqi. Yim nangi dego ijo Abu qa qalieqab.”

²³ Yesus a degsi marsiqa aqa angro nangi joqsiqa nangi segi sasalosib a na minjrej, “Ningi nungo ñamdamu na ijo kumbra uneqñub deqa ningi tulan areboleboleingem.

²⁴ Ningi quiy. Nami mandor kokba ti Qotei aqa medabu o tamo nangi ti gargekoba kumbra ningi bini uneqñub qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nangi unosaiogñeb. Anjam ningi bini

queqñub qaji di dego nanği quqñajqa are koba soqñej. Ariya nanği quosaioqñeb.”

Samaria tamo bei a kumbra bole yej

²⁵ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa siñgila laña tenemtqa osiqa endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e ñambile gaigai sqai?”

²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Dal anjam neñgreq di kiyersi unu? Ni gaigai sisiyeqñum. Deqa ni segi na mare.”

²⁷ Onaqa tamo dena minjej, “Dal anjam endegsi unu, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalaisyime. Qalaqalaisyosim ino are miligi ti ino qunun ti ino siñgila ti ino areqalo ti kalil a yekritime. Osim ni ino segi jejamu gereiyeqñum dego kere ino was nanği degsim geregereinjqñime.’ ”

²⁸ Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni kumbra di yoqñqam dena ni ñambile oqam.”

²⁹ Onaqa tamo di a diqosiq aqa segi powo babtqa are qalsiq deqa olo Yesus nenemyej, “Tamo yai a ijo was unu deqa e na gereiyqai?”

³⁰ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam endegsi minjej, “Tamo bei a Jerusalem dena tigelosiqqa gam dauryosiq Jeriko qureq aiyeqnaqa gamq di bajin tamo qudei nanği na a ojsib aqa inği inği kalil yayekriteb. Osib aqa gara palontetosib qalougetonab a moiqa jojomonaga gam qalaq di a uratosib jaraiyeb. ³¹ A gam qalaq di ñeiesonaqa atra tamo bei a gam dena walwelosiq gilsiq tamo di unej. Unsiqa a aqaryaiyqa uratosiqqa gam qalaq beiq na bunyosiqqa gilej.

³² Onaqa sokiñalayonaq tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. A Livai tamo. A atra tal taqatoqnej qaji. A gam dena walwelosiq tamo di gam qalaq di ñeiesonaq unsiqa a dego tamo di aqaryaiyqa uratosiqa gam qala beiq na bunyosiq walwelosiq gilej.

³³⁻³⁴ “Ariya olo sokiñalayonaq Samaria tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. Gilsiq tamo di unsiqa a qa tulan dulosiqa aqa areq bosiq goren ti wain ti osiq aqa jejamu pupoiyeleneb qaji di yanselenosiqa qoselenetej. Osiqa a soqtosiqa aqa donki quraq di atsiqa osi gilsiq tamo ñerenjo qaji talq di gereiyosiq taqatoqnej.

³⁵ Onaqa nebeonaqa Samaria tamo di aqa segi qureq gilqa osiqa ñerenjo qaji tal taqato tamo aqa banq di silali banqa qudei atsiqa minjej, ‘Ni silali endena tamo di geregereiyogne. E bosiy ino segi silali banqa gembub ni olo uratqam di ni kamba emqai.’ ”

³⁶ Yesus na dal anjam qalie tamo di yawo anjam degsi minjsiqa olo minjej, “Tamo qalub nanji gam dena walwelosib gileb. Deqa ni merbe. Tamo yai a tamo gam qalaq di qalnab ñeiesoqnej qaji aqa was bole?”

³⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo na kamba Yesus minjej, “Samaria tamo agi tamo deqa dulej qaji di aqa was bole.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. Deqa ni gilsim kumbra degsim yoqne.”

Yesus a Marta Maria wo nanjo talq di soqnej

³⁸ Onaqa bati bei Yesus aqa angoro nanji koba na walwelosib aisib qure beiq di branteb. Qure dia

uŋa bei soqnej aqa ñam Marta. A nanŋi joqsiq koba na aqa tal gogeteb.

³⁹ Marta aqa jaja bei soqnej aqa ñam Maria. A Tamo Koba aqa siŋga jojomq di awoosiqa aqa anjam quoqnej.

⁴⁰ Ariya Marta a nanŋo iŋgi goiyetnjrqa marsiqa wau koba yoqnej. Osiqa Yesus aqa areq bosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo jaja na e uratbqoqa e segi iŋgi goiyoqnsim iŋgi iŋgi kalil gereiyeqnum. A na e yala aqaryaibosai. Deqa ni na minjimqa a e aqaryaibem.”

⁴¹ Onaqa Tamo Koba a na kamba Marta minjej, “O Marta, ni iŋgi iŋgi kalil qa are koba qaleqnum. Ni iŋgi iŋgi deqa are kobaimaiq.

⁴² Iŋgi qujai qa are qalqam di kere. Maria a iŋgi qujai di oqo. Iŋgi di tulaŋ boledamu. Iŋgi di tamo bei na olo yaiyqa keresai.”

11

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

¹ Onaqa bati bei Yesus a sawa beiq gilsiq dia Qotei pailyosiq sonaqa aqa aŋgro bei na minjej, “O Tamo Koba, Jon a nami aqa aŋgro nanŋi pailyqajqa gam osornjroqnej dego kere ni na iga dego pailyqajqa gam osorge.”

² Onaqa Yesus na aqa aŋgro nanŋi endegsi minjrej, “Niŋgi Qotei pailyqa osibqa endegsib pailyoqniy,

‘O Abu, ino ñam tulaŋ getento.

Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqni-me.

³ Gago iŋgi uyo bati gaigai keretgoqni-me.

4 Tamo nan̄gi iga qa une ateqnub qaji nan̄go une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgoqnime.

Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnimqa ni iga aqaryaigoqnime.’ ”

5-6 Osiqa Yesus na olo minjrej, “Ino kadoi bei a qolo jige ino talq bosimqa oqeq di tigelosim mermqas, ‘O kadoi, ijo was a sawa isaq na walwelosiq ijo talq bqoqa e in̄gi bei anaiyqajqa di saiqoji. Deqa ni bem qalub ebimqa e anaiyqai.’

7 A degsi mermimqa ni na kamba minjqam, ‘Ni e ɲeio ɲam gentbaim. E siran̄ qandimtonum. E ijo an̄gro nan̄gi ti ɲeiejunum. Deqa e ni bem emqa keresai.’

8 Ni na ino kadoi degsi minjimqa a ni tulan̄ wain̄mqas. Wain̄mimqa ni tigelosim bem yqam. A ino kadoi unu ni deqa are qalsim bem yqasai. A ni tulan̄ wain̄mqo deqa ni tigelosim in̄gi keretosim yqam.

9 Deqa e nin̄gi endegsi mern̄gwai. Nin̄gi in̄gi bei qa Qotei pailyqab di a na en̄gwas. Nin̄gi in̄gi bei oqa marsibqa ɲamqab di itqab. Nin̄gi siran̄me kindokindon̄abqa Qotei na siran̄ waqtetɲgwas.

10 Tamo kalil Qotei pailyeqñub qaji nan̄gi in̄gi eqñub. Tamo kalil in̄gi qa ɲameqñub qaji nan̄gi iteqñub. Tamo kalil siran̄me kindokindoneqñub qaji nan̄gi Qotei na siran̄ waqtetnjreqnu.

11 “Tamo bei aqa an̄gro a mamym qe qa minjimqa a qe yqas. A amal uge yqasai.

12 A na tuwe tawel qa minjimqa a tuwe tawel yqas. A degin̄ yqasai.

¹³ Deqa ningi quiy. Ningi tamo bolesai. Ariya ningi nungo angro nanngi ingi bole bole enjreqnub. Ningi nanngi saidnjrosaieqnu. Nungo kumbra dena ningi endegsi poingem, nungo Abu lan qureq di unu qaji a dego ningi saidngosaieqnu. Ningi pailqab di a na aqa Mondor Bole enjwas. A na ningi saidngwasai bole sai.”

Tamo qudei nanngi maroqneb, “Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu”

¹⁴ Onaqa Yesus a tamo bei mondor uge na med-abu getentesoqnej qaji di mondor uge wiyetej. Wiyetonaqa a olo boleosiqa anjam maroqnej. Deqa tamo ungasari nanngi Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugueteb.

¹⁵ Onaqa tamo qudei nanngi dego Yesus aqa manwa di unsib Yesus yomuiyosib maroqneb, “Mondor uge nanngo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanngi winjreqnu.”

¹⁶ Onaqa tamo qudei nanngi Yesus aqa singila lan tenemtqa osib gisanjosib minjeb, “Ni Qotei lan goge di unu qaji aqa singila bei babtım iga unqom.”

¹⁷ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanngi sawa qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi koba na gegerere sqa keresai. Nanngi niñaqosib koboqab. Tamo nanngi tal qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi dego koba na gegerere sqa keresai.

¹⁸ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanngi winjrqa di nanngi poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanngi olo taqatnjqas?

Di keresai. Ningi mareqñub, ‘Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanği winjreqnu.’

¹⁹ Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanği winjrqai di yai aqa singila na nunngo anğro nanği mondor uge winjrqab? Deqa nanği segi na merıngwab, ningi anjam groteqñub.

²⁰ Ariya e Qotei aqa singila na mondor uge nanği winjrqai di ningi endegsi poiıngwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqo.’ Ningi degsi poiıngwas.

²¹ “Tamo singila koba bei a anğ ti qaja ti ojelenosim aqa segi tal geregere taqatqas di aqa inği inği kalil bole sqab.

²² Ariya tamo bei tulanğ singila koba a bosim tamo di ombla qotsim singilaqas di a na qaja ti anğ ti tal aqa abu a dena singilaoqnej qaji di yayiyelenosim aqa inği inği kalil elenqas. Osim inği inği di tamo qudei nanğo banğ di olo atelenqas.

²³ “Tamo bei na e beterbqasai di a na e jeutbqas. Tamo bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetetbqas.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuğ dena ulanosim sawa kanğraınoğ gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa ınamam ugeiyim marqas, ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’

²⁵⁻²⁶ A degsi marsimqa aisim tal di nami manğ solsib inği inği kalil gereiyeb milalejunu di un-simqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulanğ ugedamu nanği joqsim bosim koba na tal dia sqab.

Soqnibqa tamo di aqa so tulan ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulan ugedamuqas.”

Tamo yai nanği tulan areboleboleinjrim sqab?

²⁷ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo unğasari nanço ambleq dena unça bei a brantosıqa tulan lelenosıqa Yesus minjej, “Ino ai agi ni nami nambabtmosıqa munğum anaimoqnej qaji a Qotei aqa nıngalaq di unça tulan bolequja. Deqa a tulan areboleboleiyim sqas.”

²⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ijo ai a segi areboleboleiyqasai. Tamo nanği Qotei aqa anjam quoqnsib dauryeqnub qaji nanği dego tulan areboleboleinjrim sqab.”

Tamo qudei nanği Yesus aqa mañwa unqajqa minjeb

²⁹ Onaqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği Yesus aqa areq di koroeqnabqa a na nanği endegsi minjroqnej, “Tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanço kumbra tulan ugedamu. Nanği gaigai Qotei aqa mañwa laña unqajqa metbeqnub. Deqa e na Qotei aqa mañwa bei nanği osornjrıqasai. Jona aqa mañwa segi osornjritqa nanği unqab.

³⁰ Agi Jona a segi mañwa bul sonaqa tamo unğasari Ninive qureq di soqneb qaji nanği mañwa di uneb. Dego kere e Tamo Anğro mañwa bul soqnit tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanği mañwa di unqab.

³¹ Mondon Qotei na tamo unğasari nanği peginjırqa batiamqa unça mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a tigelqas. Tigelosimqa tamo unğasari bini bati endeqa unub qaji nanço kumbra uge babtetnjırqas. A degyqas. Di kiyacaq? Unça di a

nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsiqa sawa isaq na walwewosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulan bunyejunu qaji a nungo ambleq di unu.

³² Mondoŋ Qotei na tamo ungasari nanŋi pegin-jrqa batiamqa Ninive tamo nanŋi dego tigelqab. Tigelosibqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanŋo kumbra uge babtetnrqab. Nanŋi degyqab. Di kiyaaqa? Ninive tamo nanŋi nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulan bunyejunu qaji a nungo ambleq di unu.”

Ino ŋamdamu a ino jejamu qa puloŋ bul

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim tal surumq di atqasai. Kulum miligiq jugwasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo ungasari nanŋi tal miligiq gilsib warum geregere unqab.

³⁴ Ino ŋamdamu a ino jejamu qa puloŋ bul. Deqa ino ŋamdamu boleqas di ino jejamu kalil suwanesqas. Ariya ino ŋamdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruesqas.

³⁵ Deqa niŋgi geregere unoqniy. Nunŋo jejamu suwanejunu qaji di olo ambruo uge.

³⁶ Ino jejamu kalil suwanekritqas di taqal bei ambruqa keresai. Deqa ino jejamu kalil suwanooq di soqneme. Lam puloŋosiq ni suwantmeqnu dego kere.”

Farisi ti dal anjam qalie tamo nanŋi ti kumbra uge ugeyeqnu

³⁷ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa Farisi tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjej, “Aqo

ombla ijo talq gilsim inġi uyqom.” Osiqa nanġi ombla aqa talq gilsib awoeb.

³⁸ Awoosib Yesus a inġi uyqa osiqa a mati baŋ yansosaisosiq laŋa uyej. Deqa Farisi tamo a Yesus aqa kumbra di unsiqa tulaŋ prugugetej.

³⁹ Onaqa Tamo Koba a na minnej, “Niŋgi Farisi nuŋgo kumbra uge agi ubtosiy mernġwai. Niŋgi ya gamban ti tabir ti qore segi yanseqnub. Niŋgi miligi yansosaieqnub. Di yawo anjam. Aqa damu agiende. Niŋgi baban na tamo bole. Ariya nuŋgo are miligi kumbra uge ti bajin kumbra ti dena magejunu.

⁴⁰ Niŋgi nanari tamo! Qotei a nuŋgo jejamu gereiyosiq nuŋgo are miligi dego gereiyej. Di niŋgi qaliesai kiyo?

⁴¹ Deqa inġi inġi kalil nuŋgo are miligiq di unu qaji di niŋgi elenosisib tamo inġi saiqoji nanġi enjroqniy. Niŋgi kumbra degyibqa nuŋgo inġi inġi kalil milalesqas.

⁴² “O Farisi tamo, niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyafa? Niŋgi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Agi niŋgi lei ti lombo ti saga ti oqn-sib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqnub. Ariya niŋgi Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqnub. Agi niŋgi kumbra bole bole dauryosaieqnub. Niŋgi Qotei qalaqalaisyosieqnub. Niŋgi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Deqa e niŋgi endegsi mernġwai. Niŋgi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqniy. Niŋgi dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib.

⁴³ “O Farisi tamo, niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyafa? Niŋgi Qotei tal miligiq di tamo ñam

ti nanngo awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleingeqnu. Niŋgi koro sawaq di dego tamo ungasari nanŋi na nunngo ñam soqtetngosib baŋ ojetŋwajqa deqa areboleboleingeqnu.

⁴⁴ “O Farisi tamo, niŋgi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Niŋgi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di mariŋ na kabutqo. Deqa tamo ungasari nanŋi quraq na walweloqnqab di nanŋi qalieqasai.”

⁴⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa anjam di qusiqa minjej, “O Qalie Tamo, ni Farisi nanŋi anjam degsi minjronum deqa ni gago ñam dego ugetoiyonum.”

⁴⁶ Onaqa Yesus na kamba minjej, “O dal anjam qalie tamo, niŋgi dego tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Niŋgi tamo ungasari nanŋi gulbe kokba enjreqnab qoboiyoqnsib unub. Ariya niŋgi na olo nanngo gulbe di qoboiyetnjrosai eqnub.

⁴⁷ “Niŋgi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Nunngo moma nanŋi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanŋi ñumeq nab moreŋoqneb. Ariya niŋgi na olo nanngo sub gereiyeqnub.

⁴⁸ Nunngo kumbra dena niŋgi endegsib marobuleqnub, ‘Gago moma nanngo kumbra bole.’ Niŋgi degsib marobuleqnub. Agi nunngo moma nanŋi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanŋi ñumoqneb. Ariya niŋgi na olo nanngo sub gereiyeqnub.

⁴⁹ “Utru deqa Qotei powo koba ti unu qaji a endegsi marej, ‘E ijo medabu o tamo nanŋi ti ijo anjam maro tamo nanŋi ti qarinjritqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngoq giloqnibqa nanŋi na nanŋi jeutnjroqnsib tulan ugeugeinjroqnqab. Osib qudei ñumoqnib moreŋoqnqab.’

⁵⁰⁻⁵¹ O dal anjam qalie tamo, Qotei a nuŋgo moma naŋgo une kalil osim tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji naŋgo jejamuq di atelenqas. Nuŋgo moma naŋgo une di agi naŋgi nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalnaq moiyej. Qotei a mandam atej bati deqa naŋgi une di yqajqa utru ateb. Dena bosib Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnab moiyej. E bole merngwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo uŋgasari bini bati endeqa unub qaji naŋgi enjrqas.

⁵² “O dal anjam qalie tamo, niŋgi tulaŋ padalougetqab. Di kiyacaq? Tamo uŋgasari naŋgi Qotei qalieqajqa gam itqa mareqnabqa niŋgi na olo gam getetetnjreqnub. Niŋgi segi Qotei qalieqajqa gam itqa keresai. Deqa tamo uŋgasari naŋgi dego gam di itqa yeqnab niŋgi na olo gam getetetnjreqnub.”

⁵³ Osiqa Yesus a tigelosiqa tal di uratosiq gilej. Bati deqa dal anjam qalie tamo naŋgi ti Farisi naŋgi ti a qa minjiŋ oqetnjrnaqa anjam gargekoba nenemyoqneb.

⁵⁴ A anjam bei grotimqa naŋgi a ojqajqa deqa anjam gargekoba nenemyoqnsib a dadauryoqneb.

12

Yesus a Farisi naŋgo kumbra uge qa anjam marej

¹ Onaqa tamo uŋgasari tulaŋ gargekoba naŋgi Yesus unqajqa bosib koroosib jujunƷkobaeb. Siŋga waiyosib walwelqa keresai. Deqa tamo qudei na tamo qudei naŋgo siŋga sosetnjroqneb. Bati deqa Yesus a aqa aŋgro naŋgi joqsiqa naŋgi sasalosib a na minjrej, “Niŋgi geregere ŋam atoqniy. Farisi

nanği gisañ tamo. Nanği anjam maro aiyelteqñub. Bem tiyeqñu qaji sum Farisi nanğo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulañ kobaqujaqas.

² Deqa ninği quiy. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanği qusib poinjrças.

³ Deqa anjam kalil ninği ambruq di mareqñub qaji di suwanamqa tamo nanği quqwab. Anjam kalil ninği warum miligiq di mareqñub qaji di tamo nanği bijal gogeq di tigelosib palontqab.”

Ninği Qotei segi ulaiyy

⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo anğro, ninği quiy. Ninği jeu tamo nanği ulainjraib. Nanği nunğo jejamu segi qalsib moyotqa kere. Nanği ninği gulbe bei engwa keresai. Deqa ninği nanği ulainjraib.

⁵ Tamo ninği ulaiyqab qaji agi deqa mernğwai. Qotei a segi nunğo jejamu moyotosim bunuqna nunğo qunuj dego namyuwoq waiyqa kere. Deqa ninği a segi ulaiyy.

⁶ “Ninği qalie. Tamo nanği qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqñub. Silali kiñala na awaiyeqñub. Ariya Qotei na qebari sinjir nanği geregere taqatnjreqñu. A na nanği uratnjro-saieqñu.

⁷ Dego kere Qotei a nunğo gate banğa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqñu. Deqa ninği ulaaib. Ninği qebari kalil nanği tulañ bunñrejñunub.”

Iga Yesus aqa ñam marqajqa jemaigwasai

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E Tamo Anğro. Ninği mandam tamo nanğo ulatamuq di ijo ñam boleq

atsib marqab di mondoŋ e na kamba Qotei aqa laŋ aŋgro naŋgo ulatamuq di nuŋgo ñam boleq atsiy marqai.

⁹ Ariya niŋgi mandam tamo naŋgo ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgiŋwas di mondoŋ e kamba dego Qotei aqa laŋ aŋgro naŋgo ulatamuq di nuŋgo ñam marqajqa asgibqas.

¹⁰ “E Tamo Aŋgro. Tamo bei na e misiliŋbqas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo bei na Mondor Bole misiliŋqas une di Qotei na kobotqasai.

¹¹ “Bunuqna Juda tamo kokba naŋgi niŋgi ojsib naŋgo Qotei tal miligiq di tigeltŋgosib nenemŋgibqa niŋgi na kamba anjam kiye minjrqaajqa deqa are koba qalaib. Rom naŋgo gate ti naŋgo mandor ti naŋgo ulatamuq di dego niŋgi tigeltŋgibqa niŋgi na kamba anjam minjrqaajqa ulaaib.

¹² Bati deqa Mondor Bole na areqalo eŋgimqa niŋgi anjam marqab.”

Ñoro tamo qa yawo anjam

¹³ Onaqa tamo uŋgasari koroesoqneq qaji naŋgo ambleq dena tamo bei a tigelosiqa Yesus minjej, “O Qalie Tamo, ni ijo was minjimqa a na gago abu moiyej qaji aqa ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei ebqas.”

¹⁴ Onaqa Yesus na minjej, “Tamo yai na e giltbqo deqa e nuŋgo gulbe di gereiyqai?”

¹⁵ Degsi minjsiqa tamo uŋgasari kalil naŋgi endegsi minjrej, “Niŋgi ñoro koba oqajqa ma-maulŋgaiq. Niŋgi ñoro koba ti sqab dena niŋgi ŋambile bole oqa keresai. Niŋgi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.”

16 Osiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa wauq di ingi tulan koba melioqnej.

17 Deqa a endegsi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo ingi tulan koba melielenqo. Deqa e ingi di atqajqa tal keresaiibqo.’

18 Osiqa marej, ‘E endegyqai. E ijo tal kalil koñelenosiy olo tal kokba atelenqai. Osiy ijo ingi meli kalil tal kokbaq di jugwai. Ijo ñoro kalil dego dia jugelenqai.

19 Jugelenosiy marqai, “Ijo ingi ingi tulan koba agi atonum unu. Deqa e aqaratosiy laña awesqai. Sosiy ingi ti ya ti uyoqnsiy areboleboleiboqnqas. Wausau gargekoba gilqas ijo ingi ingi di koboqasai.”

20 Tamo di a degsi marnaqa Qotei na minjej, ‘Ni nanari tamo. Qolo qujai endeqa e ino qunun yaimitqa ni moiqam. Yimqa ingi ingi kalil ni na gereiyosim atonum qaji di tamo yai na olo oqas?’ Qotei na degsi minjej.

21 Dego kere tamo nanqi ñoro koba koroiyejunub qaji nanqo ñoro qoji padalqab. Nanqi lan qure qa ñoro saiqoji unub deqa nanqi Qotei aqa ñamgalaq di sougetesosib moreñqab.”

Ninqi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

22 Osiqa Yesus na aqa anqro nanqi endegsi minjrej, “Ninqi mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga ingi qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninqi degsib maraib.

²³ Ningi inği uyo na segi n̄abile oqasai. Ningi gara jugoq̄nq̄ab dena segi nuᅅgo jejamu bole sqa-sai.

²⁴ Ningi qebari nanği unjriy. Nanği inği yago-saieq̄nub. Inği otorosib talq̄ di atosaieq̄nub. Ariya Qotei na qebari nanği inği anainjreq̄nu. Ningi qalie, qebari nanği qununᅅ saiq̄oji. Ningi tamo qununᅅ ti. Ningi qebari nanği tulanᅅ bunᅅnjrej̄unub.

²⁵ Ningi mandamq̄ endi sokobaiyq̄ajqa deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalq̄ab dena ningi nuᅅgo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai.

²⁶ Ningi wau kiñala deq̄aji yqa keresai deqa ningi kiyaaqa inği qudei qa are koba qaleq̄nub?

²⁷ “Ningi n̄am so unjriy. Nanᅅgo wala kiyersib branteq̄nub di ningi qaliesai. Nanği segi wau-osaieq̄nub. Nanᅅgo segi wala gereiyosaieq̄nub. Deqa e ningi endegsi mernᅅgwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoq̄nej. Ariya n̄am so aqa wala dena Solomon aqa wala tulanᅅ bunᅅyejunu.

²⁸ Maᅅ laᅅaj a bini oqwas nebe tamo nanği na giᅅgenᅅyosib n̄amyuwoq̄ waiyq̄ab. Maᅅ laᅅaj di Qotei na wala enjreq̄nu. Deqa ningi kiyaaqa Qotei qa nuᅅgo areq̄alo siᅅgilatqa yonub keresaiᅅᅅwo? Ningi maᅅ laᅅaj sai. Ningi tamo qununᅅ ti. Deqa ningi endegsi poiᅅgem, Qotei a ningi dego gara enᅅgoq̄nq̄as.

²⁹ Ningi areq̄alo kobaiyosib endegsib maraib, ‘Iga inği ti ya ti qabe na osim uyq̄om?’ Ningi degsib maraib.

³⁰ Tamo unᅅgasari Qotei qaliesai q̄aji nanği inği inği deqa are koba qaleq̄nub. Ariya ningi deqa are koba qalaib. Nuᅅgo Abu a qalie, ningi laᅅa sqa

keresai. Niŋgi iŋgi iŋgi deqaji oqnsib sqab.

³¹ Deqa niŋgi Qotei na taqatŋgosim nuŋgo Mandor Koba sqajqa siŋgilaoqniy. Niŋgi degyqab di Qotei na kamba iŋgi uyo ti gara ti dego eŋgoqnqas.”

Niŋgi laŋ qure qa iŋgi iŋgi oqajqa deqa are qaloqniy

³² Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo kaja du du niŋgi ulaaib. Nuŋgo Abu a nuŋgo Mandor Koba sosim niŋgi taqatŋgwajqa areareteqnu.

³³ Deqa niŋgi kumbra endegyiy. Niŋgi nuŋgo ñoro kalil qarinyosib silali osib tamo iŋgi iŋgi saiqoji naŋgi di jeisib enjriy. Osib silali jugwajqa qun ugeosaieqnu qaji di gereiyosib laŋ qure qa iŋgi iŋgi elenosis di jugelenoiy. Iŋgi iŋgi di koboqa keresai. Bajin tamo naŋgi bosib oqasai. Sisimbin na ugetqasai. Iŋgi iŋgi di gaigai sqas.

³⁴ Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego siŋgilatim sqas.”

Kaŋgal tamo bole a tal lanja olo bqajqa bati qa tariŋeqnu

³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Niŋgi nuŋgo gara tigelenosis nuŋgo iŋgi iŋgi kalil gereiyosib waŋal qatrentosis ijo bqajqa bati qa tariŋosis soqniy.

³⁶ Tamo bei a goiyo kobaq dena olo bosim aqa talq di brantosim sirame kindokindonaŋmaqa aqa kaŋgal tamo naŋgi a qa tariŋejunub qaji naŋgi sirame waqtoqujatqab. Dego kere niŋgi ijo bqajqa bati qa tariŋosis soqniy.

³⁷ Tal lanja aqa kaŋgal tamo naŋgi a qa tariŋosis nam atoqniqbqa bosim degsi unjrimqa naŋgi tulaŋ areboleboleinjrqa. Deqa a na naŋgi metnjrim awoelenabqa iŋgi anainjroqnqas.

³⁸ A qolo jige kiyo nebeqa laqnimqa kiyo bosim aqa kanjal tamo nanği a qa tariņosib ņam atoqñibqa degsi unjrimqa nanği tulaņ arebolebolein-jręas.

³⁹ “Niņgi are qaliy. Bati gembu bajiņ tamo a bosim tal paratęas di tal lanja a qalieęasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajiņ tamo a bosiq tal paratęa yonaq unsiq wiyej qamu.

⁴⁰ Dego kere e Tamo Anęro bęajęa bati niņgi qaliesai. E bosiy niņgi pruoqñęaim deęa niņgi geregere ņam atoęnsib e qa tariņoęnsib soęniy.”

Tamo yai a wau tamo bole?

⁴¹ Onaęa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni yawo anjam maronum di iga segi quęwajęa kiyo tamo unęasari kalil nanği deęo quęwajęa kiyo?”

⁴² Onaęa Tamo Koba a na minjej, “Kanęal tamo yai a areęalo bole ti sosisęa gaigai wau bole yeęnu? Kanęal tamo di tal lanja na endegsi minjęas, ‘Ni na ijo kanęal tamo kalil nanği geregere taęatñjroęnsimqa nanęo iņgi uyęajęa batioęnimqa iņgi anain-jroęne.’

⁴³ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sęas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kanęal tamo yej qaji di kalil keretosim soęnimqa a bosim unimqa kanęal tamo di a tulaņ areboleboleiyęas.

⁴⁴ Deęa e bole mernęwai. Kanęal tamo di a wau boledamu yej deęa tal lanja na aqa iņgi iņgi kalil osim aqa baņę di atim a na taęatetoęnęas.

⁴⁵ Ariya kanęal tamo di a endegsi are qalęas, ‘Ijo tamo koba a urur bęasai.’ Degsi are qalsimqa a na kanęal tamo ti kanęal unęa ti nanği lanja lanja

kumbainjroqngas. Osim ingi ti wain ti uyoqnsim nanarioqngas.

⁴⁶ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnimqa aqa tamo koba brantogujatosim unimqa a tulan prugugetqas. Deqa aqa tamo koba na a qalougetosim tamo nanği Qotei qa nanğo areqalo singilatosaieqñub qaji nanğo so sawaq waiyim aiqas.

⁴⁷ “Tal lanja na aqa kanğal tamo bei minjğas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqa a geregere qusim ariya a olo asgimosim wau di yosaiamqa tal lanja na a kumbainyogargekobatqas.

⁴⁸ Ariya tal lanja na aqa kanğal tamo bei minjğas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqa a geregere quosai deqa a wau di yosaiamqa tal lanja na a jinğa na kumbainyoqujaitqas. Niği quiy. Qotei na tamo bei wau koba yimqa a wau di ojsim olo wau tulan koba dego ojeme. Qotei na tamo bei aqa banğ di wau koba atimqa a wau di taqatosim olo wau tulan koba dego taqateme.”

Yesus na tamo unğasari nanği pupoinjrimqa nanği jeujeu sqab

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “E ñamyuwo waiyit mandamq aiqas. E deqa bem. Deqa e Qotei endegsi pailyeqñum, ‘O Abu, ñamyuwo di urur pulonjeme.’

⁵⁰ Niği quiy. E yanso bei oqai. E yanso di osaiunum deqa e are tulan gulbekobaibeqñu.

⁵¹ O ijo anğro, niği kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo unğasari nanği geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na

qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanği pupoinjritqa nanği jeu jeu sqajqa deqa bem.

⁵² Bini bati endeqa ti bunuq qa ti tamo 5 tal qujaiq di unub qaji nanği ijo ñam qa jeu jeu sqab. Tamo qalub nanği na tamo aiyel jeutnjroqnqab. Tamo aiyel nanği na tamo qalub jeutnjroqnqab.

⁵³ Abu nanği na nanço segi angro mel nanği jeutnjroqnqab. Angro mel nanği na nanço segi abu nanği jeutnjroqnqab. Ai nanği na nanço segi angro sebiñ nanği jeutnjroqnqab. Angro sebiñ nanği na nanço segi ai nanği jeutnjroqnqab. Aiñ qeli nanği na nanço segi aiñ yala nanği jeutnjroqnqab. Aiñ yala nanği na nanço segi aiñ qeli nanği jeutnjroqnqab.”

Kumbra bini branteqnu qaji di tamo nanği utru poinjrosaiqnu

⁵⁴ Osiqa Yesus na tamo ungasari kalil nanği endegsi minjrej, “Señ aiyoc dena lanbi tigelamqa niñgi unsib marqab, ‘Awa bqas.’ Degsib marqab awa bqas.

⁵⁵ Meli jagwa bamqa niñgi unsib marqab, ‘Sawa kanqanqas.’ Degsib marqab sawa kanqanqas.

⁵⁶ Niñgi gisañ ani. Niñgi mandam ti lan ti unoqnsib geregere pegiyeqnub. Ariya kiyaca kumbra bini branteqnu qaji di niñgi unoqnsib utru poinjrosaiqnu?”

Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa niñgi segi aiyel anjam urur gereiyocujatiy

⁵⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Kumbra bole ti kumbra uge ti di niñgi kiyaca geregere pegiyosaieqnub?”

⁵⁸ Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa niŋgi ombla walwelosib anjam pegiyo talq giloqnsibqa gamq di niŋgi segi aiyel anjam urur gereiyoqujatiy. Yosib anjam moiotosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya niŋgi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo naŋgo baŋq di atqas. Yimqa naŋgi na ni osib tonto talq di waimqab.

⁵⁹ Deqa e ni mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil kere-timqa di ni uratmib oqedqam.”

13

Tamo a are bulyqasai di a padalqas

¹ Onaqa bati deqa tamo qudei naŋgi Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Galili tamo qudei naŋgi wagme osib Qotei atraiyeqnaqqa Pailat na aqa qaja tamo naŋgi qarinjnaq gilsib naŋgi ñumnab naŋgo leŋ aisiq wagme naŋgo leŋ ti tuturej.”

² Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi kiyersib are qalonub? Galili tamo naŋgi di une gargekoba yoqneb deqa gulbe di naŋgoq di brantej. Galili tamo qudei naŋgi une gargekoba yosaieqnaq. Niŋgi deqsib are qalonub kiyo?”

³ Di sai. E niŋgi merngwai. Niŋgi are bulyqasai di niŋgi kalil dego padalqab.

⁴ Jerusalem dia tal olekoba aqa ñam Siloam di puosiqa tamo 18 naŋgi ñumnaq moreŋeb. Deqa niŋgi kiyersib are qalonub? Tamo 18 moreŋeb qaji naŋgi une gargekoba yoqneb deqa naŋgi deqsib

moreñeb. Tamo qudei Jerusalem di unub qaji nanği une gargekoba yosaieqnub. Niği degsib are qalonub kiyo?

⁵ Di sai. E niği mernğwai. Niği are bulyqasai di niği kalil dego padalqab.”

Qura geitosai qaji aqa yawo anjam

⁶ Osiqa Yesus a yawo anjam bei endegsi marej, “Tamo bei a aqa wauq di qura yagej. Bunuqna a qura gei oqajqa marsiq bej. Bosiq unej qura geitosai.

⁷ Deqa a na aqa wau taqato tamo minnej, ‘Ni que. Wausau qalub gilqo e boqnsim nam atoqnem qura geitosai. Deqa unğum. Qomsim waiy. A kiyaga mandam aqa namur laņa saitqas?’

⁸ Onaqa wau taqato tamo na minnej, ‘O Tamo Koba, ni mati uratim soqnem. Wausau qujai endeqa e na qura utruq di moror qamsiy namur atsiy unqai.

⁹ Degyitqa wausau bei qa geitqas kiyo sai kiyo? Saiamqa ni marim e qomsiy waiyqai.’” Yesus a yawo anjam degsi marej.

Yori bati qa Yesus na uņa bei boletej

¹⁰⁻¹¹ Onaqa yori bationaqa Yesus a Juda nanço Qotei tal miligiq gilsiqqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Minjroqnsiqqa nam atej uņa bei sonaq unej. Uņa di a maiyej. Mondor uge na ma yonaqa wausau 18 a gronosiq laqnej. A tintinğigelqa keresai.

¹² Deqa Yesus na uņa di unsiq metonaqa aqa areq bonaqa minnej, “O uņa, ni que. Endego ino ma di ni uratmqas.”

¹³ Degsi minjsiqa uña aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboonaqa a tĩntĩn tigelosiqa Qotei aqa ñam soqtoqnej.

¹⁴ Onaqa Qotei tal taqato tamo a Yesus aqa mañwa di unsiqa minjin oqetej. Di kiyaaqa? Yesus a yori bati qa uña di boletej deqa. Deqa Qotei tal taqato tamo na tamo ungasari nanġi endegsi minjrej, “Bati 6 iga waueqnum. Deqa wau qa bati segi nuñgo ma boletqajqa boqniy. Yori bati qa nuñgo ma boletqajqa baib.”

¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjej, “Niñgi gisañ tamo. Niñgi yori bati gaigai nuñgo makau ti donki ti tontonub unub di sil palontoqnsib joqo-qnsib ya anainjreqnub.

¹⁶ Ariya uña endi a Abraham aqa moma. Satan na ma yonaqa wausau 18 ma ti soqnej. Deqa e kiyaaqa yori bati qa aqa ma di uratit sqas? Sai. E boletqai.”

¹⁷ Yesus a degsi marnaqa aqa jeu tamo kalil nanġi aqa anjam di qusibqa jemainjrej. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji di tulañ bolequja deqa tamo ungasari kalil nanġi tulañ areboleboleinjro-qnej.

Sis yago qa yawo anjam

¹⁸ Onaqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye niñgi mernġitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru niñgi gegerere poingwas?

¹⁹ Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Bunuqna sis a oqsiq tulañ kobaqujaonaqa qebari nanġi bosib aqa daniq di simi atelenġeb.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

²⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanžo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninği mernğitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninği geregere poiŋwas?”

²¹ Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Uŋa bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiqa bem sum laŋaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Ninği siranme kiñala miligiq gilqajqa siŋgilaoy

²² Yesus a dena tigelosiqqa Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia Qotei aqa anjam minjre minjre aiyoqnej.

²³ Aiyeqnaqa tamo bei na minjej, “O Tamo Koba, Qotei na tamo quja quja segi elenqas kiyo? Ni iga geregere merge.” Onaqa Yesus na kamba minjrej,

²⁴ “Ninği siranme kiñala miligiq gilqajqa siŋgilaoy. E ninği mernğwai. Tamo gargekoba nanği siranme kiñala miligiq gilqajqa siŋgilaoqnib ugeinjroqnqas.

²⁵ Tal aqa abu a tigelosim siranme kabutimqa ninği oqeq di tigelosibqa siranme kindokindonşib minjoqnqab, ‘O Tamo Koba, ni na siranme waqtet-gime.’ Amqa a na kamba mernğwas, ‘Ninği tal qabe? E ninği qaliesai.’

²⁶ Degsi mernğimqa ninği na minjqab, ‘O Tamo Koba, iga ni ombla inği ti ya ti uyoqnem. Ni gago qureq di Qotei aqa anjam plaltosim mergoqnem.’

²⁷ Degsib minjibqa a na kamba mernğwas, ‘Ninği tal qabe? E ninği qaliesai. Deqa ninği kalil jaraiyiy. Ninği kumbra uge yo qaji tamo.’

28 A na nin̄gi degsim mern̄gsim nin̄gi qalaq di breiᅇᅇwas. Yimqa Abraham, Aisak, Jekop, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nan̄gi ti Qotei na taqatn̄rsim nan̄go Mandor Koba sqas. Soqnimqa nin̄gi nan̄gi un̄jsibqa akamkobaoqnsib pailoqn̄sib nun̄go jaqatin̄ qa qalagei anjam atoqn̄qas.

29 Tamo un̄gasari gargekoba nan̄gi sawa guta na guma na taun̄ na beben̄ na ti bosib Qotei aqa sin̄gaq di koroelen̄abqa Qotei a nan̄go Mandor Koba sosim nan̄gi taqatn̄jr̄qas. Yimqa nan̄gi Qotei ombla awoosib in̄gi uyoqn̄qab.

30 Deqa nin̄gi quiy. Tamo qudei bini ñam ti unub qaji nan̄gi mondon̄ ñam saīqoji sqab. Ariya tamo qudei bini ñam saīqoji unub qaji nan̄gi mondon̄ ñam ti sqab.”

Yesus a Jerusalem nan̄gi qa dulej

31 Onaqa bati deqa Farisi qudei nan̄gi Yesus aqa areq bosib min̄jeb, “Mandor Herot a ni lum̄sim moīyotm̄qa mareqnu. Deqa ni sawa endi uratosim ulan̄.”

32 Onaqa Yesus na kamba min̄jrej, “Nin̄gi gilsib gisan̄ tamo Herot a endegsib min̄jiy, ‘Yesus a marqo, “Bini e mondor uge nan̄gi win̄jroqnsiyqa tamo ma ti nan̄gi boletn̄jroqn̄qai. Nebe dego e wau di yoqn̄qai. Ariya alieb e ijo wau di kobotqai.” ’ Nin̄gi gilsib Herot degsib min̄jiy.

33 Bini e walwewosi aisiy nebe olo tigelosiy aisiy ariya alieb e Jerusalem di brantqai. E degyqai. Di kiyaaqa? Jerusalem dia qujai jeu tamo nan̄gi na Qotei aqa medabu o tamo nan̄gi ñumeqnaq moreneqnaq. Nan̄gi qure beiq di nan̄gi ñumosaieqnaq.

34 “O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo nan̄gi ñumoqnsim moiyoṭnjreqnum. Osim tamo un̄gasari Qotei na inoq qariṅnjreqnu qaji nan̄gi meniṅ na ñumeqnam moreṅeqnub. Bati gargekoba e ino an̄gro nan̄gi tuwe du du bul koroinjrqajqa yeqnam ni saideqnum.

35 Deqa niṅgi quiy. Qotei a nun̄go atra tal koba uratetṅimqa a laṅa sqas. Deqa e niṅgi endegsi merṅwai. Niṅgi olo e nubqasai. Degsim gilsim mondoṅ e olo laṅ qureq na boqnitqa niṅgi e nub-sib marqab, ‘Tamo a bqo endi Tamo Koba aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulaṅ geregereiyeqnu.’ ”

14

Tamo bei jejamu sun̄yelen̄ej qaji di Yesus na boletej

1 Yori bati bei Yesus a Farisi gate bei aqa talq gilsiq̄a a ombla iṅgi uyoqneb. Iṅgi uyeq̄nabqa tamo qudei tal dia soqneb qaji nan̄gi Yesus koqyoqneb.

2 Yesus aqa areq di tamo bei jejamu sun̄yelen̄ej qaji a awesoqnej.

3 Deqa Yesus na tamo di unsiqa dal anjam qalie tamo nan̄gi ti Farisi nan̄gi ti endegsi nenemnjrej, “Niṅgi mariy. Yori bati qa tamo boletqajqa di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?”

4 Onaqa nan̄gi na kamba anjam bei Yesus minjosai. Nan̄gi mequmesoqneb. Deqa Yesus na tamo di aqa jejamu ojsiq̄a aqa ma boletej. Osiqa qarinyonaq gilej.

5 Onaqa Yesus na Farisi nan̄gi olo nenemnjrej, “Nun̄go an̄gro kiyo nun̄go makau kiyo yori bati

qa ulonjosim subq aiyimqa ningi na aqaryaiyosib subq dena osib goge atqab e? Ningi na merbiy.”

⁶ Onaqa nanji na kamba olo anjam bei Yesus minjqa yonab keresaiinjrej.

Ningi na nunjo segi ñam soqtaib

⁷ Bati deqa Yesus a ñam atej di tamo qudei nanji inji uyo qa marsib talq bosib tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoosib inji uyeqnab unjrej. Deqa a na nanji yawo anjam endegsi minjrej,

⁸⁻⁹ “Tamo bei na maruro atsim ni metmimqa ni tamo ñam ti nanjo awo jaramq di namo awoaim. Ni tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoqam di goiyo lanja na tamo ñam ti bei metim bam ni mermqas, ‘Ni awo jaram di uratosim tamo endi yim awoqas.’ Yim ni jemaimim tamo lanjaj nanjo awo jaramq di awoqam.

¹⁰ Deqa tamo bei na maruro atsim metmimqa ni tamo lanjaj nanjo awo jaramq di awo. Yimqa goiyo lanja na bosim mermqas, ‘O was, ni bosim tamo ñam ti nanjo awo jaramq endi awo.’ Yim tamo kalil inji uyeqnub qaji nanjo ñamgalaq di ni ñam ti sqam.

¹¹ Tamo kalil nanjo segi ñam soqteqnub qaji nanji Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo nanjo segi ñam aguq ateqnub qaji nanji Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

Ningi na tamo sougetejunub qaji nanji gereinjriy

¹² Osiqa Yesus na goiyo lanja minjej, “Ni maruro atsimqa ino segi was nanji ti ino segi kadoi nanji ti tamo unqasari ñoro koba ejunub qaji nanji ti metnjraim. Ni degyqam di ni endegsi are qalqam,

‘Nanġi na kamba maruro atsib e metbib gilit inġi anaibqab.’

¹³ Ni degyaim. Ni maruro atsimqa tamo ñoro saiqoġi nanġi ti tamo jejamu lainjro qaji nanġi ti tamo sinġa uge nanġi ti tamo ñam qandimo nanġi ti metnjrim bab inġi anainjre.

¹⁴ Amqa ni tulaġ areboleboleimqas. Di kiyafa? Nanġi ni kamba inġi anaimqa keresai. Deqa mondoġ tamo bole bole nanġi olo subq na tigelo batiamqa Qotei na kamba awai tulaġ boledamu ni emqas.”

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo bei Yesus ombla awoosib inġi uyoqneġ qaji a qusiqa minjej, “Mondoġ Qotei na aqa segi tamo unġasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Sosimqa a na nanġi inġi anainjrim awoosib koba na inġi uyoqnqab. Deqa nanġi tulaġ areboleboleinjrim sqab.”

¹⁶ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam bei endegsi minjej, “Tamo bei a maruro atqa osiqa tamo gargekoba nanġi aqa maruro unqa metnjrej.

¹⁷ Aqa maruro bati brantonafa a na aqa kanġal tamo bei qarinyonaq gilsiqfa tamo nanġi di minjrej, ‘Niġi boiy. Inġi inġi kalil gereiyosib atonub unu.’

¹⁸ Degsi minjrnaqa nanġi kalil bqa urateb. Osib minjoqneġ, ‘Iga bqa keresai.’ Bei na minjej, ‘E mandam bunuj awaiyonum. Di unqajqa aiqai. Deqa ni goiyo lanja minje, “E bqa keresai.” ’

¹⁹ Bei na minjej, ‘E makau bunuj 10 awaiyem. Deqa bini e nanġi wau enjrqai. Deqa ni goiyo lanja minje, “E bqa keresai.” ’

²⁰ Bei na minjej, ‘E bini unja bunuj onum. Deqa e dego bqa keresai.’

²¹ “Onaqa kanjal tamo a olo puluosiq aisiq anjam kalil nanji na minjeb qaji di aqa tamo koba minjnaqa a minjin oqetonaqa olo qarinyosiq minjej, ‘Ni urur gilsimqa gam kokbaq di gam kiñilalaq di tamo ingi ingi saiqoji nanji ti tamo jejamu lainjro qaji nanji ti tamo nam qandimnjro qaji nanji ti tamo sinja ugeinjro qaji nanji ti itnjrsimqa joqsim ijo talq boiy.’

²² Onaqa kanjal tamo a olo gilsiq tamo nanji di kalil joqsi bosiq aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, e ino anjam dauryosim agi nanji kalil joqsi bonum. Ariya ino tal tamo na maqosai unu.’

²³ “Onaqa goiyo lanja na olo aqa kanjal tamo qarinyosiq minjej, ‘Ni gilsim gam kalilq dena ti nañuq dena ti tamo nanji joqsim boiy. Nanji kalil babqa ijo tal magwas.

²⁴ E ni mermqai. Tamo nanji e nami metnjonum bqa uratonub qaji nanji ijo maruro unqasai.’ ”

Tamo a Yesus dauryqa marsimqa a mati geregere are qalsim Yesus dauryem

²⁵ Yesus a dena tigelosiq walwelosiq aiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanji a dauryosib aiyoqneb. Deqa a bulosiq nanji endegsi minjrej,

²⁶ “Tamo bei a e daurbqa osimqa aqa abu, aqa ai, aqa naun, aqa angro nanji, aqa was nanji, aqa jaja nanji, aqa segi jejamu dego jeutnjrqasai di a ijo angro sqa keresai.

²⁷ Tamo bei na aqa segi namburbas qoboiyosim e daurbqasai di a ijo angro sqa keresai.”

28 Osiqa nan̄gi endegsi minjrej, “Tamo bei a tal atqa osimqa a mati awoosim tal kobotqajqa aqa awai geregere are qalsim aqa silali sisiyqas. Aqa silali kereqas kiyo sai kiyo degsi are qalqas.

29-30 A mati degsi are qalqasai di a tal aqa utru atsim bati amble di aqa silali saiamqa tal kobotqa keresaiiyimqa tamo nan̄gi unsib a kikiyosib minjqab, ‘Ni tal aqa utru atem di ni kobotqa keresai.’ Yim a jemaiyqas.

31 “Mandor bei na mandor bei qoto itqa marsimqa a mati awoosim geregere endegsi are qalqas, ‘Ijo qaja tamo 10 tausen nan̄gi na mandor di aqa qaja tamo 20 tausen nan̄gi ñumsib winjrqa kere kiyo?’

32 A degsi are qalsim marqas, ‘E na mandor di qoto bunyqa keresai.’ Degsi marsimqa aqa wau tamo qudei nan̄gi qarinqrim gilsib mandor di minjqab, ‘Ungum, iga qotqa uratonum.’

33 “Dego kere tamo bei na e daurbqa osimqa a mati aqa segi in̄gi in̄gi kalil uratqasai di a ijo an̄gro sqa keresai.”

Bar qa yawo anjam

34 Osiqa Yesus a olo marej, “Bar a bole. In̄giq di bar atoqnīb aqa uyo boledamuqas. Ariya bar aqa qajarara koboqas di in̄gi kiye na olo qajararatqas? Di keresai.

35 Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Iga bar di mandam ti bulyonamqa mandam namuryqa keresai. Deqa iga bar di uratosim waiyqom. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

15

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹ Bati bei takis o qaji tamo nanği ti une tamo nanği ti kalil Yesus aqa anjam quqwa marsibqa aqa areq bosib koroeb.

² Koroonabqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti Yesus yomuiyosib mareb, “Yesus a une tamo nanği joqoqnsiqa koba na inği uye-qnub.”

³ Degsib marnabqa Yesus a nanço anjam di qusiqa yawo anjam endegsi minjrej,

⁴ “Tamo bei aqa kaja 100 nanği ñin uyoqnibqa qujai bei alelamqa a na kaja 99 nanği uratnjrsim qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas.

⁵ Itosim areboleboleiyim soqtosim qoboiyqas.

⁶ Qoboiyosim aisim aqa qureq di brantosim aqa was nanği ti aqa qure qujai nanği ti kalil koroin-jrsimqa minjrqas, ‘Ninği uniy. Ijo kaja alelqo qaji agi olo itonum! Deqa ninği e ombla areboleboleigim sqom!’ ”

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di lan goge dia nanği a qa tulan areboleboleinjrqas. Tamo 99 nanği mareqnub, ‘Iga tamo bole une saiqoji. Deqa iga are bulyqasai.’ Nanği qa lan goge dia nanği areboleboleinjrqasai. Ariya une tamo qujai a are bulyqas di nanği a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Silali loumqo qaji aqa yawo anjam

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Unja bei aqa menin silali 10 soqnimqa menin silali qujai loumimqa a wanjal qatrentosim aqa talq di manj solsim ñamosim itqas.

⁹ Itosim gilsim aqa was nanği ti aqa qure qujai nanği ti kalil koroinjrsimqa minjrqaş, ‘Ijo meniñ silali qujai loumqo qaji ağı olo itonum! Deqa niñgi e ombla areboleboleigim sqom!’ ”

¹⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqaş di Qotei aqa lañ anğro nanği a qa tulañ areboleboleinjrqaş.”

Tamo bei aqa ñiri aiyel qa yawo anjam

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei aqa ñiri aiyel soqneb.

¹² Bati bei ñiri yala na aqa abu minjej, ‘O Abu, ni ino ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei e ebe.’ Degsi minjnaqa abu na aqa ñoro ambleq na potosiqa taqal bei aqa ñiri yala yej. Taqal bei aqa ñiri koba yej.

¹³ Onaqa bati bei ñiri yala na aqa ñoro kalil qarinyosiqa silali osiq tigelosiqa sawa beiq gilej. Gilsiq dia diqosi laqnsiqa aqa silali kalil uyekritej.

¹⁴ Onaqa sawa dia mam koba aiyej deqa ñiri yala a iñgi tulañ saiiyej.

¹⁵ Deqa a sawa deqaji tamo bei aqaq gilnaqa minjej, ‘Ni ijo bel taqatnjroqnsim iñgi anainjroqne.’

¹⁶ Onaqa a bel nanği taqatnjroqnsiqa iñgi anainjroqnej. Osiqa are qaloqnej, ‘E mam koba unum. Deqa e endegyqai. Bel nanği iñgi oto uratoqñibqa di oqnsiy uyoqñitqa dena e kereoqñqas.’ A degsi are qalsiq soqnej. Di kiyaaqa? Tamo bei na iñgi anaiyosaiyoqnej deqa.

¹⁷ “Osiqa olo are qalej, ‘E kumbra grotonum deqa e mam na moiqa laqnum. Ijo abu aqa wau

tamo nanği inği koba uyeqñub. E segi qujai mam na moiqa laqñum.

¹⁸ Deqa e olo puluosiy ijo abu aqaq aisiy minjçai, “O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum.

¹⁹ Deqa e ino anğro sqa keresai. Deqa ni marimqa e ino wau tamo sosiy ni wauetmoqñçai.” ’

²⁰ Degsi are qalsiqa tigelosiq aqa abu aqaq olo aiyej.

“Aiyeqnaqa aqa abu ñam atsiqa isaq di unsiq a qa tulañ dulosiqa urur ti gilsiq a soqonyosiqa qalaqalaiyoqñsiqa kundoqyoqñej.

²¹ Onaqa minjej, ‘O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. Deqa e ino anğro sqa keresai.’

²² Degsi minjnaqa aqa abu na aqa kañgal tamo qudei nanği minjrej, ‘Ninği urur ti gilsib gara jugo tulañ boledamu olekoba di osi bosib jigetiy. Bañriñ dego osi bosib aqa bañ duq di jigetiy. Siñga tatal dego osib aqa siñgaq di jigelenjetiy.

²³ Makau meli bunuj didiqo di qalsib goiyiy. Goisib osib babqa iga koba na uysim areboleboleigim sqom.

²⁴ Iga degyqom. Di kiyaca? Ijo anğro yala a moyobulosiq olo ñambile sosiq bço deqa. A loumej agi gagoq di olo brantqo.’ Degsi minjrnaqa nanği aqa anjam kalil di dauryosib makau goisib koba na awoosib areboleboleinjrnaq soqñeb.

²⁵⁻²⁶ “Ariya ñiri koba a wauq di sosiq dena puluosi bosiq tal jojomyosiqa nanği areboleboleinjreqnaq lou tueqñab qusiqa kañgal anğro bei metonaq

aqa areq bonaqa nenemyej, ‘Nanġi kiyafa lou tueqnu?’

²⁷ Degsi nenemyonaqa kangal anġro dena minnej, ‘Ino was yala a olo bġo. Deqa ino abu na makau meli bunuj didiġo di qalqo nanġi uyoqnsib areboleboleinjreqnaq lou tueqnu. Aqa anġro a bole sosisq olo brantqo deqa lou tueqnu.’

²⁸ Degsi minjnaq qusiqa nġirinosisq qudalej. Osiqa tal miligiq gilqa uratej. Deqa aqa abu a talq dena oqedosisqa minnej, ‘O ijo anġro, ni tal miligiq au. Bamqa iga koba na awoosim inġi uysim areboleboleigim sqom.’

²⁹ Onaqa nġiri koba a na kamba aqa abu minnej, ‘O Abu, ni que. E wausau gargekoba ino anjam dauryosim ni wauetmoqnem. E ino anjam bei gotranjyosaiioqnem. Ni deqa e qa are qalsim kaja du bei qalsim goiyosaieqnum. E ijo kadoi nanġi ti koba na areboleboleigosaieqnu.’

³⁰ Ariya ino anġro yala a na ino ñoro osiqa gam qaji uña nanġi ombla sambalaoqnsiq silali kalil uyekritej. Osiq olo bġoqa ni a qa tulañ areboleboleimqoqa makau meli bunuj didiġo di agi qaletonum.’

³¹ “Degsi minjnaqa aqa abu na kamba minnej, ‘O ijo anġro, ni gaigai e ombla unum. Ijo inġi inġi kalil di ino dego.’

³² Ariya bini iga maruro atsimqa areboleboleigeqnu. Di kiyafa? Ino was a moiyobulosiq olo nġabile sosisq bġo. A loumej agi gagoq di olo brantqo.’ ”

16

Yesus a ñoro taqato tamo qa yawo anjam marej

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angoro nanngi endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa ñoro kalil aqa wau tamo bei na taqatoqnej. Bati bei tamo qudei na ñoro tamo di minjeb, ‘Ino ñoro taqato tamo a ino ñoro kalil laña uyeqnu.’

² Degsi minjnabqa a na ñoro taqato tamo di metonaq aqa areq bonaqa minjej, ‘Ni qa anjam degsi merbonubqa e quonum. Ni kiyaga kumbra degyonum? Deqa ijo ñoro kalil ni uyonum qaji di sisiyosim merbimqa e geregere qalieosiy ni kobotmqai. Yim ni ijo ñoro olo bunu taqatqasai.’

³ “Onaga ñoro taqato tamo di a segi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo tamo koba a na e kobotbqa marqo. E singila saiqoji deqa e wau bei yqa keresai. E tamo qudei nanngi minjrit silali laña ebqab di e jemaibqas.

⁴ Deqa e kiyerqai? E qalieonum. Tamo qudei nami ijo tamo koba aqaaq dena ñoro osib nanngi a kamba olo yqajqa minjeb qaji nanngi di metnjrqai. Metnjrit ijoq babqa ñoro nami eb qaji di e na aguq atitqa nanngi e qa tulan areboleboleinjqas. Deqa ijo tamo koba a na e wibimqa tamo nanngi dena e osib nanngo talq di e geregereiboqnqab.’

⁵ A degsi are qalsiqa tamo kalil nami aqa tamo koba aqaaq dena ñoro eb qaji nanngi metnjrnaq bonabqa tamo namo bej qaji di nenemyej, ‘Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaaq dena em?’

⁶ Onaga minjej, ‘E goren kulum 100 em.’ Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minjej, ‘Ni olo goren kulum 50 segi nenngrenye.’

⁷ Osiqa tamo bei nenemyej, ‘Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaaq dena em?’ Onaga minjej, ‘E bem

sum aqa qun 100 em.' Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minjej, 'Ni olo bem sum aqa qun 80 segi nengrenye.'

8 "Onaqa ñoro tamo a aqa ñoro taqato tamo aqa kumbra gisan di poiyoñaqa aqa ñam soqtosiq minjej, 'Ni keretonum.' Degsi minjej. Di kiyaaqa? Ñoro taqato tamo uge di a powo ti sosiq deqa kumbra gisan di yej. Deqa niñgi quiy. Mandam endeqa tamo ungasari nanñgi mandam qaji powo koba ti unub. Ariya suwanqa tamo ungasari nanñgi mandam qaji powo kiñala ti unub.

9 "Deqa e niñgi endegsi merngwai. Niñgi mandam qaji ñoro uge oqnsib dena tamo ungasari nanñgi kumbra bole enjroqnib nanñgi niñgi qa tulan areboleboleinjroqnqas. Yim bunuqna niñgi moisib mandam qaji ñoro uge kalil uratibqa Qotei na niñgi joqsim tal gaigai sqas qaji dia niñgi gegerereingwas.

10 "Niñgi ñoro kiñala gegerere taqatqab di niñgi ñoro qelikoba dego gegerere taqatqab. Ariya niñgi ñoro kiñala gegerere taqatqasai di niñgi ñoro qelikoba dego gegerere taqatqasai.

11 Niñgi mandam qaji ñoro uge gegerere taqatqasai di niñgi lan qure qaji ñoro dego gegerere taqatqasai. Deqa tamo yai na lan qure qaji ñoro nunjo banq di atqas? Tamo dego bei sosai.

12 Niñgi tamo bei aqa ñoro gegerere taqatqasai di niñgi nunjo segi ñoro dego gegerere taqatqasai. Deqa tamo yai na ñoro bei nunjo banq di atqas? Tamo dego bei sosai.

13 "Tamo qujai a tamo kokba aiyel nanñgi wauetnjqra keresai. A tamo kobaquja bei

qalaqalayosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas. Dego kere ningi silali ti Qotei ti turtnjrsib nanği wauetnjqra keresai.”

Yesus a dal anjam qa ti Mandor Koba Qotei qa ti anjam palontej

¹⁴ Onaqa Farisi nanği Yesus aqa anjam di qusib a yomuiyeb. Farisi nanği bati gaigai silali oqnqajqa are koba soqnej. Utru deqa nanği Yesus yomuiyeb.

¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi are qaleqñub, ‘Iga kumbra bole bole laña baban na yoqñim tamo unğasari nanği na iga nugoqñsib iga tamo bole qa mergwab.’ Ningi degsib are qaleqñub. Di gisañ. Nungo are miligi di Qotei a segi qalie. Kumbra qudei tamo nanği deqa arearet-njreqnu qaji di Qotei aqa ñamgalaq di kumbra tulañ ugedamu.

¹⁶ “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam ti maroqñeb dena bosiq Jon aqa bati brantej. Jon aqa bati brantej dena bosiq bini ijo anjam maro tamo nanği Qotei aqa anjam bole palonteqñub. Palonteqñab tamo unğasari kalil nanği Qotei na taqatnjsim nanço Mandor Koba sqajqa tulañ singilaeqñub.

¹⁷ “Lañ ti mandam ti koboqab. Ariya Qotei aqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai.”

Tamo bei na aqa ñaun uratqa anjam

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa ñaun uratosim olo uña bei oqas di a na aqa ñaun kumbra ugeq waiyqo. Uña bei dego aqa gumbulun na a uratimqa bunuqna tamo bei na olo oqas di tamo bunuj dena uña di kumbra ugeq waiyqo.”

Ñoro tamo Lasarus wo nanjo sa anjam

¹⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ñoro tamo bei soqnej. A bati gaigai gara wala bole jugoqnsiqa tulan areboleboleiyeqnaqa ingi bole bole uyoqnsiq soqnej.

²⁰ Aqa tal meq di tamo bei ingi tulan saiqoji aqa ñam Lasarus a bati gaigai awooqnsiq ñeioqnsiq soqnej. Aqa jejamu kalil yu na ugetej.

²¹ Deqa a tal meq di awesonaqa ñoro tamo a ingi uyeqnaqa ñengi ululoñeqnaqa osiq uyoqnej. Aqa yuq dena leñ aiyeqnaqa bañ nanji boqnsib nanjo men na yu bilgetoqneb.

²² “Bati bei Lasarus a moiyej. Moinaqa Qotei aqalan angro nanji bosib aqa qunun osib Abraham aqa areq di awoteb. Bunuqna ñoro tamo a dego moinaqa subq ateb.

²³⁻²⁴ Subq atnabqa aqa qunun aisiq moiyo qureq di soqnej. Sosiqa jaqatin kobaiyeqnaqa tarosiqa Abraham isaq di sonaq unej. Lasarus a Abraham aqa areq di awesonaq unsiqa tulan maosiqa Abraham minjej, ‘O Abu Abraham, e ñamyuwoq endi sosimqa tulan kankanjoqnsim jaqatin koba eqnum. Deqa ni e qa are ugeimimqa Lasarus minjim aqa bañ gei yaq di tuqtosim bosim ijo menq di atimqa kiñala ulilibqas.’

²⁵ “Onaqa Abraham na minjej, ‘O angro, ni are qale. Ni nami mandamq di sosimqa ni ingi bole bole uyoqnem. Ariya Lasarus a ingi uge uge uyoqnej. Deqa bini Lasarus a sawa boleq endi sosiqa a tulan areboleboleiyeqnu. Ariya ni ñamyuwoq di sosimqa jaqatin koba eqnum.

²⁶ Ni ñam atsim une. Ni iga ti ambleq di sub guma koba unu. Deqa iga sub di laqaiosim nungoq bqa keresai. Niñgi dego sub di laqaiosib gagoq bqa keresai.’

²⁷⁻²⁸ “Onaqa ñoro tamo dena kamba Abraham minjej, ‘O Abraham, ni na Lasarus minjimqa olo puluosim ijo abu aqa talq gilsim ijo was 5 nanği saidnjrimqa nanği sawa uge endeq bqasai.’

²⁹ Onaqa Abraham na minjej, ‘Ino was nanği Moses aqa dal anjam qalieonub. Nanği Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam dego qalieonub. Nanği anjam di dauryqab di kere.’

³⁰ Onaqa ñoro tamo dena olo minjej, ‘O Abu Abraham, di keresai. Ariya tamo moiyej qaji a subq na tigelosim anjam minjrças di nanği qusib are bulyosib dauryqab.’

³¹ “Onaqa Abraham na minjej, ‘Tamo nanği Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam ti qusib are bulyqasai di tamo bei a subq na tigelosim nanği anjam minjrças di dego nanği qusib are bulyqasai.’ ”

17

Tamo a Yesus aqa angro kiñala bei uneq waiyqas di a tulañ padalougetqas

¹ Osiqa Yesus na aqa angro nanği olo endegsi minjrej, “Bunuqna tamo qudei na tamo qudei uneq breinjroqnqab. Bole, kumbra di brantoqnqas. Ariya tamo nanği kumbra di yoqnqab qaji nanği tulañ padalougetqab.

² Iga tamo deqaji nanği ojsim meniñ kobaquja osim sil na nanço kakroq di tontosim breinjrim ya

robuq aiqab di kere. Yim nanği bunuqna anğro kiñala bei uneq waiyqasai.

³ “Deqa niği geregere ñam atoqniy. Ino was bei a une bei atimqa ni na minje, ‘Une di urat.’ Yim a ino anjam di qusim are bulyqas di ni aqa une di torei moiyo time.

⁴ Ariya a bati qujai qa une 7 ni emoqnsim olo boqnsim ni mermoqngas, ‘O was, e kumbra gro-tonum.’ Degsi mermo 7 yimqa ni aqa une kalil di torei moiyo time.”

Iga Yesus qa gago areqalo siñgilatqajqa anjam

⁵ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği na minjeb, “O Tamo Koba, gago areqalo ni qa siñgilateqnum qaji di ni na olo kobaqujatime.”

⁶ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjrej, “Nuñgo areqalo e qa siñgilato qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di niği subar endi minjibqa a nuñgo anjam dauryosim jirim qoji waqosim aisim yuwalq di tigelqas.”

Yesus a kañgal tamo aqa kumbra qa anjam marej

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa kañgal tamo qarinyonaqa gilsiqqa aqa iñgi wauq di mandam qamsiq bulyej. Osiqa aqa kaja nanği dego taqatnjrej. Ariya a wau di kobotimqa aqa tamo koba a na kiyersi minjqas? ‘Ni namo iñgi uye’ degsi minjqas e? Sai.

⁸ A minjqas, ‘Ni ijo iñgi goiyetbosim gara tigsim iñgi suweiyosim ebimqa iñgi ti ya ti uyqai. Uyt menetbimqa bunu ni kamba iñgi ti ya ti uyqam.’ A na aqa kañgal tamo degsi minjqas. Di kiyaaqa? A kañgal tamo lanaj deqa.

⁹ Kanğal tamo dena aqa tamo koba aqa anjam dauryimqa a na kamba aqa ñam soqtetqasai. Osim ‘Ni keretonum’ degsi minjqasai. Di kiyaaqa? A kanğal tamo lanaj deqa.

¹⁰ Dego kere niñgi Qotei aqa kanğal tamo sosibqa wau kalil a na niñgi engoqnqas qaji di yoqniy. Yoqnsib maroqniy, ‘Iga kanğal tamo lanaj. Deqa wau kalil Qotei na iga egeqnu qaji di agi yeqnum.’ ”

Yesus a tamo 10 nanjo jejamu yu na ugeelenej qaji nanji boletnjrej

¹¹ Yesus a dena tigelosiqqa Jerusalem aiqajqa gam dauryosiqqa Samaria sawa ti Galili sawa ti ambleq na walwelosiq aiyoqnej.

¹²⁻¹³ Aiyoqnsiq qure beiq di brantej. Onaqa tamo 10 nanjo jejamu yu na ugeelenej qaji nanji bosib Yesus itosibqa nanji kiñala isaq di tigelosib tulan maosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga qa dulosim aqaryaige.”

¹⁴ Onaqa Yesus a nanji unjrsiqa minjrej, “Niñgi olo puluosib aisib nuñgo jejamu atra tamo nanji osornjriy.” Degsi minjrnaqa nanji aiyoqnsibqa gamq di nanjo yu kalil mosoonaaqa nanjo jejamu boleonaq uneb.

¹⁵ Onaqa nanjo ambleq dena qujai a segi olo puluosiqqa Yesus aqa areq gilej. A lelenj ti Qotei aqa ñam soqtoqnsiq giloqnej.

¹⁶ Gilsiq Yesus aqa singaq di singa pulutosiqqa binjyosiq minjrej, “O Tamo Koba, ni keretosim ijo jejamu boletonum.” Tamo di a Samaria qaji.

17 Onaqa Yesus a tamo di unsiqa marej, “E na tamo 10 nanjo jejamu boletetnironumqa ariya qujai a segi ijoq bqo. Tamo 9 nanji qabi unub?”

18 Nanji olo ijoq bosai. Nanji Qotei aqa ñam soqtosai dego. Sawa bei qaji tamo endi a segi qujai olo bosiq Qotei aqa ñam soqtqo.”

19 Yesus a degsi marsiqa tamo di minjej, “Ni tigelosim aiye. Ni ino areqalo e qa singilatonum deqa ino jejamu boleqo.”

Mondonj Tamo Anjro a lanj qureq na bqas

20 Bati bei Farisi nanji Yesus endegsib nene-myeb, “Bati gembu Qotei a bosim aqa segi tamo ungasari nanjo Mandor Koba sosim nanji taqat-njrqs?” Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei a Mandor Koba sqajqa bati brantoqnimqa manwa bei namoqna bam ninji unqasai.

21 Tamo bei na endegsi merngwasai, ‘Ningi uniy, Mandor Koba a bqo agiende,’ o ‘Mandor Koba a bqo agide.’ Degyqasai. Ningi quiy. Bini Qotei a nunjo ambleq endi Mandor Koba unu.”

22 Osiqa Yesus na aqa anjro nanji endegsi minjrej, “E Tamo Anjro. Bati bei brantimqa ninji ijo bqajqa bati unqa maroqnsib unqasai.

23 Tamo qudei na ninji gisanjoqnsib merngoqnaqab, ‘Ningi uniy. Tamo Anjro bqo agide,’ o ‘Tamo Anjro bqo agiende.’ Degsib merngoqnaqabqa ninji nanji daurnjraib.

24 Kola minjaleqnaqa lanj kalil suwanjeqnu dego kere mondonj e Tamo Anjro brantitqa tamo ungasari kalil nanji e nubqab.

²⁵ Ariya e brantosaisoqnitqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanği na e qoreibosib jaqatin koba ebqab.

²⁶ “Noa aqa bati qa tamo ungasari nanği kumbra yoqneb dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa nanği kumbra degyoqnqab.

²⁷ Agi Noa aqa bati qa tamo ungasari kalil nanği inği ti ya ti uyoqnsib unğa ban ojelenoqnsib sonabqa Noa a qobun miligiq gilnaqa awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa nanği kalil moreñekriteb.

²⁸⁻²⁹ Lot aqa bati qa dego tamo ungasari nanği inği ti ya ti uyoqnsib inği inği awaiyoqnsib silali oqnsib inği yagoqnsib tal atoqneb. Nanği kumbra degyoqnsib sonabqa Lot a Sodom qure uratosiq ulaneqnaqa nıamyuwo ti menin pulon ti lan goge na awa bul aisiqa Sodom tamo ungasari kalil nanği padaltnjrej.

³⁰ Dego kere bunuqna tamo ungasari nanği kumbra degyoqnsib soqnibqa e Tamo Angro brantqai.

³¹ “Bati deqa tamo ungasari tal meq di unub qaji nanği jaraiqa oqnsib inği inği oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanği jaraiyoqujatebe. Tamo ungasari wauq di unub qaji nanği jaraiqa oqnsib inği inği oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanği torei dena jaraiyoqujatebe.

³² Kumbra nami Lot aqa nıaun aqaq di brantej qaji ninği deqa are qaliy.

³³ Tamo bei a aqa segi nıambile taqatqajqa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a aqa segi nıambile uratqas di a olo nıambile bole oqas.

³⁴ “E ninği endegsi mernıgwai. Ijo bqajqa bati brantinıqa qolo deqa tamo aiyel warum qujaiq di

nerenesoqribqa Qotei na bei laŋ qureq osi oqsimqa bei uratim sqas.

³⁵ Uŋa aiyel tal qujaiq di saplaŋ gereiyoqribqa Qotei na bei laŋ qureq osi oqsimqa bei uratim sqas.

³⁶ Tamo aiyel wau qujaiq di ingi yagoqribqa Qotei na bei laŋ qureq osi oqsimqa bei uratim sqas.” Yesus na aqa angro naŋgi anjam degsi minjrej.

³⁷ Onaqa naŋgi na kamba nenemyeb, “O Tamo Koba, kumbra kalil di sawa qabia brantqas?” Onaqa Yesus a naŋgi yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo naŋgo jejamu qusaeqnu qaji sawa dia qal naŋgi koroqab.”

18

Iga Qotei pailyqajqa asgigwasai

¹⁻² Yesus aqa angro naŋgi bati gaigai Qotei pailyoqrib asginjraim deqa a na yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qure beiq di anjam pegiyo tamo soqnej. Tamo di aqa kumbra bolesai. A Qotei ulaiyosaiqnej. A tamo ungasari naŋgi qa dego are qalosaioqnej.

³ Qure dia uŋa qobul soqnej. A bati gaigai anjam pegiyo tamo di aqa areq giloqnsiqqa minjoqnej, “Tamo bei na e gulbe ebeqnu. Deqa ni na aqaryai-bosim gago aiyel anjam pegiyetgimqa tamo dena e olo gulbe ebqasai.’

⁴ A degsi minjeqnaqa a aqaryaiyqa uratoqnej. Bunuqna a areqalo bei osiqqa marej, ‘Bole, e Qotei ulaiyosaiqnum. E tamo ungasari naŋgi qa are qalosaieqnum.

⁵ Ariya uña qobul di a bati gaigai e wainboqnsiqa merbeqnu, “Ni aqaryaibe.” A merbo gaigai yeqnu deqa unqum e aqa anjam gereiyetqai. E aqa anjam gereiyetqasai di a bati gaigai ijo areq boqnsim sqas. Yim e tulañ asgibo uge.’”

⁶ Osiqa Tamo Koba a olo marej, “Anjam pegiyo tamo uge aqa anjam marej qaji di ninqi quiy.

⁷ Qusib are qaliy. Qotei a tamo bole. A anjam pegiyo tamo di bul sai. Deqa tamo unqasari a na giltnjrej qaji nanqi qolo ti qanam ti pailyoqnqab di a nanqo pailyo qusimqa tariñsokobaiyqasai. A nanqi urur aqaryainjrqa.

⁸ E ninqi mernqwai. Qotei na nanqi urur aqaryainjroqumatqas. Ariya mondoñ e Tamo Anqro bosiyqa tamo unqasari mandamq endi unub qaji nanqi e qa nanqo areqalo siñgilatosib soqnib degsi unqai e?”

Farisi tamo bei takis o qaji tamo bei wo nanqi aiyel Qotei pailyeb

⁹ Tamo qudei nanqi mareqnub, “Iga tamo bole. Iga tamo qudei nanqi unub dego sai.” Yesus na tamo deqaji nanqi yawo anjam bei endegsi minjrej,

¹⁰ “Tamo aiyel nanqi Qotei pailyqa marsibqa atra tal miligiq gileb. Bei Farisi tamo. Bei takis o qaji tamo.

¹¹ Nanqi atra tal miligiq gilsibqa Farisi tamo a namo tigelosiqa endegsi palyej, ‘O Qotei, e tamo qudei nanqi unub dego sai. E gisañ na tamo unqasari nanqi silali yainjrosaieqnum. E sambala kumbra yosaieqnum. E kumbra uge bei dego yosaieqnum. E takis o qaji tamo di bul sai.

¹² E gaigai ni pailmqa oqnsim ingi ti ya ti urateqnum. E ijo segi ingi ingi kalil potelenjoqnsim oto bei ni atraimeqnum.’

¹³ Farisi tamo a degsiqa Qotei pailyej. Onaqa takis o qaji tamo a kiñala isaq di tigelesosiqa lan goge koqyosim pailyqajqa jemaiyonaqa turuosiqqa are soqonjosiqa marej, ‘O Qotei, e une ti. Deqa ni e qa dulosim ijo une kalil kobotetbime.’ Takis o qaji tamo a degsiqa Qotei pailyej.”

¹⁴ Yesus a yawo anjam degsi minjrsiqa olo minjrej, “E ningi mernḡwai. Takis o qaji tamo di aqa une kalil Qotei na kobotetonaqa a olo puluosiqqa aqa talq aiyej. Ariya Farisi tamo di aqa une Qotei na kobotetosai. Di kiyaaqa? Tamo kalil nanḡo segi ñam soqteqnum qaji nanḡi Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo nanḡo segi ñam aguq ateqnum qaji nanḡi Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

Yesus a marej, “Anḡro du du nanḡi ijo areq bqajqa saidnjraib”

¹⁵ Onaqa tamo unḡasari qudei nanḡi nanḡo anḡro du du ti anḡro mom ti joqsib Yesus na aqa ban nanḡo gateq di atetnjrqqa marsib aqa areq beb. Beq nabqa Yesus aqa anḡro nanḡi na saidnjrsib minjreb, “Nunḡo anḡro du du nanḡi joqsib endeq baib.”

¹⁶ Degsib saidnjrnabqa Yesus na anḡro du du nanḡi di metnjrej. Osiqa aqa anḡro nanḡi minjrej, “Anḡro du du nanḡi uratnjrib ijo areq beb. Nanḡi saidnjraib. Tamo unḡasari nanḡi anḡro du du bul sqab di Qotei a nanḡo Mandor Koba sosim nanḡi taqatnjrqas.

17 E bole mernḡwai. Niḡgi aḡgro du du naḡgi bul sqasai di Qotei a niḡgi osim taqatḡwasai. Deqa a nunḡo Mandor Koba sqasai deḡo.”

Ñoro tamo bei a Yesus ombla na anjam mareb

18 Onaqa Juda gate bei na Yesus endegsi nenyumey, “O Qalie Tamo Bole, e kiyersiyqa ḡambile gaigai sqai?”

19 Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ni kiyaca e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole.

20 Ariya ni Qotei aqa dal anjam kalil qalie unum. ‘Ni tamo bei aqa uḡa jejamu ojetaim. Ni tamo bei qalsim moiyoḡaim. Ni bajinḡaim. Ni tamo bei aqa jejamu laḡa gisaḡyaim. Ni ino ai abu naḡo sorgomḡ di geregere sosimqa naḡo anjam dauryoqne.’ ”

21 Onaqa Juda gate dena olo Yesus minnej, “E aḡgro kiḡala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem aḡi bini degsi unum.”

22 Degsi minjnaq qusiqa kamba minnej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino inḡi inḡi kalil qarinyosim silali osim tamo inḡi inḡi saiḡoji naḡgi jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni laḡ qureq di awai bole itqam.”

23 Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are gulbekobaiyej. Di kiyaca? A inḡi inḡi koba ti soqnej deqa.

24 Onaqa Yesus a tamo di koqyosiqa marej, “Tamo unḡasari inḡi inḡi koba ti unub qaji naḡgi Qotei na taqatnjrsim naḡo Mandor Koba sqa marsibqa laḡ qureq oqwajqa tulaḡ baḡgi koba.

25 Kamel a yumba miligiq gilqajqa banji koba. Dego kere tamo ungasari inji inji koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lan qureq oqwajqa tulan banji koba.”

26 Onaqa tamo qudei Yesus aqa anjam di queb qaji nanji na minjeb, “Ni anjam degsi maronum deqa tamo yai nanji Qotei na elenjamqa nanji nambile gaigai sqa kere?”

27 Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo nanji segi nambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanji elenqa kere. Di kiyaga? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

28 Yesus a nanji degsi minjrnaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago inji inji kalil uratosim ni daurmeqnum.”

29-30 Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merngwai. Tamo bei a Qotei na taqatosim aqa Mandor Koba sqa marsimqa aqa segi qure, aqa njan, aqa was nanji, aqa ai abu nanji, aqa angro nanji ti kalil uratnjrsim e daurbqas tamo di Qotei na inji inji gargekoba olo yelenqas. Yimqa mondon a nambile gaigai sqas.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

31 Yesus na aqa angro 12 nanji anjam degsi minjrnsiq koboonaqa nanji joqsiqa segitnjrsiq en-degsi minjrej, “Ningi quiy. E Tamo Angro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanji nami e qa nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas.

32 Agi tamo qudei na e ojqab. E ojsib tamo nanji Qotei qaliesai qaji nanjo banq di e atqab. Yimqa

nanği na e misilinboqnsib miselboqnsib ugeugei-boqnqab.

³³ Osib e kumbainbosib lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

³⁴ Yesus na aqa anğro nanği anjam degsi min-jrnaq qusibqa anjam di aqa utru Qotei na ulitej deqa nanği geregere poinjrosai.

Yesus na tamo bei ñam qandimyej qaji di boletej

³⁵ Onaqa Yesus a walwewosi aisiq Jeriko qure jojomyeqnaqa tamo bei ñam qandimyej qaji a gam qalaq di awesosiqa tamo unğasari nanği silali qa ñilnjroqnej.

³⁶ Tamo unğasari tulan gargekoba nanği Yesus dauryosib qatronoqnsib aiyeqnaq tamo dena qusiqa nenemnrej, “Niñgi kiyaaqa qatroneqnub?”

³⁷ Onaqa nanği na minjeb, “Yesus Nasaret qaji a aiyeqnu.”

³⁸ Degsi minjnabqa a tulan lelenosiqa marej, “O Yesus, Devit aqa Niri, ni e qa dulame.”

³⁹ Onaqa tamo unğasari namoeb qaji nanği na tamo di ñirinjosib minjeb, “Ni lelenkobaaim. Kiri.” Degsi minjnabqa a nanço anjam quetnjrosai. A olo tulan lelenoqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa Niri, ni e qa dulame.”

⁴⁰ Onaqa Yesus a tigelosiqa tamo unğasari nanği minjrej, “Tamo di osib ijo areq osi boiy.” Onaqa nanği na a osib Yesus aqa areq osi beb. Osi bonabqa nenemyej,

⁴¹ “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa lelenoqnam?” Onaqa minjej, “O Tamo Koba, e olo ñam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa lelenoqnam.”

⁴² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo singilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino nãdamu olo poimeme.”

⁴³ Degsi minjnaqa aqa nãdamu poiyoñaqa sawa unsiqa Qotei aqa nãam soqtosiqa tigelosiq Yesus dauryosiq aiyej. Onaqa tamo ungasari kalil nanği Yesus aqa mañwa di unsibqa nanği dego Qotei aqa nãam soqtoqneb.

19

Yesus a Sakius aqa talq gilej

¹⁻³ Onaqa Yesus a aisiqa Jeriko qureq di brantosiq qure ambleq na walweleqnaqa tamo bei aqa nãam Sakius a Yesus tamo kiyero degosiq unqajqa dauryej. Sakius a takis o qaji tamo nanço gate. A nãoro koba ti soqnej. A tamo truquyala deqa a Yesus dauryosiq unqajqa yonaq ugeiyej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba nanği na sawa getenteb deqa.

⁴ Deqa Sakius a urur ti aisiq tamo ungasari kalil nanği bunñjrsiqa namoosiq gam qalaq di nãam bei oqsiq nãam atej. Nãam atsiqa are qalej, “Yesus a gam endena bamqa e geregere unqai.”

⁵ Onaqa Yesus a gam dena walwelosi aisiq nãam utruq di tigelosiq tarosiq Sakius unsiqa minjej, “O Sakius, ni mandamq ayoqujat. Bini e ino talq di sqai.” ⁶ Degsi minjnaqa a qusiqa mandamq ayoqujatosiqa tulañ areboleboleiyonaqa Yesus osiqa ombla na aqa talq gileb.

⁷ Gileqnaqqa tamo ungasari kalil nanği di unsib nãirinosib mareb, “Ninği uniy. Yesus a une tamo aqa talq gileqnu.”

⁸ Onaqa talq di Sakius a tigelosiqqa Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni que. E ijo inği inği kalil ambleq na potosiy tamo inği inği saiqoji nanği jeisi enjrqai. E nami tamo bei gisanjosim silali dala qujai yayiem kiyo? Degamqa e kamba silali dala qolqe olo yqai.”

⁹ Onaqa Yesus a Sakius aqa anjam di qusiqa tamo unğasari nanği minjrej, “Bini Sakius a dego Abraham aqa anğro tintinqo. Deqa Qotei na a ti tamo kalil aqa talq endi unub qaji nanği ti elenqo.

¹⁰ E segi Tamo Anğro. E na tamo unğasari padalo gamq di unub qaji nanği nıamoqnsim elenqnum. E deqa mandamq aiyem.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹¹ Onaqa tamo unğasari nanği Yesus aqa anjam di qusib are qaleb, “Bini kiyo Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatğwajqa bati brantqas?”

¹² Nanği degsib are qaleb. Di kiyaqqa? Yesus a Jerusalem jojomyej deqa. Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo kobaquja bei a sawa isaq gilej. Tamo di a are qaleb, ‘E sawa deq gilitqa sawa deqaji nanği na e mandor atqab. Yibqa e olo puluosiy bosiy ijo segi qure qujai nanço mandor sosiy nanği taqatnjrqai.’ A degsi are qalsiqa sawa isaq gilej.

¹³ A gilqa osiqa aqa kanğal tamo 10 nanği met-njrnaqa aqa areq bonabqa nanği segi segi 20 kina enjrsiqa minjrej, ‘Silali endena wauosib silali aqa oto dego oiy. Bunuqna e olo bosiy unqai.’

¹⁴ “Tamo kobaquja a degsi minjrsiqa sawa isaq gilsiq di sonaqa aqa qure qujai nanği a qa tulan ugeosib are qaleb, ‘A gago mandor sqasai.’ Degsib

are qalsibqa tamo qudei nan̄gi qar̄in̄jrnab sawa deq gilsib sawa deqaji nan̄gi min̄jreb, ‘Tamo di a gago mandor ataib. A na iga taqatgwajqa iga uratonum.’

¹⁵ Ariya sawa deqaji nan̄gi na tamo di mandor ateb. Onaqa bunuqna a olo puluosiq aqa segi qureq aisiqa kan̄gal tamo nan̄gi wau qa silali enjrej qaji nan̄gi metnjrej. Metnjrnaqa nan̄gi aqa areq bonabqa a na min̄jrej, ‘E nami silali en̄gem qaji dena nin̄gi wauoqneb olo silali di osorbiy.’

¹⁶ “Onaqa kan̄gal tamo deqaji bei a bosiq min̄jej, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 200 kina brantej agiende.’

¹⁷ Onaqa aqa tamo koba a na min̄jej, ‘Ni kan̄gal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e qure kokba 10 ino ban̄q di uratitqa ni na taqatnjroqnam.’

¹⁸ “Onaqa kan̄gal tamo bei a bosiq aqa tamo koba min̄jej, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 100 kina brantej agiende.’

¹⁹ Onaqa aqa tamo koba a na min̄jej, ‘E qure kokba 5 ino ban̄q di uratitqa ni na taqatnjroqnam.’

²⁰ “Onaqa kan̄gal tamo bei a bosiq aqa tamo koba min̄jej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 20 kina ebem qaji agi olo osibetmonum. E gara ñen̄gi na dalaosim atnam soqnej.

²¹ E kumbra degyem. Di kiyaaqa? E ni qa ulaem deqa. E qalieem, ni tamo njirin̄ ani. Tamo qudei nan̄gi waueqnab silali branteqnaqa ni segi na eqnum. Tamo qudei nan̄gi in̄gi yageqnab melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum.’

22 “Onaqa tamo koba dena kamba endegsi minje, ‘Ni kanjal tamo uge. Ino segi anjam dena e ino une ubtosiy ni pegimqai. Ni nami qalieem, e tamo nirin ani. Tamo qudei nanji waueq nab silali branteqnaqa e segi na eqnum. Tamo qudei nanji inji yageq nab melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem.

23 Deqa ni kiyaaq ijo silali di osi gilsim silali talq di atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.’

24 Degsi minjsiqa tamo qudei aqa areq di tigelesoqneb qaji nanji minjrej, ‘Ninji aqa 20 kina di yayiosibqa kanjal tamo nami wauosiqa 200 kina ej qaji di olo yiy.’

25 Onaqa nanji na minjeb, ‘O Tamo Koba, a 200 kina ejunu. Deqa ni kiyaaq 20 kina olo yqa maronum?’

26 “Onaqa tamo koba a na minjrej, ‘E ninji merngwai. Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau koba yimqa a na taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a laña sqas.’

27 Osiqa minjrej, ‘Tamo nanji e qa jeu ateb qaji nanji di joqsib boiy. Nanji e qa mareb, “Tamo di a gago mandor ataib.” Deqa tamo nanji di joqsib bosib ijo ulatamuq endi nanji ñumib morenqab.’ ”

28 Yesus a yawo anjam degsi marsiqa a Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq aiyoqnej.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem aiyej

29-30 Yesus a aisiqa Betfage qure ti Betani qure ti Oliv mana utruq di jojomyosiqa aqa angro aiyel qarijnrsiqa minjrej, “Ningi aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiognej qaji. Ningi donki di unsibqa sil palontosib titosib osib boiy.

31 Ningi sil palontoqnibqa tamo bei na nenemngwas kiyo, ‘Ningi kiyaaq donki aqa sil palonteqnub?’ Degsi nenemngimqa ningi na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.’ ”

32 Yesus a nanği aiyel degsi minjrsiq qarijnrnaqa aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryosib donki di uneb.

33 Unsib sil palonteqnabqa donki aqa abu nanği na nanği aiyel nenemnjreb, “Ningi kiyaaq donki aqa sil palonteqnub?”

34 Degsi nenemjrnabqa nanği aiyel na kamba minjreb, “Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.”

35 Degsi minjrnab odnjrnab nanği aiyel donki di osib Yesus aqa areq osi gileb. Osi gilsib nanço segi gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tusib Yesus soqtosib donki aqa quraq di awoteb.

36 Yesus a donki aqa quraq di awoonaqa donki a walwewosi aiyeqnaqa tamo unğasari nanği nanço gara jugo piqtelenosib gamq di tuelenjoqneb.

37 Onaqa Yesus a Oliv mana utru jojomyeqnaqa aqa angro gargekoba nanği tulan areboleboleinjreqnaqa lelenjoqneb. Yesus a nami manwa gargekoba yeqnaqa nanği unoqneb deqa nanği Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneb,

38 “Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulan geregereimeqnu. Ni gago Mandor Koba. Iga Qotei Goge Koba aqa ñam tulan soqtoqnqom! Lan qureq di lawo kumbra gaigai sqas.”

39 Onaqa tamo ungasari nanjo ambleq dena Farisi qudei nanji tigelosib Yesus minjeb, “O Qalie Tamo, ni ino angro nanjo medabu getentet-njime.”

40 Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo angro nanjo medabu getentqab di meniñ nanji tamo bulyosib tulan murqumyoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnqab.”

Yesus a Jerusalem nanji qa akamej

41 Osiqa Yesus a Jerusalem jojomyosiq unsiqa akamej.

42 Akamosiq marej, “O Jerusalem tamo ungasari, bini bati endeqa ninji Qotei aqa kumbra qalieeb qamu ninji geregere lawo na unub qamu. Ariya kumbra di ninji qa uliejunu deqa ninji qalieqa keresai.

⁴³⁻⁴⁴ Deqa ninji quiy. Bati bei brantimqa tamo qudei na bosib ninji jeutngosib nunjo qure koba endi agutibqa ninji jaraiqa keresaiingwas. Amqa nanji na ninji qoto itngosib tulan ugeugeingosib nunjo qure koba endi niñaqyekritqab. Osib qure aqa meniñ kalil paraparainjsib breinjribqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segisegiqab. Jeu tamo nanji bosib ninji degngwab. Di kiyaga? Qotei na ninji aqaryaingwajqa bati brantqo di ninji poingosai deqa.”

Tamo ungasari nanji atra tal miligiq di ingi ingi qarinyoqneb

⁴⁵ Osiqa Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq a njam atej di tamo ungasari gargekoba nanngi inngi inngi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrnsiqqa nanngi winjrnaq jaraiyeb.

⁴⁶ Nanngi jaraiyeq nabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya nanngi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanngo tal bulqo.”

⁴⁷ Yesus a bati gaigai atra tal miligiq giloqnsiq dia tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontosiqa minjroqnej. Bati deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate nanngi ti Yesus qalib moi qajqa gam njam oqneb.

⁴⁸ Ariya tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa anjam quq wajqa tulan arearetnjroqnej. Deqa Juda gate nanngi Yesus qalib moi qajqa gam njam onab ugeinjrej.

20

Juda nanngi na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

¹⁻² Bati bei Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam bole palontosiqa minjroqnej. Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate nanngi ti bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinyej deqa ni wau endi yeqnum?”

³ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ninngi nenemngitqa ninngi e merbiy.

⁴ Yai na Jon qarinyonaqa bosiqqa tamo ungasari nanngi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo? Ninngi na merbiy.”

⁵ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib maroqneb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaqa ninngi Jon aqa anjam quetosai?’

⁶ Ariya iga minjqom, “Tamo bei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di tamo ungasari nanngi njirinjosib bosib iga menin na lugwab. Di kiyaqa? Nanngi mareqnu, ‘Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’”

⁷ Nanngi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai.”

⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninngi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ninngi mernjwasai.”

Wain wau qa yawo anjam

⁹ Osika Yesus a olo tamo ungasari nanngi yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiqa aqa wauq gilej. Gilsika wain sil yagelenosiqa wau taqato tamo qudei nanngo banq di aqa wau uratet-njrsika sawa isaq gilsiq dia sokobaiyej.

¹⁰ Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanjal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nanngoq aisiq minjrej, ‘Wau lanja na e qarinqbqo bonum. Deqa ninngi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ Degsi minjrnaqa nanngi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej.

¹¹ Gilnaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonabqa a lanja puluosiq gilej.

12 Onaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonab gilej.

13 Onaqa wau lanja a are qalej, 'E kiyerqai? E endegyqai. E ijo segi angro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aiqas nanji aqa anjam quetqab.'

14 Degsi are qalsiqa aqa segi niri qarinyonaq aiej. Aieyqnaqa wau taqato tamo nanji a unsi-bqa segi segi qairosib mareb, 'Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi niri. A na aqa abu aqa inji inji kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiotosimqa wau endi iga na oqom.'

15 Degsib marsibqa wau lanja aqa niri ojsib wau qalaq osi gilsib dia qalnab moiyej.

"Deqa ninji kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanji di kiyern-jrqas?"

16 E ninji merngwai. A bosim nanji ñumsim moiynjrqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanjo banq di uratetnjrimqa nanji na kamba taqatesqab." Yesus na tamo ungasari nanji yawo anjam degsi minjrnaqa nanji qusib minjeb, "Wau taqato tamo nanji kumbra uge di yaib."

17 Onaqa Yesus na nanji koqnjrsiqa minjrej, "Qotei aqa anjam bei nenjrenq di unu. Aqa damu ninji poinqwo e? Anjam agiende,

'Tal gereiyo qaji tamo nanji na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.'

18 Ninji quiy. Tamo ungasari ululonjosib tal ai quraq aiqab qaji nanji di tal ai dena nanjo tanu

gingenÿyqas. Ariya tal ai di ulonjosim tamo unÿgasari qudei nanÿgoq aisim jejamu ti tanu ti torei para-parainjrÿqas.”

¹⁹ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanÿgi ti yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nanÿgo jejamuq di une qametnjrej. Nanÿgi degsib qalieosib deqa minjin oqetnjrnaqa Yesus ojqa mareb. Ariya nanÿgi tamo unÿgasari nanÿgi ulainjrsib deqa nanÿgi Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

²⁰ Ariya atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanÿgi ti Yesus koqyesoqneb. Osib endegsib are qaleb, “Iga tamo qudei qarinjrnarnam nanÿgi Yesus aqa areq gilsib gisanÿyosib anjam bei nenemyibqa a nanÿgi tamo bole edegwas. Osim anjam grotimqa iga qusim ojsim Rom nanÿgo gate aqa banq di atqom.” Nanÿgi degsib are qalsibqa tamo qudei qarinjrnab nanÿgi Yesus aqa areq gileb.

²¹ Gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unÿgasari nanÿgi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanÿgi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanÿgi anjam bei minjro-saieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanÿgi minjreqnum.

²² Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

²³ Onaqa Yesus a nanÿgo areqalo uge di poiyon-aqa minjrej,

24 “Niŋgi meniŋ silali bei osorbiy.” Degsi min-jrnaqa naŋgi meniŋ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniŋ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa naŋgi na minjeb, “Di Sisar aqa.”

25 Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy. Qotei aqa iŋgi iŋgi a qa olo yiy.”

26 Onaqa naŋgi Yesus aqa anjam di qusibqa tulaŋ prugugetosib mequmosib soqneb. Tamo uŋgasari naŋgo ŋamdamuq di naŋgi Yesus gisanjib a anjam bei grotqa yonab ugeinjrej.

Tamo moreŋo qaji naŋgi olo subq na tigelqab

27 Onaqa Sadyusi tamo qudei naŋgi Yesus aqa areq beb. Sadyusi naŋgi mareqñub, “Tamo moreŋo qaji naŋgi olo subq na tigelqasai.”

28 Deqa naŋgi bosib Yesus endegsib minjeb, “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei a moiymqa aqa ŋauŋ aŋgro saiqoji soqnimqa aqa was bei na olo uŋa qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa aŋgro ŋambabtetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nengrenyej.

29 Deqa ni que. Was 7 naŋgi soqneb. Naŋgo was matu a uŋa osiqa moiyej. A aŋgro saiqoji.

30 Onaqa aqa was yala na olo uŋa qujai di osiqa a dego moiyej. A aŋgro saiqoji.

31 Onaqa aqa was yala na olo uŋa qobul di osiqa a dego moiyej. A aŋgro saiqoji. Was 7 kalil naŋgi uŋa qujai di osib moreñeb. Naŋgi aŋgro saiqoji.

32 Naŋgi kalil moreñonabqa ariya bunuqna uŋa di a dego moiyej.

³³ Deqa ni iga merge. Mondonj subq na tigelo batiamqa tamo kalil nanği subq na tigelabqa uña di a yai aqa ñaunj tintiñ sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanği uña qujai di eb.”

³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandamq endi tamo nanği unjateqñub. Uña nanği tamoteqñub.

³⁵ Ariya mondonj tamo ungasari Qotei na subq na tigelqa giltñjrej qaji nanği subq na tigelosibqa nanği tamotqasai. Nanği unjatqasai.

³⁶ Nanği lanj anğro bul laña sqab. Qotei na nanği subq na tigeltnjrimqa nanği aqa segi anğro bole sqab. Deqa nanği olo moreñqa keresai.

³⁷ Niñgi quiy. Tamo nanği moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq endegsi neñgrenyej, ‘Ñam mariñ miligiq di puloñeqnaqa Qotei a ñam puloñq di sosiqa Moses metosiq minjej, “E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.” ’

³⁸ Qotei na Moses degsi minjej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nanço Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanço Qotei. Deqa tamo kalil nanği Qotei aqa ñamgalaq di ñambile unub.”

³⁹⁻⁴⁰ Onaqa dal anjam qalie tamo nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği olo anjam bei nene-myqajqa ulaeb. Deqa nanği na minjeb, “O Qalie Tamo, ino anjam di bole.”

Kristus a kiyersim Devit aqa ñiri sqas?

⁴¹ Onaqa Yesus a olo nanği endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo nanği kiyaaqa mareqñub, ‘Kris-tus a Devit aqa ñiri’?”

⁴²⁻⁴³ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi louqa buk miligiq di Devit a anjam endegsi nengrenyej,
 ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej,
 “Ni ijo ban woq endi awo.

Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanqi elenosi
 ino sorgomq di atitqa ni na nanqi taqatnjro-
 qnqam.” ’

⁴⁴ Ningi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa njri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nanqi kumbra uge uge yeqnub

⁴⁵ Tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa anjam di queqnabqa a na aqa angro nanqi endegsi minjrej,

⁴⁶ “Ningi dal anjam qalie tamo nanjo kumbra uge geregere tenemtoqniy. Nanqi koro sawaq di tamo ungasari nanqi na nanjo ñam soqtetnjrsib ban ojetnjrqajqa deqa gara jugo olekokba jugo-qnsib laqnub. Nanqi Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq di sosibqa tamo ñam ti nanjo awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleinjqnu.

⁴⁷ Nanqi unja qobul nanqi gisanjroqnsibqa nanjo tal ti ingi ingi ti laja yainjqnub. Osib tamo ungasari nanqi na unjrsib nanjo ñam soqtetnjrqajqa deqa pailyo olekokba yeqnub. Deqa mondonj Qotei na nanqi awai tulan ugedamu enjqas.”

21

Unja qobul aqa silali kiñala soqnej di Qotei yekritej

¹ Yesus a atra tal miligiq di sosisqa nam atej di ñoro tamo nanği boqnsib silali ato qaji kulumq di silali ateqnab unjroqnej.

² Onaqa uña qobul bei ñoro tulan saiqoji a dego bosiqa meniñ silali kiñilala aiyel segi atej. Atnaqa Yesus na unsiqa aqa anğro nanği minjrej,

³ “E bole mernğwai. Uña qobul endi a ñoro tulan saiqoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nanği bunñjrjsiqa silali kobaquja atqo.

⁴ Ñoro tamo nanği silali koba ti unub. Nanği oto kiñala segi ateqnub. Ariya uña qobul endi a silali tulan sai bole sai. Aqa meniñ silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

Bunuqna jeu tamo nanği na atra tal niñaqyqab

⁵ Onaqa Yesus aqa anğro qudei nanği atra tal di koqyosibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Atra tal walato qaji meniñ di tulan boledamu. Qotei atraiyqajqa inği inği ti meniñ ti turtosib atra tal endi walateb.” Onaqa Yesus na kamba minjrej,

⁶ “Atra tal niñgi unonub endi bunuqna jeu tamo nanği na bosib tulan niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segisegiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

⁷ Onaqa Yesus aqa anğro nanği na kamba nemyeb, “O Qalie Tamo, bati gembu jeu tamo nanği bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomqo?’”

⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi geregere nam atoqniy. Tamo qudei na ningi gisanjo uge. Bunuqna gisanjo tamo gargekoba nanji ijo nam na boqnsib maroqngab, ‘E Kristus.’ Qudei maroqngab, ‘Kristus bqajqa bati agi jomqo.’ Degsib gisanjosib maroqngab na ningi nanji daurnjraib.

⁹ Bunuqna sawa bei bei qaji nanji an na qotoqngab. Ningi deqa qusib ulaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa dijo bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas.”

¹⁰ Yesus a nanji degsi minjrsiqo olo minjrej, “Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqngab. Mandor kokba qudei nanji dego tigeloqnsibqa mandor kokba qudei nanji qotoqngab.

¹¹ Sawa bei beiq di mimiñ kokba ti ma uge ti mam ti ingi saio bati brantelenqas. Lan goqe di manwa bei bei brantqngab tamo ungasari nanji unoqnsib ulaugetoqngab.

¹² “Ariya kumbra kalil di brantosaisoqnimqa Juda nanji na bosib ningi jeutngosib ugeugeingosib ojelenoqngab. Ojelenoqnsib anjam pegiyo talq di ningi tigeltngosib tonto talq di breingosib. Osib ijo nam ugetqa are qaloqnsib ningi joqoqnsib Rom nanjo mandor ti nanjo gate ti nanjo ulatamuq di ningi tigeltngosib.

¹³ Yimqa gam dena ningi ijo anjam bole palontoqnsib nanji minjroqngab.

¹⁴ Deqa ningi na kamba anjam kiye minjraqajqa deqa nami are koba qalaib.

¹⁵ E segi na nunjo medabu sinjilatetngosiy powo enjgitqa ningi kamba anjam minjroqngab. Minjro-

qnibqa nanği nuŋgo anjam di gotranjyqa yoqnib ugeinjroqnqas.

16 “Bati deqa nuŋgo ai abu nanği ti nuŋgo was nanği ti nuŋgo leŋ nanği ti nuŋgo kadoi nanği ti tigeloqnsib niŋgi ojelenjoqnsib jeu tamo nanžo banq di atelenjoqnqab. Osib niŋgi qudei luŋgoqnib morenjoqnqab.

17 Niŋgi ijo ñam ejunub deqa tamo uŋgasari kalil nanği niŋgi qa tulaŋ ugeoqnsib jeutŋgoqnqab.

18 Ariya Qotei na niŋgi geregere taqatŋgoqnqas deqa ijo angro bei padalqasai. Niŋgi kalil bole sqab. Nuŋgo gate banğa bei dego ugeqasai.

19 Deqa niŋgi gulbe di qoboioqnsib siŋgila na tigelesoqniy. Sosib dena niŋgi ŋambile bole oqab.

Bunuqna qaja tamo nanği Jerusalem qure niñaqyqab

20 “Bunuqna qaja tamo nanği bosib Jerusalem agutesqab. Agutesoqnib niŋgi unsibqa endegsib qalieqab, ‘Bole, Jerusalem padalqajqa bati brantqo.’

21 Bati deqa tamo uŋgasari Judia sawaq di unub qaji nanği jaraiyosib manaq oqoqujatebe. Tamo uŋgasari Jerusalem di unub qaji nanği qure uratosib jaraiyoqujatebe. Tamo uŋgasari wauq di, gamq di unub qaji nanği olo puluosib qureq baib. Nanği torei dena jaraiyoqujatebe.

22 Bati deqa Qotei na tamo uŋgasari nanžo une qa kambatnjrougetqas. Yimqa aqa anjam kalil nami nenğrenyeb qaji di aqa damu brantqas.

23 O aiyo! Bati deqa Qotei aqa minjin Juda nanžoq aiyimqa gulbe tulaŋ kobaquja nanžo mandamq di brantqas. Deqa uŋa gumaŋ ti uŋa angro

mom ti nanği jaraiyo banğioqnsib gulbe gargekoba oqñqab.

²⁴ Jeu tamo nanği bosib Juda nanği serie na ñumoqnib moreñoqñqab. Osib qudei ojelenosib joqsib sawa bei beiq di uratñjroqñqab. Tamo Juda sai nanği bosib Jerusalem tulañ niñaqyosib siñgila na taqatesqab. Taqatesoqnib bati Qotei a nami giltej qaji di kereamqa a na nanği olo taqal breinjrqa.

Tamo Anğro a siñgila ti rianñ ti lanbiq na mandamq aiqas

²⁵ “Bati deqa señ ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanği ululoñosib mandamq aiyelenqab. Yuwal dego korkortosim anjam atoqñqas. Yimqa sawa bei bei qaji nanği quoqñib areqalo niñaqyetñjroqñimqa nanği tulañ ulaugetoqñqab.

²⁶ Lan goge di iñgi iñgi kalil reñginyleneñamqa tamo unğasari nanği unsib maroqñqab, ‘Bole, gulbe oqa batiqo.’ Nanği degsib maroqnsib ulaugetoqnsib ñam eririqñjroqñqas.

²⁷ Bati deqa e Tamo Anğro siñgila ti rianñ koba ti lanbiq na mandamq aiyooqñit tamo unğasari nanği tarosib e nubqab.

²⁸ Kumbra kalil di brantqa utru atoqñimqa niñgi ulaaib. Niñgi tigelosib tarosib ñam atoqñiy. Di kiyaaqa? Qotei na niñgi awainğim niñgi bole sqajqa bati jojomqo deqa.”

Niñgi qura qa yawo anjam dena poiñgem

²⁹ Osiqa Yesus a yawo anjam endegsi minjrej, “Niñgi qura ti ñam kalil ti unjriy.

³⁰ Nam banğa qalsim olo ñalguyoqnimqa niñgi unsib qalieqab, ‘Señ aqa bati jojomqo.’

³¹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim merñgonum qaji endi brantimqa niñgi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Qotei na aqa segi tamo uñgasari nañgi taqat-njrsim nañgo Mandor Koba sqajqa bati jojomqo.’

³² “E bole merñgwai. Tamo uñgasari bini bati endeqa unub qaji nañgi kalil moreñosaisoqñibqa kumbra kalil e ubtosim merñgonum qaji endi brantelenqas.

³³ Lañ ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Niñgi geregere ñam atsib soqniye

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Niñgi geregere ñam atsib soqniy. Niñgi ya uge uyoqnsib nanarioq-naib. Nuñgo segi jeyamu qa ingi ingi qa areqalo kobaiyoqnaib. Aliem urur bel qaleqnu dego kere bati uge di bosim niñgi pruqtñgo uge.

³⁵ Od, bati uge di bosim tamo uñgasari sawa sawa kalilq di unub qaji nañgoq di brantoqujatqas.

³⁶ Deqa niñgi gaigai ñam atoqnsib Qotei paily-oqnsib soqniy. Yimqa Qotei a singila engoqñimqa kumbra kalil brantelenqas qaji di niñgi na britosib e Tamo Anğro ijo ulatamuq di tigelesqab.” Yesus a degsi marej.

³⁷ Bati gaigai qanam Yesus a atra tal miligiq di sosiqa tamo uñgasari nañgi Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qoloeqnaqa a olo qure uratoqnsiqa mana ñam Oliv di ñeioqnej.

³⁸ Tamo uñgasari kalil nañgi Yesus aqa anjam quqwa maroqnsib nobqolo ambru tigeluqnsibqa atra tal miligiq giloqneb.

22

Judas a Yesus osim jeu tamo nanngo banq di atqas

¹ Onaqa Juda nanngo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ñam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq di padalqa laqnabqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej.

² Yori bati jojomonaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus qalsib moiyoqajqa gam ñamoqneb. Di kiyaaqa? Nanngi tamo ungasari nanngi ulainjreb deqa.

³ Onaqa Satan a Judas aqa miligiq aiyej. Judas aqa ñam bei Iskariot. A dego Yesus aqa angoro 12 nanngi deqaji bei.

⁴ Satan a Judas aqa miligiq aisiq walawalaiyon-aqa tigelosiqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanngi ti nanngoq gilsiq minjrej, “E Yesus osiy nunngo banq di atqai.”

⁵ Degsi minjrnaqa nanngi areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga ni silali emqom.”

⁶ Degsi minjnabqa a nanngo anjam di qusiqa minjrej, “Di kere.” Osiqa Judas a gilsiq a na Yesus osim nanngo banq di atqajqa gam ñamoqnej. A are qalej, “Yesus a tamo ungasari nanngi uratnjrsim a segi soqnimqa e na osiy Juda tamo kokba nanngo banq di atqai.”

Pita Jon wo nanngi yori bati aqa ingi ingi gereiyeb

⁷ Onaqa Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati bran-tej. Qotei a nami Israel nanngi endegsi minjrej, “Ninngi kaja du du nanngi ñumelenosib siranmeq di lej liyibqa e na unsiy ninngi uratngwai. E ninngi

padaltngwasai.” Qotei a nami Israel nanği degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda nanği mareb, “Iga kaja du du nanği ñumelenosim Qotei atraiyqom.”

⁸ Onaqa bati deqa Yesus na Pita Jon wo nanği minjrej, “Bini yori bati koba. Deqa ninği aiyel aisib gago inği inği gereiyetgibqa iga koba na inği uyqom.”

⁹ Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia inği inği gereiyqom?”

¹⁰⁻¹¹ Onaqa Yesus na nanği aiyel qarinqrsiqa minjrej, “Ninği aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboyosim giloqnm gamq di itosib dauryiy. Ninği a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo anğro nanği koba na awoosim yori bati aqa inği uyqajqa warum a qabi unu?”’

¹² Ninği degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di ninği osorngwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti ateleneb unu. Ninği aiyel aisib warum dia gago inği inği gereiyelenoiy.”

¹³ Onaqa nanği aiyel aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa inği inği kalil gereiyeleneb.

Yesus na aqa anğro nanği bem ti wain ti anainjrej

¹⁴ Onaqa inği uyqa bati brantonaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti koba na awoosib inği uyoqneb.

¹⁵ Nanği inği uyoqnsibqa Yesus na nanği endegsi minjrej, “E jaqatin osaiunum. Deqa e ninği koba

na awoosim yori bati aqa inği uyqajqa tulan areboleboleibqo.

16 E niği merıgıwai. E inği endi olo uyqasai. Degsi gılsiy mondoı Qotei na niği taqatıgıosim a nuıgo Mandor Koba soqnımqa inği endi aqa utru e na geregere babtısiy olo uyqai.”

17 Osiqa a wain osiq gambanq di bilentosıqa Qotei pailyosiqa aqa anıgro nanıgi endegsi minırej, “Niği wain gamban endi osib uyiy.

18 E niği merıgıwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gılsiy mondoı Qotei na niği taqatıgıosim a nuıgo Mandor Koba soqnımqa e olo uyqai.”

19 Osiqa Yesus a olo Qotei pailyosiqa bem osiq gıngenyosiqa nanıgi enırsıqa minırej, “Endi ijo jıjımu. E niği aqaryainıgwa osim deqa enıgonum. Deqa niği osib uyiy. Bunuqna niği gaıgai uyoqnı-sib e qa are qaloqniy.”

20 Onaqa nanıgi bem uynabqa Yesus na olo wain gamban osiq Qotei pailyosiqa minırej, “Wain gamban endi ijo leı. Nuıgo une kobotqajqa deqa ijo leı aisim Qotei aqa anıjam bunuj nami gereıyej qaji di sıngilatqas.

21 Ariya niği quiy. Ijo anıgro bei na e osim tamo qudei nanıgo banq di atqas. Anıgro di agi ıga koba na endego awoosim inği uyeqnum.

22 E Tamo Anıgro. Deqa Qotei na nami merbej, ‘Ni moiıam.’ A degsi merbej deqa e aqa anıjam di dauryosiy moiıqai. Ariya anıgro e osim tamo qudei nanıgo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas.”

23 Yesus na aqa anıgro nanıgi degsi minırnaq qusi-bqa segi segi maroqneı, “Anıgro yai a kumbra di yqas?”

Yesus aqa angro nanngi njirinjosib anjam na qotoqneb

²⁴ Onaqa Yesus aqa angro nanngi segi segi njirinjosib yai a angro kalil bunjrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb.

²⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandor kokba sawa sawa kalil taqateq nub qaji nanngi njirin na sawa taqateq nub. Yeq nab tamo ungasari nanngi na nanngo ñam soqtoqnsib mareq nub, ‘Nanngi sawa taqato tamo bole.’

²⁶ Ariya kumbra di nunngoq di saiq. Nunngo ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati tamo lanaj bul soqnem. Osim a tamo kobaquja sqas. Nunngo ambleq di angro bei a ñam ti sqa marsimqa a mati nunngo wau tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas.

²⁷ Ningi are qaliy. Tamo yai a tamo kobaquja? Tamo awoosiq inji uyeqnu a kiyo? Tamo wauosiq inji suweiyeqnu a kiyo? Tamo agi awoosiq inji uyeqnu qaji a tamo kobaquja. Ariya ijo kumbra degsi sosai. E nunngo ambleq endi sosim ningi wauetjgeqnum.

²⁸ “O ijo angro, e gulbe qoboieqnam ningi e uratbosaieq nub. Ningi e beterbeq nub.

²⁹ Ijo Abu na e Mandor Koba atej dego kere e kamba ningi mandor atelenqai.

³⁰ Osiy mondon e nunngo Mandor Koba sosiy ningi koba na inji ti ya ti uyoqnoqom. Yimqa ningi awo jaram kokbaq di awoosib Jekop aqa angro 12 nanngo moma kalil nanngi taqatnjroq nab.”

Pita a gisañoqalubtosim marqas, “E Yesus qaliesai”

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo angro kalil Saimon ombla ningi quiy. Satan na ningi uneq waingwa marqo. Ningi singila na tigelesosib e daurbqab kiyo e uratbosib jaraiqab kiyo di Satan a nungo areqalo tenemosim qalieqajqa deqa ningi uneq waingwa marqo. Agi tamo nanngi bem sum ñoqoryoqnsib damu eleñeqnub dego kere.

³² O Pita, e ni qa gaigai endegsim pailyeqnum, ‘O Abu, ni na Pita aqa areqalo singilatetimqa a e uratbqasai.’ E ni qa degsim pailyeqnum. Bole, ni mati ulonqam. Ariya bunuqna ni olo are bulyosim ijoq bqam. Bosim ino was nanngi singilatnjroqnaqam.”

³³ Onaqa Pita na Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni na marimqa aqo ombla tonto talq aism moreñqom. E ulaqasai.”

³⁴ Onaqa Yesus na minnej, “O Pita, ni que. Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisanjoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ”

Yesus aqa angro nanngi silali ti qaquñ ti sebru ti oqab

³⁵ Osiqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi minjrej, “E ningi nami qarinqosim merngem, ‘Ningi gilsib ijo anjam mare mare laqniy. Ningi silali ti gilaib. Nungo qaquñ aib. Singa taqal jigaib.’ Degsi merngonamqa ningi inñi bei qa truqueb e?” Onaqa nanngi na minjeb, “Sai. Iga inñi bei qa truquosai.”

³⁶ Onaqa a na minjrej, “Ariya bini e anjam di beltosiy olo endegsi merngwai. Nungo silali bei soqnim oiy. Nungo qaquñ bei soqnim di dego oiy. Ningi sebru saiamqa nungo gara jugo bei qarinyosib silali osib dena sebru awaiyiy.

37 E ningi mernḡwai. Anjam e qa nami nenḡrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, “Tamo unḡasari nanḡi marqab, “Kristus a une tamo.” ’ ’ ”

38 Onaqa Yesus aqa anḡro nanḡi na minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Iga sebru aiyele ejunum.” Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere.”

Yesus a Oliv manaq oqsiq dia Qotei pailyej

39 Yesus aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Jerusalem uratosiq Oliv manaq oqej. Aqa anḡro nanḡi dego a dauryosib oqeb.

40 Oqsib nañu agu beiq di brantosib Yesus na aqa anḡro nanḡi minjrej, “Ninḡi endegsib pailiy, ‘O Abu, gulbe bei na iga uneq waigaiq.’ ”

41 Yesus a degsi minjrsiqa nanḡi uratnjrsiq kiñala sasalej. Tamo bei na meniḡ waiyim isaq yala gilqas dego kere a sasalosiq sinḡa pulutosiq Qotei pailyej.

42 A endegsi pailyej, “O Abu, ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unḡum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

43-44 Yesus a degsi sinḡila na Qotei pailyoqnsiqa a are tulaḡ gulbekobaiyej. Onaqa a ḡeskobaiyosiqa aqa ḡes leḡ ti mandamq aiyuqnej. Bati deqa lan anḡro bei aisiqa Yesus taqyosiqa sinḡilatej.

45-46 Yesus a pailyo koboonaqa a olo tigelosiqa aqa anḡro nanḡo areq aisiq ḡam atej di nanḡi are gulbe na ḡereḡesonab unjrej. Unjrnaqa minjrej, “Ninḡi kiyaya ḡereḡejunub? Ninḡi tigelosib Qotei pailyoqniy. Yim gulbe bei nunḡoq bḡas di gulbe dena ninḡi uneq wainḡwasai.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanjo banq di atej

⁴⁷ Yesus a anjam degsi mareqnaqa aqa angro 12 nanqi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanqi joqsıqa Yesus aqa areq di branteb. Branton-abqa Judas a Yesus aqa areq bosiq kundoqyej.

⁴⁸ Kundoqyonaqa minnej, “O Judas, e Tamo Angro. Tamo nanqi endi e ojqajqa deqa ni na e kundoqbonum e?”

⁴⁹ Onaqa tamo nanqi di Yesus ojqa laqnabqa aqa angro nanqi unsibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga gago sebru osim tamo nanqi di ñumnam moreñqab.”

⁵⁰ Degsi minjsibqa aqa angro bei na aqa sebru osıqa atra tamo gate aqa kanqal tamo bei gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosıqa dabkala wo segi gentetej.

⁵¹ Onaqa Yesus na aqa angro nanqi minjrej, “Kumbra degyaib. Uratıy.” Degsi minjrısqı tamo di aqa dabkala ojnaqa olo boleej.

⁵² Onaqa Yesus na atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanqi ti Juda gate nanqi ti minjrej, “E lej ojo tamo unum deqa kiyo niñgi sebru ti torom ti eleñosib e ojqa bonub e?”

⁵³ E bati gaigai atra tal miligiq di niñgi koba na soqnem. Bati deqa niñgi yala ban waiyosib e ojosai. Ariya bati uge nuñgoq di brantqo deqa niñgi e ojonub. Endego ambru aqa siñgila agi brantqo.”

Pita a marej, “E Yesus qaliesai”

⁵⁴⁻⁵⁵ Onaqa nanqi Yesus ojsib walwelosib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Nanqi Yesus osi gileq nabqa Pita a kiñala isa isaq na nanqi daurnjrısqı

gilej. Gilsiq̄a atra tamo gate aqa tal meq̄ di brantej. Brantosiq̄a qaja tamo q̄udei nan̄gi tal meq̄ di ñam tun̄guyosib awesonabq̄a bosiq̄ nan̄gi koba na ñam yoroq̄nej.

⁵⁶ Pita a ñamyuwo areq̄ di awesonaq̄a kan̄gal uña bei na unsiq̄a koq̄yosiq̄ qaja tamo nan̄gi min̄jrej, “Tamo endi Yesus omb̄la soq̄neb.”

⁵⁷ Onaqa Pita a saidosiq̄ min̄jej, “Uña, e tamo di q̄aliesai.”

⁵⁸ Sokiñalayonaq̄ tamo bei na olo Pita unsiq̄a min̄jej, “Ni dego Yesus aqa an̄gro bei.” Onaqa Pita na min̄jej, “E aqa an̄gro sai.”

⁵⁹ Olo kiñala soboleiyonaq̄ tamo bei na Pita koq̄yosiq̄a siñgila na marej, “Tamo endi a dego Galili q̄aji tamo. Deqa e q̄alieonum, a Yesus omb̄la soq̄neb.”

⁶⁰ Onaqa Pita na min̄jej, “Ni anjam maronum di e poibosai bole sai.” Degsi min̄jnaqa tuwe anjamej.

⁶¹⁻⁶² Tuwe anjamonaga Tamo Koba a bulosiq̄a Pita koq̄yej. Koq̄yonaqa anjam nami Yesus na min̄jej q̄aji, “Bini tuwe anjamosaisoq̄nimqa ni gisañoq̄alubtosim marq̄am, ‘E Yesus q̄aliesai,’ ” anjam deqa olo are q̄alsiq̄a poiyoonaqa tal q̄alaq̄ gilsiq̄a tulan̄ akamugetej.

Nan̄gi na Yesus misilin̄yoq̄nsib ban̄ na q̄aloq̄neb

⁶³ Tamo Yesus ojob q̄aji nan̄gi a misilin̄yoq̄nsibq̄a ban̄ na q̄aloq̄neb.

⁶⁴ Qaloq̄nsibq̄a aqa ñamdamu gara na q̄osetosib min̄joq̄neb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumq̄o?”

⁶⁵ Degsib minjoqnsib olo misilin anjam gargekoba minjoqneb.

Yesus a Juda tamo kokba nanjo ulatamuq di tigelej

⁶⁶ Onaqa nobqolo malu gameqnaq Juda gate nanji ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanji ti koroosib Yesus osib tigeltosib nenemyeb,

⁶⁷ “Ni Kristus amqa geregere merge.” Onaqa a na minjrej, “E kamba anjam mernḡwai di ninji ijo anjam quetbqasai.

⁶⁸ E anjam bei nenemḡwai di ninji olo anjam merbqasai.

⁶⁹ Deqa e ninji endegsi mernḡwai. E Tamo Angro. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e Qotei singila koba ti unu qaji aqa ban woq di awesqai.”

⁷⁰ Yesus a nanji degsi minjrnaqa nanji na minjeb, “Deqa ni Qotei aqa Niri e?” Onaqa a na minjrej, “Od. Anjam ninji maronub di kere.”

⁷¹ Onaqa nanji Yesus aqa anjam di qusib tulan minjin oqetnrnaqa segi segi maroqneb, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyafa tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?”

23

Juda tamo kokba nanji Yesus osib Pailat aqa ulatamuq di tigelteb

¹ Juda tamo kokba nanji degsib marsibqa Yesus osi gilsib Rom nanjo gate Pailat aqa ulatamuq di tigelteb.

² Tigeltosib Pailat minjeb, “Iga Yesus uneqnum, a na Juda tamo unḡasari nanji kumbra ugeq breinjreḡnu. Osiqa nanji mandor koba Sisar takis

yqajqa saidnjroqnsiqa minjreqnu, ‘E segi nungo Mandor Koba. E segi Kristus.’ ” Juda tamo kokba nanği degsib Yesus aqa jejamuq di une qameteb.

³ Onaqa Pailat a nanço anjam di qusiqa Yesus nenemyej, “Ni Juda nanço Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od. Anjam ni maronum di kere.”

⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti tamo ungasari kalil nanği ti minjrej, “E segi are qalonum, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.”

⁵ Degsi minjrnaqa nanği na kamba minjeb, “Yesus a tamo ungasari nanği kumbra uge dau-ryqajqa are tigeltetnjreqnu. Agi a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa dena Judia sawaq aisiq qure qure kalilq di walweloqnsiqa dena bosiq gago qure endia dego kumbra degyeqnu.”

Pailat na Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej

⁶ Onaqa Pailat a nanço anjam di qusiqa nenem-njrej, “Yesus a Galili qaji tamo e?”

⁷ Degsi nenemnjrnaqa nanği na minjeb, “Od, a Galili qaji tamo.” Onaqa Pailat a nanço anjam di qusiqa minjrej, “Mandor Herot a Galili sawa taqatejunu. Bini a Jerusalem endi unu. Deqa e Yesus qarinyitqa a Herot aqaq gilimqa a kamba Yesus aqa anjam quqwas.” Degsi minjrnsiqa Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej.

⁸ Herot a nami Yesus qa anjam quoqnej deqa a Yesus itqajqa arearetoqnej. Yesus a bosim Herot aqa ulatamuq di manwa bei yim unqajqa deqa are qaloqnej. Deqa a Yesus aqa ulatamuq unsiqa tulan areboleboleiyej.

⁹ Onaqa a na Yesus anjam gargekoba nenemyoqnej. Nenemyeqnaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. A torei mequmesoqnej.

¹⁰ Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti bosib Herot aqa ulatamuq di tigelosib Yesus aqa jejamuq di une gargekoba qamelenjoqneb.

¹¹ Onaqa Herot aqa qaja tamo qudei nanği ti Yesus tulan ugeugeiyosib misilinyoqneb. Osib gara jugo olekoba mandor kokba nanği gaigai jigeqnub deqaji bei osib jigetosib qarinyonab olo Pailat aqaq aiyej.

¹² Bati qujai deqa Herot Pailat wo nanği jeu turyeb. Nami nanği ombla jeu soqneb.

Pailat a marej, “Niği Yesus a namburbasq di qamiy”

¹³⁻¹⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti tamo ungasari kalil nanği ti metnjr-naqa aqa areq bosib koroonaqqa endegsi minjrej, “Niği Yesus osib ijo areq di tigeltosib merbonub, ‘Tamo endi a tamo ungasari nanği kumbra ugeq breinjreqlu.’ Merbonubqa e segi Yesus geregere nenemyonum niği quonub. Une kalil niği aqa jejamuq di qameqnub qaji di e quonum ugeibqo. E aqa jejamuq di une bei itosai.

¹⁵ Herot a dego Yesus aqa jejamuq di une bei itosai. Deqa a na Yesus olo qarinyoqqa ijoq bqo. Deqa niği quiy. Niği Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a laņa moiyoqqa keresai.

¹⁶⁻¹⁷ Deqa e ijo qaja tamo nanği minjrit nanği bu toqon na kumbainyosib a uratib gilqas.”

18 Onaqa tamo ungasari kalil nanği Pailat aqa anjam di qusibqa nanği tulan murqumyosib minjeb, “Ni Yesus urataim. Ni a moiyo time. Osim Barabas oqeq atsim iga ege.”

19 Barabas a nami tamo qudei nanği joqsıqa Rom nanği ti qotsib tamo qudei ñumeb deqa qaja tamo nanği Barabas osib tonto talq di waiyeb.

20 Ariya Pailat a Yesus uratim oqedqajqa are soqnej deqa a na tamo ungasari nanği olo minjrej, “Niği marib e Yesus uratit gilqas.”

21 Onaqa nanği olo tulan murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus urataim. Ni a namburbasq di qame! Ni a namburbasq di qame!”

22 Onaqa olo minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moiqa? A une kiye yej deqa a namburbasq di qamqai? Niği Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a laña moiyo tqa keresai. Deqa e ijo qaja tamo nanği minjrit nanği bu toqon na kumbainyosib a uratib gilqas.”

23-24 Onaqa tamo ungasari nanği olo tulan murqumyoqnsib singila na Pailat saidyoqnsibqa wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus namburbasq di qame!” Digsib singila na Pailat minjeqnab nanço anjam dena Pailat aqa anjam qalotoqnej. Deqa a nanço anjam di dauryosiqa minjrej, “Di kere. Unğum. E na ijo qaja tamo nanği minjrit Yesus osi gilsib namburbasq di qamib moiqa.”

25 Degsi minjrısiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanği enjrej. Osiqa tamo ungasari nanço areqalo dauryosiqa Yesus osiqa qaja tamo nanço banq di atnaqa nanği na aqa qawarq di aqa segi namburbas atetosib a osib gileb.

Nanġi Yesus osib namburbasq di qameb

²⁶ Nanġi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walwelosiq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena namburbas yaiyosib tamo di yonabqa a kamba qoboiyosiqqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji.

²⁷ Tamo unġasari tulañ gargekoba nanġi Yesus gam na dauryosib giloqneb. Giloqnsibqa nanġo ambleq di unġa qudei nanġi are tulañ gulbeinjrinaqa Yesus qa akamoqnsib lou ti giloqneb.

²⁸ Gileqnaqqa Yesus a qusiqa bulosiqqa nanġi minjrej, “O Jerusalem unġasari, ninġi e qa akamaib. Ninġi nunġo anġro nanġi qa ti ninġi segi qa ti akamoiy.

²⁹ Ninġi quiy. Bati bei brantimqa tamo nanġi endegsib marqab, ‘Unġa nanġo miligi ugeej qaji nanġi ti unġa anġrotosaieqnub qaji nanġi ti areboleboleinjrqa. Unġa anġro munġum anainjrosaieqnub qaji nanġi dego areboleboleinjrqa.’ Tamo nanġi degsib marqab.

³⁰ Osib mana nanġi minjrqa, ‘Ninġi bosib iga kabutgosib ulitgiy.’

³¹ O unġasari, e nġam gesgi bul. Tamo nanġi na e kumbra uge ebeqnub. Tamo nanġi di nġam moiyo bul. Deqa kumbra tulañ ugedamu nanġoq di brantqa.”

³² Bajin tamo aiyel dego namburbasq di ñumib morenqajqa marsib Yesus koba na joqsib giloqneb.

³³ Nanġi giloqnsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di brantosib dia Yesus namburbasq di qameb. Qamsib bajin tamo aiyel nanġi dego

ɲamburbasq di ñumeb. Bei Yesus aqa baɲ woq di qameb. Bei Yesus aqa baɲ qonaɲq di qameb.

³⁴ Yesus a ɲamburbas goge di sosiqa a endegsi pailyej, “O Abu, ni na tamo naɲgi e gaintbonub qaji naɲgo une di kobotime. Naɲgi une yonub di naɲgi qaliesai.” Bati deqa qaja tamo naɲgi Yesus aqa gara elenqa marsib giltelenɲeb. Osib meniɲ silali alaɲeb. Tamo yai aqa meniɲ na buɲɲrqa di a na gara oqas. Degsib marsib meniɲ silali alaɲosib gara elenɲeb.

³⁵ Onaqa tamo uɲgasari kalil naɲgi tigelesosib Yesus koqyeqnaɲba Juda gate naɲgi na Yesus misilinyoqnsib endegsib maroqneɲ, “A na tamo uɲgasari naɲgi aqaryainjroqneɲ. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A maroqneɲ, ‘E Qotei aqa Kristus. A na e giltbej.’ Anjam di boleamqa a na aqa segi jejamu aqaryaiyosim ɲamburbas uratosim mandamq aiyem.”

³⁶⁻³⁷ Qaja tamo naɲgi dego Yesus degsib misilinyoqneɲ. Osib aqa areq gilsib wain isa koba anaiyosib minjeb, “Ni Juda naɲgo Mandor Koba boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim ɲamburbas urat.”

³⁸ Osib ɲamburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenɲrenyeɲ, “Tamo endi a Juda naɲgo Mandor Koba.”

³⁹ Onaqa bajin tamo bei ɲamburbasq di qameb qaji a na Yesus misilinyosiqa minjeɲ, “Ni Kristus amqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim aqo aiyel dego aqaryaige.”

⁴⁰ Onaqa bajin tamo bei na aqa anjam di qusiqa ɲirinɲosiɲ minjeɲ, “Gulbe Yesus a oqo endi ni dego onum. Deqa ni kiyaya Qotei ulaiyosai?”

⁴¹ Aqo aiyel une tamo. Deqa iga kere morenqom. Ariya Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.”

⁴² Osiqa Yesus minjej, “O Yesus, mondon ni olo bosim Mandor Koba sosimqa ni e qa are qalsim e ame.”

⁴³ Onaqa Yesus na minjej, “Bini qujai ni e ombla laq qureq di sqom. E bole mermonum.”

Yesus a moiyej

⁴⁴⁻⁴⁵ Qanam jige sen bati 12 onaqa sawa kalil tulan ambruosi sonaq gilsiq sen bati 3 onaq bilaqtej. Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branosiqa aisiq poaiyelej.

⁴⁶ Onaqa Yesus a tulan lelenosiqa marej, “O Abu, e na ijo qunun osim ino banq di atonum.” Degsi marsiqa mondor titosiq moiyej.

⁴⁷ Onaqa qaja tamo nanqo gate a Yesus degsi mondor titosiq moiyej di unsiqa Qotei aqa ñam soqtosiqa marej, “Bole, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.”

⁴⁸ Onaqa tamo unqasari kalil Yesus unqa beleneb qaji nanqi dego Yesus degsi moiyej di unsibqa a qa are tulan gulbeinjrnaqa are soqonyeb. Osib jaraiyosib nanqo segi segi talq gileleneb.

⁴⁹ Yesus aqa kadoi kalil nanqi ti unqasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawa uratosib Jerusalem beleneb qaji nanqi ti isaq di tigelesosibqa Yesus a namburbasq di gainosiq moinaq koqyoqneb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁰ Tamo bei aqa ñam Josep a soqnej. A Juda nanqo gate bei. A Arimatea qure qaji. Arimatea

a Judia sawaq di unu. Josep a tamo bolequja. Aqa kumbra tulan boledamu.

⁵¹ A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tariqoqnsiq soqnej. Juda gate kokba nanji Yesus qalib moiqajqa anjam qoseb bati deqa Josep a nanji koba na anjam qososai. A nanjo anjam di uratoqnej.

⁵² Tamo di a Pailat aqa areq bosiq nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?”

⁵³ Onaqa Pailat na odyonaqa gilsiq Yesus aqa jejamu namburbasq dena osiq gara qat na dalaosiq osi gilsiq sub bei nami meni miligiq di gereiyeb qaji dia atej. Sub di bunuj. Sub dia nami tamo bei jugosaiogneb.

⁵⁴ Juda nanjo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inji inji kalil gereiyosib atnab soqnej.

⁵⁵ Bati di ungasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawaq dena beleneb qaji nanji Josep koba na subq gileb. Gilsib Josep na Yesus subq atnaq uneb.

⁵⁶ Unsib olo puluosib nanjo talq aisib nam so aqa ya quleq tulan boledamu di gereiyosib atnab soqnej. Nam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa marsib deqa gereiyeb. Onaqa yori bati brantonaqa nanji Qotei aqa dal anjam dauryosib wau getentosib aqaratosib soqneb.

24

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru ungasari nanji olo tigelosib nam so aqa ya quleq

boledamu nami gereiyeb qaji di osib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq gileb.

² Nanği gilsib ñam ateb di meniñ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di waqosiq taqal di sonaq uneb.

³ Unsib sub miligiq aiyeb di nanği Tamo Koba Yesus aqa jejamu unosai.

⁴⁻⁵ Deqa nanği are tulañ kobainjrej. Onaqa tamo aiyel nanği brantosib unğasari nanço areq di tigelesonab unjrsib tulañ ulaugetosib turuosib mandamq di ñam queb. Tamo aiyel di nanço gara tulañ minjalo. Onaqa nanği na unğasari nanği minjreb, “Niñgi kiyaaqa tamo moiyo sawaq endi tamo ñambile unu qaji a qa ñameqñub?

⁶ Yesus a endi sosai. A olo subq na tigelqo. Nami a Galili sawaq di sosisqa bati deqa a na niñgi endegsi merngej, ‘E olo subq na tigelqai.’ Niñgi aqa anjam deqa olo are walñgwo kiyo?

⁷ Agi a niñgi endegsi merngej, ‘E Tamo Anğro ojsibqa une tamo nanço banq di atib lubib moiçai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’ ”

⁸⁻⁹ Onaqa unğasari nanği Yesus aqa anjam deqa olo are qalsibqa subq dena puluosib aisib anjam kalil tamo aiyel na minjreb qaji di Yesus aqa anğro ¹¹ nanği tamo qudei ti sainjreb. ¹⁰ Unça bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Bei Joana. Bei Maria. A Jems aqa ai. Unğasari qudei dego tamo aiyel nanço anjam di qusib aisib Yesus aqa anjam maro tamo nanği sainjreb.

¹¹ Sainjrñab qunab ugeinjrñaq mareb, “Unğasari nanço anjam di laña sa anjam.”

¹² Onaqa Pita a tigelosiq urur ti gilsiq sub miligiq di tirosiq ñam atej di Yesus dalaeb qaji gara

di segi sonaq unej. Unsiqa olo puluosiqa aqa talq aisiq kumbra deqa are koba qaloqnej.

Yesus aqa angro aiyel nanqi Emeus gamq di Yesus tureb

¹³ Bati qujai deqa Yesus aqa angro aiyel nanqi Jerusalem uratosib qure bei aqa ñam Emeus deq giloqneb. Jerusalem dena tigelosib Emeus qureq gilqajqa kiñala isaq 11 kilomita dego.

¹⁴ Nanqi aiyel giloqnsibqa kumbra kalil jeu tamo nanqi na Yesus yoqneb qaji deqa ombla maroqnsib giloqneb.

¹⁵ Gileq nabqa Yesus a segi nanqoq di brantosiqa nanqi koba na walwelosib giloqneb.

¹⁶ Nanqi Yesus uneb ariya nanqi a qa poinjrosai.

¹⁷ Deqa a na nanqi aiyel endegi nenemnjrej, “Ninqi anjam kiye maroqnsib gileq nub?” Degsi nenemnjrnaqa nanqi tigeleb. Yesus a moiyej deqa nanqi aiyel ulatamu tulan ugeinjrej.

¹⁸ Onaqa bei aqa ñam Kliopas a na kamba Yesus minjej, “Tamo gargekoba nanqi Jerusalem endi unub. Ni segi kiyo kumbra brantej qaji deqa qaliesai?”

¹⁹ Onaqa Yesus na kamba nenemnjrej, “Kumbra kiye brantej?”

Onaqa nanqi aiyel na minjeb, “Kumbra kalil Nasaret tamo Yesus aqaq di brantej qaji iga deqa mareqnum. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole soqnej. A Qotei ti tamo ungasari kalil ti nango ñamdamuq di manwa kokba yoqnej. Osiqa anjam sinjila ti dego maroqnej.

²⁰ Ariya a kumbra degyeqnaqa gago gate nanqi ti atra tamo kokba ti nanqi na a ojsib Rom nanqo

banq di ateb. Atnabqa nanqi na a osib tigeltosib minjeb, ‘Ni une tamo. Deqa ni moiqam.’ Degr sib minjsib a osib namburbasq di qalnab moiyej.

²¹Iga are qalem, ‘Yesus a na qujai iga Israel tamo ungasari awaigim iga bole sqom.’

“Anjam bei dego unu. Yesus a moiyej bati qalub gilqo.

²²⁻²³Yqoqa nobqolo ambru gago ungasari qudei nanqi Yesus aqa subq gilonub nanqi aqa jejamu unosai. Dena puluosib bosib iga mergonub, ‘Iga subq di lan anqro qudei unjronumqa nanqi na mergonub, “Yesus a subq na tigelqo. Deqa a nambile unu.” ’ Ungasari nanqi na iga deqsi mergonubqa iga tulan prugugetonum.

²⁴Tamo qudei nanqi iga koba na sonam nanqi dego subq gilonub. Gilsib kumbra kalil ungasari nanqi na unsib saigonub qaji di unonub. Ariya nanqi Yesus aqa jejamu unosai.”

²⁵Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nunqo areqalo tulan truqinwo. Qotei aqa medabu o tamo nanqo anjam nami maroqneb qaji di ninqi poinqosai.

²⁶Anjam agiende. Kristus a jaqatinj koba osim moisim lan qureq oqimqa Qotei na nam kobaquja yqas.”

²⁷Osiqa Yesus a segi qa anjam kalil nenqrenq di so qaji di nanqi sainjrej. A Qotei aqa medabu o tamo kalil nanqi Moses ombla nanqo anjam nenqrenq di so qaji dena utru atsiq anjam gegerere plaltosiq minjroqnej.

²⁸⁻²⁹Ariya nanqi qalub koba na walwelosib qure nanqi gilqa mareb qaji di jojomyosib Yesus a nanqi uratnjrsim gam bei dauryqa laqnaqa nanqi aiyel

na saidyosib minjeb, “Ni iga uratgaim. Qoloqas. Deqa ni iga koba na sqom.” Degsi minjnabqa a nanği aiyel daurnjrsiqa nanġo tal gogetosib koba na soqneb.

³⁰ Sosib awoosib inġi uyoqnsib Yesus a bem osiq Qotei pailyosiqa bem ġinġenġyosiqa nanġi aiyel anainjrej.

³¹ Anainjrnaqa bati deqa nanġi Yesus qa poinjrnaqa mareb, “Bole, tamo endi Yesus.” Degsib marnabqa Yesus a nanġo ambleq na loumosiq ulanġej.

³² Ulanġonaq nanġi mareb, “Bole, aqo aiyel gamq di walweleqnamqa Yesus a Qotei aqa anjam nenġrenq di so qaji di aqa utru geregere plaltosiq mergeqnaqa iga quoqnsim tulan arearetgoqnaj.”

³³ Nanġi aiyel degsib marsib bati qujai deqa nanġi tigelosib olo puluosib Jerusalem aisib Yesus aqa anġro 11 nanġi tamo qudei ti koroesonab itnjreb.

³⁴ Onaqa nanġi na nanġi aiyel endegsib minjreb, “Tamo Koba a bole subq na tigelqo. Agi a subq na tigelosiq Saimon aqaq di brantqoqa a bole unqo.”

³⁵ Degsib minjnabqa nanġi aiyel kamba anjam kalil gamq di Yesus na minjrej qaji deqa ti a na bem ġinġenġyosiq anainjrnaqa nanġi a qa poinjrej deqa ti nanġi sainjreb.

Yesus aqa anġro nanġi a uneb

³⁶ Degsib sainjreqnabqa Yesus a segi nanġo ambleq di brantosiqa minjrej, “Ninġi are lawo soqniy.”

³⁷ Degsi minjrnaqa nanġi kalil ulaosib tulan prugugetosib are qaleb, “Iga buga bei unonum kiyo?”

³⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi kiyaqa e buga qa marsib ulaosib prugonub?”

³⁹ Endi e di. Niŋgi ijo baŋ bile unsib ijo siŋga unsib baŋ waiyosib ijo jejamu ojsib poiŋgwas, e damu ti tanu ti. Buga a damu ti tanu ti saiqoji.”

⁴⁰⁻⁴¹ Yesus na naŋgi degsi minjrsiqa aqa baŋ ti siŋga ti naŋgi osornjrnaqa naŋgi unsib tulaŋ areboleboleinjrej. Onaqa naŋgi olo areqalo aiyel-toqnsib are koba qaloqneb. Yeqnaqa Yesus na minjrej, “Niŋgi iŋgi bei unu e?”

⁴²⁻⁴³ Onaqa naŋgi qe bei koiteb qaji di gentosib mutu bei Yesus yonab osiq naŋgo ŋamdamuq di uyej.

⁴⁴ Uysiqa minjrej, “E nami niŋgi koba na sosimqa endegsi merŋgoqnem, ‘Dal anjam kalil Moses a e qa nenŋrenyej qaji di aqa damu brantqas. Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo naŋgi e qa nenŋrenyej qaji di dego aqa damu brantqas. Anjam kalil louqa buk miligiq di e qa nenŋrenyej qaji di dego aqa damu brantqas.’ E nami niŋgi degsi merŋgoqnem.”

⁴⁵ Osiqa Yesus a naŋgo areqalo waqtetnrnaqa naŋgi Qotei aqa anjam nenŋrenj di so qaji di aqa utru gegerere poinjrej.

⁴⁶ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Kristus a jaqatin koba osim moism bati qalub koboamqa a olo subq na tigelqas anjam di nenŋrenj di unu.

⁴⁷⁻⁴⁸ Deqa ijo anjam maro tamo naŋgi sawa sawa kalilq giloqnsibqa dia ijo anjam palontoqnqab. Palontoqnib tamo unŋasari naŋgi quoqnsib are bulyoqnqab. Yimqa Qotei a ijo ñam na naŋgo une kobotetnjroqnqas. O ijo anŋro, niŋgi segi

ijo anjam maro tamo unub deqa kumbra kalil e nami nungo ñamdamuq di yoqnem qaji deqa tamo ungasari nangi sainjroqniy. Niñgi Jerusalem endia wau di utru atsib laqniy.

⁴⁹ Niñgi quiy. Mondor Bole ijo Abu a nami nungoq qarinyqa marej qaji di e na qarinyit nungoq bqas. Deqa niñgi qure endia tariñoqniy. Tariñosib soqniqbqa lañ goge na Qotei aqa siñgila nungoq bqas.”

Qotei na Yesus osiq lañ qureq oqej

⁵⁰ Osiqa Yesus na aqa angro nangi joqsiqa Jerusalem uratosib Betani qureq gileb. Gilsib dia aqa bañ soqtosiqa nangi qa pailyej.

⁵¹ Pailyeqnaqa Qotei na a metonaq nangi urat-njrsiqa lañ qureq oqej.

⁵² A lañ qureq oqeqnaqa nangi siñga pulutosi-bqa a qa louosib tulañ areboleboleinjrej. Onaqa nangi olo puluosib Jerusalem aiyeb.

⁵³ Aisib bati gaigai atra tal miligiq di sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

Yesus Aqa Anjam Bole 2000
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2000 edition
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini,
2000

Copyright © 2000 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2001-01-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

6bd977a8-0139-583b-a367-c04faf6223cc